

Så var det förr...

S. Rörum.

E. Rosenqvist.

Våra byar. Då och nu.

Södra Rörums socken

Utgiven av

Södra Rörums Bygdeförening

**i samarbete med
Studieförbundet Vuxenskolan**

**Ett stort tack till
Monica Rennstam-Stenberg
som hjälpt oss att få stil på boken,
och Gustav Jönsson
som hållit i kameran.**

Studiecirkeln

Teckningar: E Rosenkvist
Tryckeri: Tollarpstryck AB 1995

Har du sett landet om sommaren?

Har Du sett byarna på landet, de gamla byarna

där livet ännu är ungt och friskt och enkelt?

Har du sett männen slipa liarna under fruktträden i augusti,
medan de tidiga päronen dunsar i marken då vinden rör trädskronorna?

Har du sett en kvinna stå böjd i den höga blommande blasten
och gräva fram de första blekröda potatisen ur myllan?

Kom och vandra på landet om sommaren.

Vila i gräset invid sädesfälten och lyssna till de mogna axens prassel och viskningar.

Tyd åkerns hemlighet och fatta livets saga.

Tag en nyckelpiga på ditt finger och låt henne flyga iväg som en röd gnista.

Upplev byns kväll tidigt i juni då häggarna blommar kring gårdarna,
eller i skördetiden då vägarna ligger beströdda med sädesax.

Kom och se landet om sommaren och de gamla byarna
där livet ännu är ungt och friskt och enkelt.

Dikt av Artur Lundkvist

Så finstämt som Artur Lundkvist i sin dikt har skildrat vardagen i de gamla byarna, har vi i vår studiecirkel själva upplevt den.

Vi har ägnat oss åt att få fram uppgifter från lantmäteriet, gamla köpebrev, bouppteckningar och husförhörslängder mm. Det är många ägandeförhållanden, uppgifter om mantal och årtal som vi har skrivit ner.

Men det viktigaste är ändå människorna, som har bott här under alla dessa år.

När vi vandrar bygatan fram eller går på de gamla skogsstigarna, ser vi framför oss byborna i flera generationer, när de gick här i sitt dagliga arbete och liksom vi gladdes åt naturens skönhet eller kanske bekymrade sig för en oviss framtid.

Låt fantasin få fritt spelrum och tänk er hur det var förr. Nu tar vi er med på en resa bakåt i tiden och sedan fram till våra dagar!

Lantbruket i början av 1800-talet i Södra Rörums socken

Kyrkoherde Flensburgs beskrivning från 1816 kommenterad av Gottfrid Björkelund

Om lantbruket i Södra Rörum skrev kyrkohereden N. J. Flensburg, biskopen Vilhem Flensburgs fader, år 1816 en mycket fullständig och intressant redogörelse.

Kyrkoherden Flensburg beskriver jorden i S. Rörum såsom den kanske mest vanlottade i Malmöhus län möjligen med undantag för flygsandsfälten. Förfäderna hade till åkrar inhägnat de bästa hårdvallsfälten, men somliga av dessa åkervretar voro så små, att de inte omfattade mer än ett kappland jord, som bestod av en sand- och grusblandad mylla över en bädd av grus eller grov röd sand. I allmänhet var matjorden 15-22 centimeter djup, så att den dolde billen, men på somliga ställen var den endast ett par tum djup. Till äng begagnades all övrig uti byns inägor befintliga mark, som inte var torvjord eller bar bokskog. Ängen var vanligtvis glest bevuxen med "usla trånande ekar eller med frodigare buskar av hassel, lind eller avenbok". Avkastningen var över all beskrivning ringa, och det var inte ovanligt, att 4 eller 5 slätterkarlar sysselsattes en hel dag för att kunna "erövra" ett lass hö om 30 lispund (255 kg). I närheten av åar och bäckar var rikligare gräsväxt, men höet där var av sämre kvalitet. Betesmarken bestod av ljunghackar, som omväxlade med moras, och endast de kreatur, som "med livsfara vågade sig ut på dem, kunde om sommaren någorlunda freda sig för hungerns nöd". De gamla småväxta men härdiga hästarna och stundom även korna gingo, när det var barvinter, ute, och då lämnade ljunghackarna ofta tillräckligare bete än om sommaren.

Hemmanens ägorymd och proportionen mellan åker, äng och betesmark säger sig Flensburg inte kunna exakt angiva, men han tror sig komma de verkliga förhållandena ganska nära, om han antager, att till ett fjärdedelshemman, som i allmänhet bebos och brukas av en enda bonde, hör cirka 5 tunnland åker, 40-50 tunnland äng och minst lika stor, om icke större, betesmark samt 8-10 tunnland mer eller mindre avbrukbar skog. På denna betydliga ägorymd kunna likväl, skriver han, endast två par hästar, 9-12 större och mindre boskapskreatur och 10-12 stycken får svältfödas.

Såsom dragare vid ett sådant lantbruk brukades vanligen ett par hästar och ett par oxar. Dessa två hästar fingo om vintern det bästa fodret och om hösten "förstlingen av avradsbetel". Oxarna fingo om vintern blott halm, varför de av bönderna brukades blott om våren. Mycket sällan kunde en bonde låta övertala sig att höstplöja jord. Om det andra paret hästar brukade bönderna säga, att de under alla årstider skulle föda sig själva, men när det om vintern var för mycket snö eller alldeles för kallt för hästarna att gå ute, gav man dem sådant foder, som de andra kreaturen ratat. Därför kunde dessa hästar inte begagnas utan något om sommaren till de föga lönande vedtransporterna till städerna.

År 1816 ansågs, åtminstone på slättbygden, den bonde, som inte visste, att åkerjorden borde ligga i träde ett år, innan den besåddes med vintersäd, vara efterbliven, men i Ringsjöbygden brukades hos allmogen nästan aldrig "rent träde". Flensburg, som i många avseenden tillämpade nya metoder, hade försökt med s.k. halvträde och sått vicker på den jord, där han om hösten ämnade så vinterråg, men han var inte riktigt nöjd med resultatet, emedan all säd mognade sent i S. Rörum och vickerna inte kunde skäras så tidigt, att jorden kunde ordentligt beredas till vinstersäden, dessutom hade han "till sin ledsnad funnit, att vickerna inte kunde kuva de större ogräsen, icke heller somliga av de mindre, såsom spergel, vilken här kallas *pjuska*". Eftersom allmogen år efter år lät åkerjorden bära säd, kallar han böndernas åkerbrukssätt "ensäde". Somliga sådde aldrig annan säd än korn, och detta var den vanliga brödsäden, men några sådde omväxlande korn och vårråg. Flensburg påstår, att vårråg såddes allmänt i skånska skogsbygden och i Småland, men redan efter ett par årtionden hade en förändring i detta avseende inträtt, ty i

rapporter till hushållningssällskapet angives på 1840-talet, att i Frosta härad såddes då nästan endast vinterråg. Egendomligt nog odlades i Södra Rörum inte havre. Flensburg skriver, att de som försökt odla detta sädeslag, snart kommit på andra tankar. I Bosjöklosters socken odlades emellertid då havre åtminstone söder om Ringsjön.

Utom korn och vårråg odlades potatis, ärter, lin och rovor. Kyrkoherdens eget omloppsbruk var: 1) vicker, som skördades gröna, 2) råg, 3) potatis, 4) korn. Han odlades potatis i efter den tidens förhållanden stor skala, vilket man förstår därav, att han berättar, att han en vinter fick 70 tunnor potatis förstörd, emedan han förvarat den i jordgropar och lagt för stor kvantitet i varje grop. Att förvara potatis i stukor tyckes han inte ha förstått. Bönderna odlade potatis i mindre skala, vilket han klandrar, emedan jorden i S. Rörum passade för denna växt. Som präst kunde han inte angripa förbudet mot husbehovsbränningen, vilket på den tiden vållade mycket missnöje, men som lantbrukare angrep han det, emedan lantbrukarna behövde drank till att ”sockra den strida och hårda halmen med”, och dessutom kunde de genom ökad potatisodling få sin jord rensad från den mängd ogräs, som växte på deras åkrar, få bättre omloppsbruk och även större inkomster av sitt jordbruk. Han var inte ensam om denna uppfattning. Den delades av många, även av personer, som avskydde brännvin, och den store nykterhetskämpen P. Wieselgrens svärfader, inspektor Rosenquist på Löberöd, ansåg husbehovsbränningen vara nödvändig för lantbrukets ekonomi. - Lin odlades till husbehov på alla bondgårdar.

Böndernas enda jordbruksredskap voro den s.k. kroken eller årdret och harven med pinnar av trä. Först på 1830-talet började de använda den ”engelska plogen”. Som dragare använde de både hästar och oxar. Till kornet ärjdes och harvades jorden tre gånger. Näst före den mellersta drivningen, som kallades ”tvärning” lades stallgödsel på åkern. Kornet såddes före den sista drivningen och ärjdes ned. Till vårråg bereddades jorden med årder och harv endast två gånger. Näst före andra drivningen såddes rågen och ärjdes ned. Vinterråg däremot myllades ned med harven. Enligt gammal sed skulle vårrågen sås på Markus (den 25 april), och i Bosjöklosters socken följde man noga denna sed, men i S. Rörum var jorden våtare och kallare, varför både sådden och skörden där var senare än på andra orter. Flensburg trodde, att detta kunde bero på ”kvarlevorna av några skogar”. Korn skulle enligt gammal sed sås på Bonifacius (den 5 juni, som nu heter Bo). År 1812 hade somliga bönder i Rörum låtit locka sig att så tidigare, men den helige Bonifacius hade hämnats med nattfrost, varför bönderna aktade sig att bryta mot gammal sed. Beträffande tiden för nästan allt jordbruksarbete hade bönderna sina ”märken”. Korn skulle t.ex. sås, när hagtornen blommade, när eken började få blad och somliga fågelarter fingo ungar. Flensburgs erfarenhet var, att man sällan kunde så korn för sent eller vintersäd för tidigt. Han fortsätter: ”Här å orten har man de flesta år av Ringsjön och andra sjöar och träsk den olägenhet, att de i början av sommaren dela och skingra molnen, i synnerhet de, som föranleda åska, men däremot, som man säger, draga de regn efter augusti månads ingång”.

All säd höggs med lie. Bönderna mejade kornet med s.k. mejetyg, men när det var långt och stritt, lät Flensburg hugga det på samma sätt, som råg skars. En av fördelarna var, ”att även kvinnfolken bli sysselsatta, så att de glömma att förnöta tiden med skvaller”. Höet torkades inte i runda stackar utan i ”s.k. häsen, vilken i skepnad är som reddingen på ett hus”. Säden sattes i skylar med 5 eller 10 par kärvar i varje skyle. Flensburg brukade stundom sätta störor ned i jorden. På varje stör trädde först en kärve, omkring den sattes åtta andra, och till att skyla dem satte han överst en kärve, vars ax vändes nedåt.

Potatisen rensades med handhacka och upptogs med spade. På somliga ställen, där jorden var lätt och fri från sten, hade man försökt köra med enbetsårder mellan raderna.

Skörderesultaten voro i jämförelse med nutida förhållanden bedrövliga. Kornet gav, då inte alltför svår torka inträffade, fjärde till femte kornet på gödslad åker, men vårrågen, till vilken man inte gödslade, gav endast andra till tredje kornet. Ärterna kallades av kyrkoherden Flensburg ”ångersäde”. Något år hade ge givit ända till sjätte kornet, stundom endast tredje, och under froståret 1812 gävo de ingen skörd. Potatisen brukade sällan giva

mindre än niofaldig och någon gång ända till tjugofaldig skörd, vilket låter nästan otroligt. Grov halm och surt hö var det enda, som bonden om vintern hade att giva sina husdjur, och därför hade han under denna årstid sällan ett skålpund smör att sälja. För min del, skriver Flensburg, är jag fullt övertygad, att om det stode i vår makt att befria oss från den otroliga mängd sten, som betäcker alla våra marker utom i kärren, skulle vi med en odlad tiondedel av vår betesmark kanske erhålla fler födoämnen för våra kreatur än nu av det hela.

Liksom i de flesta andra socknar i skogsbygden kunde bönderna i S. Rörum inte producera tillräckligt brödsäd utan måste köpa en del på slättbygden. Pengar till inköp av brödsäd och till skatter skaffade de sig genom att uppföda boskap till försäljning och av skogen. År 1816 var ett av de för lantbruket svåra åren efter de napoleonska krigerna. Kreaturen hade "så fallit i pris, att ingen utom den, som av fattigdom eller foderbrist varit tvungen, kunnat förmå sig att avyttra dem till ett pris långt under det, som de kostat honom". I stället hade bönderna försökt skaffa sig inkomster genom att sälja skogsprodukter, men det alltför stora utbudet av sådana hade medfört prisfall även på dem, så att "bonden spillde bort sin tid för att skänka bort sin ved". Mina sockenbor, skriver Flensburg, "använda två dagar på en resa till Lund för att sälja ett lass ved för 1 riksdaler 16 skilling banko. Lantmannens enda binäring är att slöjda i trä, allmännast att förfärdiga träskor och hjul. När man skall lega arbetare, lönar sig denna förädling icke stort, helst då, såsom detta år, en gång hjul eller fyra stycken på själva slätten blivit sålda för 1 riksdaler 16 skilling banko".

I allmänhet brukade bönderna jorden med sitt eget folk, men Flensburg måste ibland hålla legda arbetare. Han berättar, att han från den 1 oktober till den 25 mars brukade utom kosten betala dem 5 skilling 4 runstycken i avlöning. Från den 25 mars till höstens början betalade han 8 skilling och under höstdagarna 16 skilling 8 runstycken.

I jordbruksstatistik från 1887 har prästen skrivit att man i allmänhet övergått till 4-5 skiftesbruk. Skörden var god detta år, men höhösten var ringa. Blandsäden var vanligen sammansatt av 1 del korn och 2 delar havre. Man hade hamp- och linodling, med 90 % lin. Man hade överskott på ren havre och potatis, som såldes. Dock rådde brist på råg och ärtor för det egna hushållet så det måste köpas utifrån. Men det var god tillgång på bränn-torv, som användes mycket till det egna hushållet. Endast mycket liten tillgång till bin fanns.

Årslön för en dräng var 275 kr och för en piga 70 kr. Värdet av lön för stathjon var 275 kr och statpiga 125 kr. Sommarlön för jordbruksarbetare med egen kost var 1:50 kr för man och 50 öre för kvinna.

Hela arealen för socknen var 9.311 tunnland, fördelat på 950 tunnland odlad jord, 2.500 tunnland naturlig äng, 1.500 tunnland skogsmark samt 10 tunnland trädgårdar och humlehagar. Det ser ut som att fäladsmarken inte räknades.

Det fanns 220 st hästar under 3 år och 45 st under 3 år samt föl, 8 tjurar och oxar, 350 kor, 150 ungdjur, 1 getabock, 650 svin, 30 bisamhällen samt 350 höns.

Laga skiftesförordningen i Sverige

Berit Hermansson

1827 års reform om laga skifte har haft en avgörande betydelse för utvecklingen fram till vårt nuvarande samhälle.

- Nytt skolsystem år infördes 1841
- Fri handel på landsbygden, för hantverkare även rätten att fritt utöva sitt yrke.
- Industrisamhället växte fram med den genomgripande rationaliseringen

Reformen ledde dels till emigrationen till Amerika, dels till uppkomsten och utvecklingen av våra folkrörelser, t ex arbetarrörelsen, frikyrkorörelsen och nykterhetsrörelsen. Överbefolkningen var stor i vårt land. Utvandringen kom därför igång och särskilt de unga blev tvungna att, kanske för alltid, lämna fosterlandet och slå sig fram i främmande land.

En mer indirekt följd av enskiftet blev den fria sockenstämman, som på senare tid ledde fram till den kommunala självstyrelsen. Detta lade grunden till våra dagars demokratisering med ändrade tänkesätt och nya värderingar i samhället.

Det var en oundviklig reform, på både gott och ont. Den nya lagen tvingade bönderna att riva sina gårdar och flytta ut från den gamla byn. Man blev sk utflyttningspliktig. Många, som tvingades bryta upp, kände sig orättvist behandlade. Hänsynslöst hårt föll häradsövdingens klubba vid tinet. Århundraden av trygghet och samhörighet försvann. Man greps av ängslan och fruktan, som i sin tur ledde till osämja om jordlotter, avundsjuka och ekonomiska problem.

I mantal satt jord, som det hette, genom sk fastebrev skedde fördelningen. Men ofta präglades denna uppgörelse av mutor och mygel. Den mark som människor ärvt och brukat i flera generationer ägdes nu inte längre av dessa människor.

Folklivsförfattaren Sven Edvin Salje har i sin historiska roman "Genom lindens krona", beskrivit en 30-årsperiod efter lagaskiftesreformens genomförande. Salje har genom studier i riks-, läns- och häradsarkiven forskat fram vad den stora reformen betydde för den enskilde människan. Av t ex 15 familjejordbruk i en klunga, blev endast fyra familjer kvar. 11 familjer måste lämna byn. Men helt lottlösa blev inte de utflyttningspliktiga. Salje beskriver att under en övergångsperiod hade den tidigare ägaren rätt att hämta skörden från fruktträden i fem år. Då kunde den som avflyttat plantera nya träd på sin nya tomt, vilka efter ca fem år kunde bära frukt. Bärbuskar, som hallon och vinbär, hade man också rätt att skörda i fem år. Kållandet, som hade stor ekonomisk betydelse i självhushållningens tid, fick brukas i tre år.

Genom att leta i gårdsarkiv och byagillesanteckningar har många intressanta detaljer framkommit. Vid osttillverkningen t ex var det viktigt att använda mjölk från kor som stått nykalvade i en vecka fram till första brunstperioden. Sedan sjönk mjölkens kvalitet. Då passade kvinnorna på att göra ost på mjölken under den perioden. En intressant detalj som bevisar landsbygdsbefolkningens kunskaper.

Den sociala gemenskapen var också värdefull. Kvinnorna träffades ofta vid byabrunnen och ventilerade sina bekymmer. När man skulle "slå eld" med eldjärn, som var en omständig procedur, sprang kvinnorna istället till grannen, för att i små gjutna lådor låna glöd. Männens samarbetade på sina områden. Man jagade alltid tillsammans i skogen. I byalagen sköttes snöplogningen och man hjälptes åt med skorstensotningen.

Genom den nya förordningen blev avstånden längre. Man blev helt utlämnad åt att klara sig själv. En ny mentalitet växte fram - ensam måste vara stark. Detta ledde även till att många blev lite enstöriga av sig.

Det var mest strävsamt för den s k fattiga befolkningen - de som inte hade någon rösträtt. Det var de andra som bestämde.

Men det är viktigt för oss att veta hur det var förr. Att vi fått det bättre och bättre. Det har gått åt rätt håll. Detta bör vi värdera rätt.

Johan Svens i Ekastorp i början av 1930-talet.

Stuelänga med båla väggar.

Uthuslänga.

Arups by

Gustav Jönsson

Arup ägdes av Osbyholms gods från början av 1700-talet. Ekeröd var uppköpt av godset något tidigare. Släkten Seths förste ägare av godset var Per von Seth 1779. Egendomen bestod då av 54 hemman, 21 gatuhus och en del kvarnar mm, som var fördelade i sex socknar. Av dem var i våra trakter tre hemman i Ekeröd, tre hemman i Kylestorp, ett hemman i Råset, ett hemman i Arup och två hemman i Stavröd.

År 1810 övertog Per von Seths adoptivson, Johan von Seth, Osbyholm, som år 1847 övertogs av hans son Johan August Seth. Johan August Seth dog år 1886. Tomten till skolan i Arup skänktes av "Setharna" (mer om skolan i bygdeföreningens bok "Södra Rörum under 100 år").

År 1898 fick arrendatorerna på Arup nya herrar då "Osbyholms Aktiebolag", som det nu hette, sålde till Domänverket på grund av ett försämrat ekonomiskt läge för godset.

Arups skola.

Arup nr 1

Hela arealen till Arup nr 1 var 148 hektar, vilket var nästan hela Arup frånsett 43,5 hektar av östra delen. Av detta ägde Östra Skånes Torvströfabrik 36,5 hektar, varav det mesta utgjordes av Stass mosse samt ett mindre ställe om 7 hektar, som ligger längst österut. Dessa övergick till privat ägo genom direkt köp från familjen Seth.

Den som arrenderade Arup nr 1 i skarven vid ägarbytet hette Nils Hansson, född 1848, och hustrun Johanna Persdotter, född 1853. Nästa arrendator mellan åren 1890-1924 var Nils Olsson och hans hustru Johanna Eriksdotter. Tre av deras barn stannade kvar i församlingen. Dottern Emma och hennes man Jöns Eriksson övertog arrendet i Arup,

som de innehade mellan åren 1925-1943. Sonen Otto gifte sig med dottern Hilda på granngården i Gunnarp och övertog fruns föräldrahem, som vi i boken kallar Knut Nilssons gård i Gunnarp. Dottern Augusta blev fru i huset hos sin man Per Nilsson i Ekastorp. I två år innehades arrendet av Ragnar Håkansson. Mellan åren 1945-1978 arrenderades gården av Gösta och Ida Larsson. Dessa blev de sista som helt brukade gården som lantbruk, ty efter deras avflyttning 1978 planterades en del av gården med skog.

År 1987 sålde Domänverket husen till familjen Harkell, som använder dem till året-runtbostad. Samtidigt arrenderar de den kvarvarande öppna betesmarken och de åkrar som inte är skogsplanterade, vilket utgör mellan 30-40 tunnland. Gården utnyttjas huvudsakligen som betesgård. Den största delen av djuren är får.

Arups gård nr 1.

Torvströfabriken

Firmanamnet på fabriken var Östra Skånes Torvströfabrik. Föreståndare var från början Olof David Petersson. Därefter kom Aron Hässler med hustrun Signe född Bagge. Dessa blev senare även ägare till fastigheten. Hässler dog år 1949. Dödsboet sålde fastigheten till Göte Gustavsson år 1953, som år 1964 överlät den till "Fortuna-Bengtsson". Den ägs nu av Levi Olsson.

Materialet till torvströfabriken togs i det översta lagret i mossen som skars upp i bitar och torkades på mossen, varefter de kördes in i torvladorna vid fabriken där de senare maldes och pressades i ca 1,20-1,30 meter långa balar. Kraften till maskinerna fick man från en lokomobil som delvis eldades med stubbar som togs upp i mossen. Någon gång på 1940-talet slutade man att pressa torvströ. En annan verksamhet var bränntorvstillverkning. Då fortsatte man och gick på djupet och tog materialet där man förut skurit torv till torvströ. Maskinerna bestod av en kvarn med ett munstycke, 10 x 10 cm, där torven kom ut på bräddor som tippades ut på mossen där de fick torka. Där fick de vändas och senare kullas. Kraften till maskinen med elevator, som tog materialet upp i kvarnen och linbanan, som transporterade torvbräddorna ut på mossen, togs även här från en lokomobil.

Företaget ägde även en fastighet med mosse i grannbyn Torastorp, där man tog upp torv. Avståndet till denna vet jag inte, men det var nog minst en kilometer. Transporten från mossen till fabriken gick via en linbana som drevs av lokomobilerna i fabriken. Linbanan revs år 1937. Fastigheten i Torastorp såldes år 1950 av Hässlers dödsbo.

Det fanns även en del odlad mark på fastigheten i Arup. Numera består verksamheten på mossen av att fräsa upp torvmullen, som sedan används som jordförbättringsmedel.

Torvströfabriken.

William Nilssons gård

Förste ägare till gården efter Seht i Osbyholm var Jöns Persson född 1869 och hustru Bengta Andersdotter född 1872. De flyttade in med sina tre barn, Emil, Henry och Alfred, från Ekeröd, där de brukade ett torp under Osbyholm. Sonen Alfred Persson övertog senare gården. Följande ägare av gården har varit Elof Månsson och därefter William Nilsson, som var siste jordbrukaren. Nu är det sålt till fritidsbostad med åkrarna skogsplanterade. Stället gränsar i öster till Bösarp i Kristianstad län.

William Nilssons.

Bjeveröd

Orvar Rasmusson

Ägar- och brukningsförhållanden
i Bjeveröds By eller Biefweröds By
- som den också benämndes i gamla tider

Bjeverödsgården i mitten på 1930-talet.

Bjeveröd är den västligast belägna av byarna i Södra Rörums socken och gränsar i väster och delvis i söder mot Häggenäs i Fulltofta socken och i norr delar man gräns med Kvesarum. Namnet Bjeveröd lär syfta till röjningen vid bäverdammen eller bävertillhållet och består endast av ett hemman, allmänt kallat Bjeverödsgården, vilken var ett frälsehemman omfattande ett helt mantal. Dessutom hade den till gården hörande kvarnen, som var en skattebelagd tullkvarn, registrerats som ett halvt mantal.

Ordet mantal är för många ett ganska diffust begrepp, men som i verkligheten är ett avkastningsrelaterat ytmått som kan variera i storlek, då det gäller registrering av jordbruksfastigheter. Detta betyder i så fall att det är markens ursprungliga avkastningsförmåga som är avgörande för hur stort ett mantal är i tunnland räknat.

I det gamla bondesamhället talades det ofta om hur mycket en hemmansägare ägde i mantal satt jord. Efter hemmanstalet beräknades därefter hans rättigheter och skyldigheter i och mot samhället såsom rösträtt, beskattning och andra pålagor.

Av Bjeveröds totalt ca 350 tunnland mark var det mesta bevuxet med ek- och bokskog. På beskrivningen till en karta från 1812 kan man se att den odlade arealen bestod av endast ett fåtal små åkerlyckor. Ängsmarkerna, varifrån man hämtade fordret till djuren, var

däremot ganska vidlyftiga. De äldsta uppgifterna jag funnit om Bjeveröd daterar sig till 1676 och hade då som ägare Krigskammarrådet herr Niclas Cronarker på Fulltofta och brukades av en man vid namn Rasmus. Nästa för mig kända årtal är 1802 då, som det hette, Högvälborne Greve Corfitz Ludvig Beck-Friis registrerades som ägare till Bjeveröd i samband med storskiftet. Detta tyder på att Bjeveröd vid denna tidpunkt var ett hemman lydande under Bosjökloster, som då innehades av ätten Beck-Friis.

Omkring 1810 köptes Bjeveröd av kyrkoherde Flensburg i Södra Rörum. Han flyttade ut och bodde på Bjeveröd på grund av att prästgården i Södra Rörum härjats av eld vid den stora branden 1809 då halva byn ödelades.

Kyrkoherde Flensburg var inte bara präst, han var också en man med sinne för affärer. Därför lät han under sin tid som ägare till Bjeveröd uppföra ett bränneri där. Om det sedan var hans predikningar eller brännvinsförsäljning om söndagarna som var mest uppskattat av församlingsborna förtäljer inte historien.

Bjeveröd var i kyrkoherde Flensburgs ägo till 1820 då han sålde gården till en man från Södra Rörum som hette Lars Larsson. Under hans tid som ägare till Bjeveröd förändrades det skånska lantbruket radikalt genom den omdaningsprocess som enskiftet innebar. För Bjeveröds del blev det inte fråga om några ägarbyten då all mark så att säga brukades under en hatt.

Däremot påverkades även ägarna till Bjeveröd av den nyodlingsvåg som framkallats av enskiftets påtvingade ägarbyten och uppdelning av jordbruksmarken på andra håll. Den starkt ökande befolkningstillväxten i landet krävde både fler arbetstillfällen och en ökande livsmedelsproduktion. Någon industri som kunde suga upp den överflödiga arbetskraften fanns praktiskt taget inte. Därmed var lantbruket och sysselsättningen där den enda möjligheten som återstod för landsbygdens folk för att kunna överleva.

Nyodlingen innebar att Bjeveröds odlade areal mångdubblades under en förhållandevis kort tidsrymd. Även flera av gårdens torp tillkom vid denna tid. Genom att de odlade arealerna blev större utökades djurhållningen därefter och detta i sin tur medförde att man blev i behov av större och rymligare ekonomibyggnader.

På Bjeveröd uppfördes troligen i mitten av 1800-talet två stora gråstenslängor, som sedan var i användning så länge som gården brukades. Omkring 1850 lämnade Lars Larsson över gården till sin son Måns. Hans levnad blev dock relativt kort då han gick bort redan vid 36-års ålder efterlämnande hustrun Anna Persdotter och två döttrar, den yngsta född samma år och den andra ett par år äldre.

Änkan brukade sedan gården fram till omkring 1880 då yngsta dottern Elna gifte sig med en man som hette Per Larsson. Samtidigt med giftermålet övertog dessa då gården. Elna var vid giftermålet enda barnet då hennes äldre syster strax innan avlidit 21 år gammal. Ödets nycker gjorde att inte heller detta äktenskap blev långvarigt. 1896 rycktes Elna bort efterlämnande fyra minderåriga barn. Två år senare fullbordades familjetragedin då man fann deras far Per Larsson drunknad i kvarndammen.

Efter tre generationer i den Larssonska släktens ägo såldes nu Bjeveröd till en byggmästare som hette Per Svensson. Han var tidigare känd på orten genom att han haft ansvaret för uppförandet av den nya kyrkan i Södra Rörum, som uppfördes på 1880-talet och togs i bruk 1887. Per Svensson hade stort intresse av fruktodling, vilket gjorde att han under sin tid som ägare till Bjeveröd planterade en stor mängd fruktträd, som han drev upp i en egen plantskola av vilken det ännu finns rester kvar.

Jag har även låtit mig berättas att han hade en dotter som var tandläkare. Hon skulle vi de tider då hon vistades på Bjeveröd i viss mån ha utövat sitt yrke där i form av tandutdragningar. Om ingreppen skedde med eller utan bedövning vet jag inte, men de lär ha utförts i en inbyggd glasveranda i boningslängans sydvästra hörn. Per Svensson brukade själv gården en kortare tid och lät då uppföra Brohuset, som ligger invid gränsen mot Södra

Rörum. Det var avsett som förvaltarbostad åt hans bror Truls Svensson, som fått hand om den praktiska driften av Bjeveröd.

Han arrenderade sedan ut lantbruket i några år innan han slutligen år 1913 sålde gården till en sergent Hellstrand från Malmö. Detta blev inledningen till en tidsperiod för Bjeveröd som präglades av skogsskövling och förfall av sällan skådat slag. Ägarna avlöste varandra i snabb takt och trots att huggningsförbud utfärdades den ena gången efter den andra fortsatte "Baggböleriet" med oförminskad styrka ända tills den dag allt var skövlat och kalhugget. Inte ett avverkningsbart träd av värde fanns kvar på Bjeveröd efter "skogsmarodörernas" framfart. Jag tänker inte här namnge någon av profitörerna eller gulaschbaronerna som de också benämndes.

Dessa herrar bestod av en samling mindre nogräknade individer som passade på att försöka göra sig en förmögenhet under första världskrigets krisår, oftast genom att gå med ett ben på var sida om lagens rämärken. En av aktörerna i dansen kring guldkalven var en på orten mycket känd och i olika avseenden mångbetrodd man.

Omkring 1920 köptes Bjeveröd av Göteborgs Skogssällskap för pengar ur den Krooska donationsfonden. De vidlyftiga kalmarkerna började nu återplanteras. Detta skedde i Malmöhusläns landstings regi. Skogssällskapet hade tidigare från Fulltoftagården inköpt ett stort skogskomplex, som sköttes av landstinget. I detta inlemmades nu Bjeverödsgårdens marker. Brukandet av den odlade marken hade de tidigare ägarna av naturliga skäl inte haft något större intresse av. Denna hade därför varit utarrenderad.

Omsättningen på arrendatorer var också under tiden med de många ägarbytena omfattande. Alla har vi hört ordspråket "sådan herre sådan dräng" och det kunde passa bra även i det här fallet, eftersom även arrendatorerna så gott sig göra lät tillämpa den skutsugningsmetoden. Detta hade en förödande inverkan på den förut ej så feta jordmännen, vilket hade till följd att den bästa avkastningen jordbruket gav var just arrendatorer.

Först 1928 började det åter bli lite ordning på lantbruket i och med att en invandrare från Göingebygden övertog arrendet. Det var Nils J Svensson som, trots den svåra depressionstiden som rådde i början på 30-talet, med hjälp av en arbetsam familj åter fick lantbruket produktivt. Nils Svensson brukade gården fram till slutet av 40-talet då sonen Sven Åke övertog arrendet.

Han blev Bjeverödsgårdens siste brukare. Vid hans avflyttning i mitten på 50-talet lades gården så att säga helt för fädot. Därefter har alla betesmarker och det mesta av åkerjorden planterats med gran. Härefter jämnades gårdens samtliga ekonomibyggnader med marken. Med hjälp av en grävmaskin såg man till att inte sten på sten lämnades kvar. Idag finns inte ett spår kvar av byggnationen, som kan visa att här en gång legat en gård. Vid ett senare tillfälle revs också gårdens boningshus och istället för detta uppfördes en mindre byggnad som används av M-landstingets vårdhem, dit de tar ut sina förståndshandkappade patienter för att idka friluftaktiviteter.

Av torpen, som hörde till gården, var Stenfäldtorpet och Skomakaretorpet de största och mest omnämnda. Det förra hade fått sitt namn efter en torpare som hette Stenfäldt. Detta torp låg omedelbart norr om gården.

Skomakaretorpet är utmärkt på en karta från 1812 och var då troligen det enda torpet på Bjeveröd av kartan att döma. Torpet kallades vid denna tidpunkt för "Lidens Stora Lycka". Till detta torp inflyttade 1821 en sockenskomakare som hette Per Larsson. Han överlät 1862 torpet till sin son Carl Persson, som också utövade skomakareyrket.

De övriga torpen hade närmast karaktären av backstugor. I en av dessa bodde på sin tid en torpare som enligt husförhörslängden titulerades skolmästare. Tydligt hade han någon enklare pedagogisk utbildning som gjorde honom lämplig att lära andra att läsa och skriva.

Stenfäldstorpets var det torp som beboddes längst och som under min uppväxttid innehades av en man som hette Nils Jonsson. Han bodde kvar på torpet en bit in på 40-talet. Byggnaden revs 1945.

Kvarn- och sågverksrörelse har bedrivits på Bjeveröd sedan långt tillbaka i tiden. Där Kvesarumsån idag mynnar ut i den nuvarande kvarndammen kan man se lämningar efter ett "dämme" och rester av stenmurar som vittnar om att vattenkraften tidigare utnyttjats just på denna plats. Jag har även låtit mig berättas att här skulle ha legat en sk sågmölla, en kombination av kvarn och såg för husbehovsbruk.

För att bättre kunna utnyttja vattenkraften flyttades fördämningen en bit nedströms till den plats där kvarndämet idag fortfarande finns kvar. Här fick man nu en rejäl kvarndamm på ett par tunnland och en fallhöjd som var väsentligt bättre än på den förra platsen. Här uppfördes en större kvarnbyggnad och kvarnen inregistrerades som skattebelagd tullkvarn. Efter den tidens förhållanden anlades också ett större och modernare sågverk där man bland annat inriktade sig på att kunna förädla den egna gårdens grova lövträdsstock.

Kvarnen och sågverksrörelsen drevs av ägarna till Bjeverödsgården jämsides med lantbruket fram till 1899 då de arrenderades ut och har sedan dess fungerat som en egen driftsenhet.

Omsättningen på kvarnarrendatorer eller möllare, var under de första två decennierna på 1900-talet ganska omfattande, ända tills min far, Martin Rasmusson, köpte den gamla och nerslitna kvarnen 1923. Han lät samma år uppföra en ny och modernare kvarn och samtidigt fick sågverket en tidsenligare utformning.

1934 totalförstördes kvarn och såg av en förödande brand, som förorsakats av glödande sotflakor från en reoljemotor, som användes då vattentillgången inte var tillräcklig. En ny kvarnanläggning uppfördes samma år. Far var möllare på Bjeveröd till 1944 då han sålde kvarnen till Oskar Hansson från Linderöd. Samtidigt slutade också min egen "möllarebana" efter sex år i yrket.

Kvarnen har sedan bytt ägare flera gånger. Den siste som bedrev kvarnrörelse på Bjeveröd var Ivar Andersson, inflyttad från Äspinge. Han flyttade från Bjeveröd 1970 och kvarnbyggnaden har därefter omändrats till bostad. Därmed har all den verksamhet som tidigare bedrevs på Bjeveröd troligen upphört för alltid.

Eftersom jag tillhör den sista generationen som haft förmånen att få växa upp på Bjeveröd medan det ännu var en normalt fungerande liten by med jordbruk, kvarn och såg i full verksamhet, känner jag en viss tillfredsställelse över att få skriva ner det jag vet och vad som berättats för mig om Bjeveröd. En idag nästan utplånad liten skogsby på Linderödsåsen, men som för drygt ett hundratal år sedan beboddes av ett 60-tal människor, som också hade sin bärning här. Detta kan för dagens generation, som är uppväxta i strukturrationaliseringens tidevarv verka ofattbart.

Det gamla bondesamhällets tidsepok tycks oåterkalleligen vara till ända. Det är med ett visst vemod man ser hur spåren efter våra förfäders slitsamma odlarmöda alltmer suddas ut. När det gäller Bjeveröd har naturen tagit tillbaka det mesta av vad den en gång fått avstå. Kanske kommer den gamla kvarndammen åter en gång att bli tillhåll för bävrarna - i så fall har cirkeln slutits sig för gott.

Ekastorps by

Maj Andersson och Göte Svensson

Ekastorps by är belägen på Linderödsåsens sydvästra sluttning, 147,5 meter över havet. Den går i en spets upp till Maglesten, en grännssten mot Kristianstads län. År 1584 skrevs namnet Eistorp, 1606 Eerstrup, men redan 1756 skrevs det Ekastorp.

Ekastorps by har sedan gammalt varit utsocknes frälsehemman under olika ägare. Enligt 1662 års jordebok hette frälsebönderne Nils och Anders Jönsson.

År 1722 uppmättes och kartlades byn. Ekastorp nr 1 ägdes då av Malte Ramel på Maltesholm och nr 2 av Fredrik Trolle, Ljungarums säteri. När Ekastorpsbönderna blev självägande vet vi ej, men vid laga skiftet 1830 ägdes Ekastorp nr 1 av Pehr Andersson, nr 1a av Mårten Trulsson och nr 2 av bröderna Jöns och Nils Jönsson. År 1835 var det skogsliquid och delning av byalagets vägar. Då var Jakob Jepsson ägare av nr 1 och Mårten Trulsson ägare av nr 1a samt Anders Pålsson av nr 2:2 och Nils Jönsson ägde nr 2:3.

Byn har under årens lopp förändrats ganska mycket genom utflyttning av gårdar, sommarstugebebyggelse, grustäkter, fiskedammar och skogsplantering. Den gård som bäst behållit sin karaktär är Gun och Kurt Perssons. Både på 1722 och 1830 års kartor är gården fyrkantig men efter branden på 1880-talet flyttades stuelängan en bit ifrån de andra byggnaderna.

I laga skifteshandlingarna från 1830 finns följande beskrivning över hur gården såg ut på den tiden:

KARTA Öfver alla ägorne till Mannarp 1830-1831.

Den var kringbyggd, som brukligt var här i Skåne, stuelängan var 36 1/2 aln lång, 9 alnar bred, byggd i furubolavirke till en liten del, annars ekebolavirke. Stuelängan låg åt söder. Östra längan var av medemåttligt tillstånd av ekebolavirke, 31 alnar lång och 8 1/2 aln bred. Norra längan, som kallas uthuslänga (troligen stallängan), var i mycket gott skick, 21 1/2 alnar lång och 9 1/2 alnar bred. Ytterväggen mot norr var av gråsten, precis som

idag. Västra längan var uthus även den. Den var 31 1/2 alnar lång, 9 1/8 alnar bred, i ekebolar och i gott stånd. På gården fanns en välvd pantofflekällare som var murad. En have med äppelträd och några plommonträd fanns. Gårdsplanen var mycket trång. Det stod inget om var portarna var belägna, men den ena troligtvis mot bygatan. Både Jöns och Nils Jönsson hade undertecknat med sin egen hand, vilket var ovanligt på den tiden. Stuelängan eldhärjades på 1880-talet.

G å r d a r n a

Ekastorp nr 1

JOHAN SVENSSONS GAMLA STÄLLE

Vid laga skiftet år 1830 ägdes gården av Pehr Andersson och Sissa Hansdotter. Fastigheten köptes år 1832 av Jacob Jepsson och Hanna Klemensdotter. Säljarna bodde kvar i ett s k undantagshus mittemot "stuelängan".

Sönerna Anders och Johan Jacobsson köpte gården 1836. Därefter gjordes en s k hemmansklyvning 1861, varvid Anders bodde kvar på stamfastigheten och Johan flyttade ut och byggde en gård sydost mot Gunnarpsgränsen. Anders Jacobsson brukade sin gård fram till 1863 då den såldes till Anders Åkesson och Hanna Persdotter, även kallad "Lunta".

Lars Olsson och Hanna Isaksdotter övertog gården 1879. Anders och Hanna köpte ett gammalt hus i Kylestorp och byggde ett s k undantagshus (den gamla affären).

Lars halvbror Sven Jönsson och Anna Persdotter köpte fastigheten 1886. Lars och Hanna arrenderade den då Sven var i Amerika. Sven Jönsson och Anna Persdotter brukade gården från 1893 fram till 1924, då sonen Johan Svensson övertog den. Denne gifte sig år 1929 med Åsa Larsson och gjorde då en omfattande renovering av bostadshuset. År 1946 köpte de till en del av Ekastorp nr 2:3 och flyttade dit. På 1960-talet styckades en del av marken ut till sommarstugetomter, varav ett 15-tal idag används som året-runt-bostäder.

Marken är numera sammanslagen med delar av Ekastorp nr 2:2 och ägs av Göte Svensson. Byggnaderna frånstyckades 1953 och såldes till Curt och Solveig Hansson. Numera ägs de av Anette Olsson och Sven-Olof Köhn. Idag heter fastigheten 3:2.

Ekastorp nr 2

ERIK SVENSSONS GÅRD

Fastigheten beskrivs även som Ekastorp 2 1/8 mantal utsocknes frälsehemman. Vid laga skiftet 1830 ägdes gården av Jöns Jönsson och Sissa Olsdotter. Samma år övertogs den av sönerna Jöns och Nils Jönsson.

År 1832 gjordes en hemmansklyvning, varvid Jöns stannade kvar på stamfastigheten och Nils flyttade ut och byggde en gård ca 100 meter söder om stamfastigheten. Jöns och hans hustru Boel brukade gården till år 1834, då den såldes till Anders Pålsson.

År 1844 såldes gården till Jeppa Bengtsson, Djurröd, som arrenderade ut den till Måns Mårtensson, Ekastorp.

Jöns Kristoffersson och Bengta Månsdotter köpte gården år 1847. År 1855 ägdes gården av Måns Nilsson och Bengta Bengtsdotter. Per Persson och Else Persdotter från Hagstad köpte den i sin tur år 1884 och överlät den år 1896 till dottern Elna Persdotter och svärsonen Nils Nilsson.

Fastigheten ägdes därefter en kort tid av Ola Persson i Funderset, innan den 1914 köptes av Nanna och Fredrik Svensson. År 1931 övertogs gården av deras son Erik Svensson och hans hustru Anna-Lina. Numera ägs gården av deras dotter Gun och hennes make Kurt Persson, som arrenderar ut åkermarken, men själv med stort intresse sköter och brukar skogen. Idag heter fastigheten nr 2:2.

Torp under gården var Pehr Tykesson.

Ekastorp nr 1, "Jacobstorp"

NILS JACOBS

Fastigheten ägdes av Jacob och Pernilla Jönsson mellan åren 1836-1866, då den övertogs av sonen Nils och hans hustru Johanna Jacobsson, som byggde den nuvarande boningslängan.

Dottern Ida övertog den lilla gården och bodde där till sin död år 1962. Då övertogs den av Greta och Ivar Johansson, som i sin tur år 1977 sålde den till sin son Sven-Ingvar och hans hustru Barbro. De använder den för fritidsändamål. Idag heter fastigheten 1:8.

Ekastorp nr 1 B, "Malenas hus"

Fastigheten benämnes vanligen "Malenas hus". Malena och Nils Jönsson bosatte sig där när gården såldes. Per Nilsson övertog fastigheten i mitten av 1920-talet, men Malena bodde kvar där till sin död. Henny och Börje Olsson köpte fastigheten 1971 och använder den nu som fritidsbostad. Idag heter fastigheten I:11.

Ekastorp nr 2

GÖTE SVENSSONS GÅRD

Vid laga skifte 1830 ägdes gården av bröderna Jöns och Nils Jönsson. År 1832 gjordes en hemmansklyvning, då Nils utflyttade och byggde en gård ca 100 meter söder om stamfastigheten. Nils Jönsson gifte sig med Bengta Persdotter från Vessmantorp. År 1866 övertogs gården av sonen Per Nilsson och Hanna Svendsdotter från Vessmantorp. Tragiskt nog dog Per år 1871, endast 41 år gammal.

Hanna gifte om sig med Johan Mårtensson och brukade gården tillsammans med honom till 1908, då dottern Karna och hennes man Anders Jönsson köpte den. Deras son Hilding övertog gården 1946 och moderniserade byggnaderna. Samma år delades gården. O D Krooks donation köpte skogsmarken och Åsa och Johan Svensson åker- och betesmarken. Johan Svensson byggde lösdrifts stall, anlade fiskedammar och styckade ut sommarstugetomter.

År 1963 övertog sonen Uno och hans hustru Agneta gården och drev den fram till 1982 då brodern Göte köpte den. Gården har alltså tillhört släkten sedan hemmansklyvningen 1831. Fastighetsbeteckningen är numera 3:1.

Torp under gården var Kast.

Ekastorp nr 1a

LARS JOHANSSONS GÅRD

Fastigheten ägdes vid laga skiftet 1830 av Mårten Trulsson och Else Olsdotter. Den övertogs år 1849 av Måns och Kersti Mårtensson. Från 1887 ägdes gården av Anders och Kersti Andersson tills den 1893 övertogs av Anders och Elsie Jönsson.

1938 övertog sonen Ernst gården och drev den till 1946, då han arrenderade ut den till Folke Mårtensson på en 10-årsperiod. Därefter arrenderas gården under åren 1956-1961 av Erik Andersson, Vessmantorp, och mellan åren 1961-1966 av Ivar Johansson.

Vid Ernsts frånfalle 1966 köptes gården av nuvarande ägaren Lars Johansson, som fortfarande driver den. Fastighetsbeteckningen är numera 1:21.

Vid skiftet fanns på gården två torp, som beboddes av Nils Åkesson och Per Olsson.

Ekastorp nr 1

IVAR JOHANSSONS GÅRD

Vid laga skiftet 1830 ägdes gården av Per Andersson och Sissa Hansdotter, men övertogs strax därefter av Jacob Jepsson och Hanna Klemensdotter. År 1836 övertog sönerna Anders och Johan Jacobsson den. En hemmansklyvning gjordes 1861. Anders bodde kvar och Johan byggde upp sin gård sydost om stamfastigheten på gränsen till Gunnarp. 1867 köpte Johan ytterligare mark av Anders.

Johan Jacobsson och hans hustru Elna brukade gården fram till hans död. Elna arrenderade ut gården några år till sonen Per som köpte den 1896. Tillsammans med hustrun Bengta Johansson drev han gården till 1939 då den övertogs av sonen Ivar och hans hustru Greta. Ivar styckade ut och sålde en del sommarstugetomter.

Nuvarande ägarna, Kjell-Åke och Anna-Lena Johansson, köpte gården år 1981. De har byggt ett nytt boningshus. Förutvarande ägarna, Ivar och Greta Johansson, bor kvar på stället. Gården har sålunda tillhört samma släkt sedan hemmansklyvningen 1861 och till dags datum. Fastighetsbeteckningen är idag 1:5 och 1:7.

Ekastorp nr 1b

F D PER NILS' GÅRD

När gården styckades från Ekastorp nr 1a är oklart, men har förmodligen skett genom en s k "sämjedelning", som ej blivit lagfaren.

Enligt gamla husförhörslängder var Anders Nilsson med hustrun Elna Olsdotter troligen de första ägarna som bosatte sig där i mitten av 1860-talet. I bokverket "Svenska Gods och Gårdar" uppges att mangårdsbyggnaden uppfördes omkring 1870 och övriga byggnader på 1890-talet. Var familjen bodde under byggnadstiden är okänt. Däremot vet vi att de hade åtta barn, varav fyra var födda i Ekastorp. Enligt hörsägen har det funnits äldre byggnader vid Malenas hus, som då hörde till Per Nils'. Det fanns ruiner kvar fram till 30-talet.

År 1878 köptes gården av Jöns Jonsson och hans hustru Maria. Deras son Nils Jönsson övertog den i början av 1900-talet. Han köpte då också Speletorp. Speletorp, som tillhör Södra Rörums by, arrenderas och vårdas av Södra Rörums Bygdeförening för att kunna bibehålla det gamla kulturlandskapet med ljung och enefälad. En bit av stängslet utgörs av ett gammaldags flätat risgärde bestående av enris. Ägare är O D Krooks Donation.

År 1910 ägdes gården av Nils Persson. Per Nilsson och hans bror Johan köpte gården 1916. Efter brodern Johans plötsliga död ägdes och brukades gården av Per och hans hustru Augusta. Per hade många förtroendeuppdrag inom den kommunala förvaltningen och var ofta anlitad vid hemmansaffärer, bouppteckningar, deklarationer mm.

Heder åt de brukare som lagt upp de praktfulla stengärdesgårdarna på egendomen - de vittnar om en enastående odlarmöda.

År 1965 förvärvades marken av O D Krooks Donation och har nu fastighetsbeteckningen 1:23. Byggnaderna styckades av till Ekastorp 1:10 och ägs numera av Eva Foss som använder dem som fritidsställe.

Torp på ägorna är Måns Svenssons.

Ekastorp nr 1

GAMLA AFFÄREN

Huset byggdes som undantagsstuga till Ekastorp nr 1. År 1879 köpte Anders Åkesson och hans hustru ett gammalt hus i Kylestorp och byggde upp till undantag. När Hanna och Lars Olsson sålde gården flyttade de dit. Lars Olsson var träskomakare.

Deras dotter Alma Larsson, som hade matservering i Hörby, övertog huset 1928. Hon öppnade en lanthandel i huset och gjorde under 1939-1940 en genomgripande renovering. Alma bodde kvar i huset till sin död 1957.

Maj och Ragnar Andersson övertog hus och affärsrörelse år 1951. De drev den vidare till 1970, då den upphörde. Maj bor sedan dess kvar i huset. Fastigheten heter idag 1:9.

Den gamla affären

*Där står ett gammalt hus vid vägen
för många år sen var det en affär.
Och enligt ägarinnans sägen
har många bybor länge handlat där.*

*Kanhända var det lite kaffe,
en sockertopp eller en dosa snus,
ett hekto jäst, kanske en burk ansjovis,
och så till jul ett paket julgransljus.*

*Och böjda gummor letade i börsern,
de slitna slantarna var få
Och räckte de till det som låg på disken?
- Kredit var ganska vanligt då.*

*Men sedan kom det nya tider,
och ingen "snodde" längre någon strut.
En dag bestämde man att sluta,
den gamla handelsboden hade tjänat ut.*

*Då stängde man den slitna dörren,
där många bybor vandrat ut och in.
Ett stilla vemod kände säkert många,
som tyngde deras håg och sinn.*

*Nu råder inom dessa gamla väggar
en underlig och sällsam stilla frid.
Och hon som bor där är förständig nog att fatta
att allting här i livet har sin tid.*

Carl Zentio

Ekeröd

Åke Rennstam

Ekeröd omnämnes redan i slutet av 1400-talet som Egherödt, 1600 som Egerydt och från 1765 som Ekeröd. Namnet betyder röjningen i ekskogen. Gårdarna i Ekeröd har sedan slutet av 1600-talet varit utsockne frälsehemman med familjen von Seth i Ousbyholm som ägare under 1800-talet fram till omkring sekelskiftet.

Ekeröd domineras av Kronoparken eller Igera Vång som de gamle säger. Många fornlämningar tyder på att byn varit en central ort en gång. Domarringarna, offerkällorna, gravrösen etc ger en fingervisning om att marknadsplats och tingsställe förmodligen legat här. Det har spekulerats i vad terasseringarna bakom gamla dansbanan haft för funktion, gravställe bland annat. Namnet Stampekullsvången tyder på att de varit fundament till vädermöllor, s k stampar.

Ekeröd är väl dokumenterat i våra tidigare böcker; Mitt i Skåne -84, Minnen & Boplatser - 88 och Bondeminnen -93.

Gårdarna

Ekeröd 1:3 m fl

EKERÖDSGÅRDEN

Ägare

- 1912 Johannes Risberg född 1889 i Ö. Vram och Hilda Nilsson, född 1888 i Södra Rörum
- 1945 Folke Risberg, född 1920 i Ekeröd och Majken Johansson, född 1924 i Lund
- 1975 Jörgen Risberg, född 1949 i Ekeröd och Kristina Bengtsson, född 1957 i Hörby samt Peter Risberg, född 1951 i Ekeröd och Ingela Andersson, född 1955 i N. Åsum

Ekeröd 5:1

HENRY NILS

Ägare

- 1873 Hans Nilsson, född 1816 i Fulltofta och Bengta Lassesdotter, född 1815 i Äspinge
1876 Nils Hansson, född 1848 i Ekeröd och Johanna Persdotter, född 1853 i N. Mellby
1910 Otto Nilsson, född 1885 i Ekeröd och Josefina Persson, född 1891 i V. Vram
1950 Henry Nilsson, född 1916 i Ekeröd och Inez Nilsson, född 1917 i Träne
1977 Claes Nilsson, född 1946 i Ekeröd och Eva Olin, född 1949 i Enskede

Hans Nilsson friköpte hemmanet 1873 och uppförde de första byggnaderna. Marken är numera utarrenderad.

Ekeröd 2:4

EKERÖDSTORPET - HEMMINGS

Ägare/brukare

- 1897 Jöns Andersson Klock och Elise
1915 August Nilsson, född 1877 i Södra Rörum och Anna Svensdotter, född 1868

- 1946 Hemming Nilsson, född 1904 i Södra Rörum och Nanna Persson, född 1905 i V. Vram
 1976 Lars Johansson, född 1957 i Västerstad och Lena Bergman, född 1957 i Eslöv
 1983 Olle Nilsson, född 1947 i Malmö och Birgitta Olsson, född 1950 i Malmö
 1991 Henrik Johnsson och Christina Samuelsson

Ekeröd 1:4

IDAS HUS

Ägare

- 1877 Anders Jönsson, skogvaktare, född 1843 i Gudmuntorp och Kjerstina Hansdotter, född 1846 i Södra Rörum
 1931 Ida Jönsson, född 1877 i Södra Rörum
 1951 Olof Johansson, vagnmakare, född 1879 i Hörby
 1967 Fritidshus
 1980 Tillhör Ekerödsgården

Funderset

Maj Britt Hillbur

I nordvästra hörnet av Södra Rörums socken ligger byn Funderset, som än idag uttalas Fonnersed. Namnet har växlat i skrift. 1514 skrevs det Finsröd och i uppbördsbok år 1522 Ffunderid. I jordeboken omkring 1550 står det Fundersed. Då fanns det fyra brukningsdelar och ett "gatehus". 1606 skall "bönnen, sönnen, tjenstedrenge, jordsigne o leiebönnen gifva skatt". I Fundersö är det "Haugen Olsson o Morten Olsson, uti Rörom sockn". 1654 tillhör "de fyra gårdarna i Funderil, en i Trulstorp, två i Arup, två i Hagesta, två i Wessmantorp, dessa uti Frostah herath tillhöra Heilinge län." 1658 står det Fundersed och brukarna heter

- Hans Olsson med hustru
- Päder (Pähr) Nilsson med hustru
- Oluff Pärson med hustru
- Truget Simonson med hustru

1662 är det också lika stavat och har fyra brukningsdelar som är utsockne Frelsehemman under Herödhs säteri, senare Göingeholms gård, där alla skulle göra veckodagsverken (hofvra) för rätten att bo och bruka "sin" jord. 1684 på karta av tysken Buhrman står det Funner-hult (skånskan var nog inte alltid lätt att förstå). 1722 geometrisk karta av Palmgren öfver Funnerse by, Södra Rörums sockn. Byn har fyra trelängade gårdar, ett fåtal meter från varandra i en bykärna. Sedan fanns det flera husare eller torpare ute i periferien, oftast avskedade soldater eller rotesoldater för Göingeholms säteri.

1825 års utdrag av Special Jordeboks liggare för Frosta och Färs häraders fögderi i Malmöhus län och 1859 års mantalslängd för Södra Rörums socken Frosta Härad, Hemmanstal, fyrkar och åboar i Funderseds by med karta:

- Nr 1, 5/16 mantal, utsockne frelsehemman, eget och brukat under Göingeholm
- Nr 2, 3/8 mantal, 1/4 dito, 1/16 brukare Bengt Persson, 1/16 Nils Olsson, eget och brukat under Göingeholm
- Nr 3, 1/4 mantal, eget under Göingeholm
- Nr 4, 1/4 mantal, brukare Lars Persson, eget under Göingeholm

L a g a s k i f t e

Fundersets by uppgår vid denna tid till 970 tunnland (485 hektar), varav Lars Persson brukade 594 tunnland, varav 35 tunnland åkermark samt ängsmark och ljungfälader.

Ordentlig skog fanns inte. Allt skiftades ut och friköptes. De flesta måste också flytta från sina hus till anvisad mark för ny- eller tillbygge. Alla skulle flytta utom Lars Persson på Fridholms gårdstomt samt Nils Olsson på Hjalmars. 1862 fick alla sina hus värderade. De utflyttningsskyldiga fick en liten hjälp till flyttningen och fick ta med sig en viss del timmer och annat material från gamla gården. 1865 blev *"på begäran av di utflyttade delägarna i Fundersets by syn förrättad å deras derstädes uppförda å-byggnader i ordning som följer....."* Det hela avslutades med *"Anmärkas att alla byggnaderna äro under halmtak, med tillräcklig bergningsplats för vad der skördas"* Underskrivet av värderingsmännen nämndeman Sven Persson, Södra Rörum, och Nils Persson, gode man i Trulstorp.

R ö s t r ä t t

Brukarna av Fundersets jord, liksom alla andra i Södra Rörums socken, ägde rösträtt i socken- och församlingsärenden i förhållande till den jord de brukade (i mantal satt jord). Det kallades fyrkar. Måns Persson på Fridholms hade 1891 54 fyrkar och Åke Andersson på Ronnys hade samma år 36 fyrkar. Tjänstefolk och boende i hus utan jord hade ingen rösträtt.

F u n d e r s e t i d a g

Efter 1970 har många lantbruk försvunnit. De har lagts samman eller blivit skogsmark. Vår värdefulla vildmarksflora håller på att fösvinna. Blåsippa, lungört, nunneört, gulsippa, backsippa, gullviva, S:t Johannesört, jungfrulin, kattfot, nattviol och andra orchidéarter syns mer sällan liksom buskarna skogsolvon, tibast, ben- och brakved samt vildkaprifol som snart är ett minne blott. Men än lever byn!

G å r d a r n a

Funderset 1:2

FRITIDSBYN

Ägare	
Före 1860	Göingeholms säteri
	Funderset 1, 1/16 mantal, bestod av tre torp; Påls torp, Jöns Jons torp och Zentiotorpet
1860	Nils Persson gift med Bengta Eriksdotter
1861	Nils Larsson den äldre, gift med Boel Månsdotter, Kroksjö, Mellby
1875	Lars Nilsson, gift med 1) Kersti Månsdotter, Mellby. 2) Karna Månsdotter, Espinge
1913	Nils Larsson gift med Anna Larsson, Linderöd
1933	Johannes och Augusta Gunnesson
1941	Nils Svensson, Sjöbo
1942	Algot Lindqvist
1943	Wilhelm Nilsson, Malmö (direktör på Skanska)
1944	Malte och Agda Sennevall
1954	Yngve och Tyra Andersson
1963	Erik Malmgren, Höör

Enligt kartbeskrivning 1857 var Påls husgrund en gråstensvinkelbyggnad ingrävd i backen. Det var sammanbyggd bostad, loge och stall. Nästa torp var enklingen och torparen Jöns Johanssons. Han var gift 1828 med pigan Elna Persdotter, "båda från Funderset". Vid andra sidan av backen mot Trulstorp fanns Jöns Johans backar, lyckor mm samt ett gammalt päronträd, som lever än idag, nu på Hillburs sida av rågångsgärdet. Här passade man på att plocka päron när våra hö- och havreläss kördes förbi åren 1925 till 1945. De var goda till ingefärs- och lingonpäron. Många skolbarn har också ätit av dem. Där fanns även vinbär, krusbär och krikonbuskar. Nu år 1995 har vägen grävt sig ännu närmare trädet. Det är synd om den gamle kämpan. 200 meter mot norr fanns ett annat fungerande soldattorp, nämligen Zentios. Grunden där har återanvänts till grund åt fritidshus. Där bodde före 1900 minst tre generationer Zentio.

När Göingeholms säteri 1860-1865 sålde ut Fundersets byjord var Nils Persson ägare till 1:2. Han var gift med Bengta Eriksdotter. Han sålde sitt 1/16 mantal 1861 till Nils Larsson den äldre, gift med Boel Månsdotter. De hade barnen Lars, Elna, Johanna och Måns. Lars var gift med Kersti Månsdotter under åren 1839-1876 och därefter med Karna Måns-dotter, Espinge. Elna var gift med Per Nilsson i byn. Johanna var gift med Åke Andersson, som flyttade hit samtidigt, och Måns, som var snickare, var gift med Sissa Bengtsdotter.

Enligt boken "Gods och gårdar" är bostad och stall uppförda 1860 och vid syn i utflyttningsprotokollet 1865 heter det att A 1, 1/16 mantal: *Uppfört en tvåvånings boningslänga med uthus 76 fot lång, 7 fot hög på ena sidan och 14 fot hög på andra sidan, 24 fot bred, uppförd med gråstensmur till nedre våningen och den övre med fast tegelmur på 48 fots längd och 28 fot med ekfot, stolpar och löshult, fordrad med bräder och allt trävirke nytt uppfört. Värderad till 1.800 Riksdaler.*

Lars Nilsson köpte gården 1875 av sin far Nils Larsson. Äldste sonen Nils Larsson övertog gården 1913. Nils syster Anna var gift med Nils Persson från Ynglingarum. Lars andra fru hette Karna och de fick tillsammans barnen Carl, som flyttade till Horröd, och Matilda, som gifte sig med Kristoffersson i Ella, Tjörnarp.

Nils och Anna Larsson startade 1918 söndagsskola i sin "storastua" och senare också bibelstudier och månadsmöten. De hade en fin trädgård med ett tiotal stora gamla äppelträd, som gav massor av frukt, likaså gamla blåplommon, krikon, vinbär, krusbär, hallon, stångbönor, sockerärter mm. I potatisen hade de alltid bondbönor. De hade, förutom kor och ett par hästar, även får. Vid tröskning och potatisplockning bjöds jobbarna på lammfrikassé med kokt potatis. Det var faktiskt gott.

På äldre dar sålde de gården 1933 till Johannes och Augusta Gunnesson, som redan 1941 sålde den vidare till Nils Svensson. Sedan följde Algot Lindqvist 1942, Anders Nilsson, Wilhelm Nilsson, Skånska Cement i Malmö 1943 samt Malte och Agda Sennevall 1944. Malte var en duktig bonde, som jobbade hårt för att få gården att bära sig igen, men även han flyttade. Han sålde 1954 till Yngve och Tyra Andersson. De jobbade några år, men

fann det tröttsamt och sålde 1963 till Erik Malmgren, Höör, som styckade av 120 sommarstugetomter, vilka de flesta idag är bebyggda. Så förändras en landskapsbild.

Funderset 1:6

MISSIONSHUSET

Avstyckad från Funderset 1:2 år 1933

Ägare

1933	Nils Larsson gift med Anna, Linderöd
1956	Kristianstad Traktatsällskap (test)
1959	Åke och May Bratt
1985	Svea Säfström

När Nils Larsson den yngre sålde gården, Funderset 1:2 år 1933, styckade han av en liten bit jord i östra hörnan och byggde ett hus som han kallade Missionshuset. Med pengarna från gårdsförsäljningen byggde och inredde han halva huset till en sal för söndagsskola och kristna möten och bekostade själv allt som skedde där. Men de blev gamla och Nils Larsson kunde inte som förr svinga sin lie som en av de duktigaste lie-kararna vid hö- och sädesslätter och tjäna den extra slant som behövdes för att få mat för dagen och lite över till verksamheten. Sedan de flyttat till huset blev Anna Nils Lars en duktig medhjälpare vid spettekaksbakningen till Hillburs. Det blev till att vispa äggens gulor för hand med visst mått socker tills smeten var ljus och pösig. Vitorna vispades av den som skötte bakningen. Sedan blev det för henne att dra "rullen", oberoende av om det var Sven Hillbur, Maj-Lis eller Maj-Britt som stod för bakningen. En timma per tjog ägg tog baktiden. Skrabekagorna (dropparna på plåten vid elden) uppskattades av oss alla. Hon gav oss många glimtar från livet förr, vilket kunde vara hårt, men med ordspråket överseende och humor så blev livet ändå värt att leva. Att få höra på sin lysningsdag kvinnorna i byn säga till en: *"Va ska du gifta dej för, du dör ju snart? Men, sa Anna de är alla borta, ja lever och har det bra med min Nils. Ord hon ofta använde om olika händelser var: Glöm ej: Ingen lever för sig själv. Gör illa, gör väl, du gör det mot dig själv. Rasätt! och du klarar de (tag ett i taget och du klarar det). De e natt o leva (det är viktigt hur du och jag lever)"*.

1953 dog Nils Larsson och fru Anna dog 1956. Kvarlåtenskapen var testamenterad till Traktatsällskapet, som lät huset stå tomt tills familjen Åke och May Bratt från Malmö

köpte det till fritidshus 1959. På lediga stunder reparerades och vinterbonades huset, så vid pensioneringen 1978 flyttade de hit för permanentboende. När barnen flyttade till Vänersborg och fick familj blev det långt mellan träffarna, varför de också flyttade till Vänersborg.

Åke och May Bratt var de som författade, läste och ordnade manuskripten till Södra Rörums röda bok "Mitt i Skåne", som fått många lovord. Köpare 1985 var fru Svea Säfström som har det som åretruntbostad.

Funderset 1:8

HILLBURS

Förr 1:3 (1:2), utsockne frelsehemman

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri, med följande brukare/arrendatorer: - 1836 Jöns Svensson, Wessmantorp, gift med Boel Sjunnesdotter, Funderset - 1838 Sven Nilsson, gift med Anna Persdotter, Qvesarum - 1860 Nils Nilsson, Norra Mellby, gift med Anna Persdotter, Mellby
1861	Nils Nilsson, gift med Anna Persdotter
1898	Maria Nilsson, gift med Sven Nilsson
1907	Jöns Svensson, gift med Anna Månsdotter
1922	Sven Hillbur, gift med Inga Emmertz
1939	Sven Hillbur köpte Denkels 4:3
1980	Ragnar Hillbur, Denkels 4:3
1980	Maj-Lis Hillbur, Trulstorp 1:31 samt del i Funderset 1:8
1985	Maj-Britt Hillbur, 3/7 Funderset 1:8
1985	Maj-Lis Hillbur, gift Persson, 3/7 Funderset 1:8
1985	Ragnar Hillbur, 1/7 Funderset 1:8

Före friköp stod Lars Persson som storbrukare, men torpare utförde arbetet. Nils Nilsson med familj kom till byn 1856 och bodde på Jöns Svens torp, mitt emot Hjalmar's gård. Där stod förr ett gammalt päronträd, som så sent som 1965 fortfarande var rikbärande - en god gammal päronsort som ingen sjukdom rådde på.

Vid utflyttningen 1860-1865 revs bl a Jöns Svens och bönder på nr 1 blev tilldelade vissa delar av gammalt virke härifrån som hjälp till ny- och ombyggnad på annan plats i avslutning till jorden de köpt. Det blev en liten trelängad gård uppe på backen med kullerstensgårdsplan och senare en hästvandring vid sidan av logporten. De var alla driftigt folk. Dottern Maria ägnade sig mycket åt trädgården. Kanske var det hennes mor som planterade murgrönan vid söderväggen, vilken på foto från 1912 når ända upp till skorstenen. 1930 fanns vissa delar av den klippta granlabyrinten kvar, vilken upptog hela platsen norr om boningshuset.

1907 köptes gården av Jöns Svensson från Genarp, gift med Anna, kallad Mor Anna Jöns Svens. Hon var känd för sina goda, prisbelönda spettekakor och vävnadsarbeten. De hade barnen Magnus, som blev lärare i Vittskövle och Sven, som övertog gården 1922. Han byggde nya uthus och reparerade och byggde till boningshuset. Sven gifte sig med Inga Emmertz från Satsrup. De fick tre barn, Maj-Lis, Ragnar och Maj-Britt, som hjälpte till en del tills vi flyttade hemifrån i 25-årsåldern. 1924 köptes Trulstorp 1:31 och Kvesarum 12:1 av Wettje på Kvesarums slott.

Vår fader, Sven Hillbur, arbetade på många sätt för bygdens bästa. Han tog initiativ till telefon åt varje hem. Trots många protester tecknade sig de flesta. Likaså blev det hårt motstånd, särskilt från bönder, som inte ville stänga om sina djur och göra vägen farbar för motorfordon och posten från Södra Rörum. Det blev många sammanträden här uppe med vägingenjör och vägens folk innan Trulstorp-Funderset vägförening bildades med vägförbättringar, underhåll och fri väg för alla. Det blev verklighet 1926. Då fick vi post till gårdarna och slapp hämta den i Södra Rörum. År 1936 dog mor Inga och far köpte ut sterbhuset.

1939 köptes Denkels 4:3. 1944 brann den ihopbyggda stall- och loglängan samt ekonomihus med undantag ner. Allt försvann, utom djuren och boningslängan. Husen hade just fått en grundlig reparation och höskörden hade blivit fint bärgad, då det en måndagsmorgon i juli började ryka ur ladugårdstaket. En skadad elkabel var troligen orsaken. Försäkringen, som just skulle ha höjts, räckte endast till en provisorisk stall. På Denkels fanns stallbyggnaden kvar. Den reparerades något. Maj-Lis och jag hand-mjölkade korna ute ända till november. När temperaturen gick under tio minusgrader stallades korna in. De fick drivas ner till bäcken för vattning både morgon och kväll, oberoende av snö och kyla. Mjölklaskorna kördes på cykel till mjölkbordet hur vädret än var. Även hästarna fick plats. Det blev knepigt med foder och gödselhantering för far och ibland Ragnar och på vårkanten drygades grovfodret ut med ljung som slogs med lie på fåliden.

Sven Hillbur tyckte om allt som växte, skog, blomster och djur. Hans egen skog var välskött. Han var en duktig skogsman och Nils Jönsson, ordförande i Östra Frosta kommun, gav honom uppdraget att hitta lämplig mark för att sysselsätta en och annan friställd samt att sköta räkenskaperna och visa dem för kommunens revisor. Så skedde under alla år och räkenskaperna lämnades på kommunkontoret. Han var noga. Det fick inte bli minus. Då arbetade han hellre gratis någon dag med röjning bland tusentals skogsplanter som han satt åt kommunen. Ja, han betalade även taxin själv eller hade dottern Maj-Britt att köra morgon och kväll. Allt för hembygden. Det blev Fundins Funderset 50 tunnland, Adolf Pers i Mannarp 50 tunnland samt Hulta 1:2 40 tunnland i Svenköp. Gårdarna styckades ifrån, tomter såldes och allt sågs efter och bokfördes. När han som 80-åring ännu vid full vigör lämnade jobbet kunde han visa upp för revisorn att Fundersets jord hade betalat sig själv. Även Mannarp och Hulta var på god väg.

På 1950-talet arrenderades den öppna marken av G Åkesson. En delning skedde 1980 då sonen Ragnar fick Funderset 4:3 Denkels 50 tunnland, mest skogsplanterat, Maj-Lis omkring 15 tunnland Trulstorp 1:31 skogsplanterat och del i Funderset 1:8 samt Maj-Britt del i Funderset 1:8.

Funderset 2:6

HÅKANSSONS

Förr 2:2, 3/64 mantal

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri, med följande kända brukare: <ul style="list-style-type: none">- 1808 Jöns Jönsson Kast, gift med Karna Pehrsson- 1824 Jöns Blom, gift med Sissa Nilsson- 1851 Pehr Hansson Fyr, gift med Else Pehrsson
1860	Johan (Johannes) och Elna Nicklasson (friköpte 1865)
1904	Sven och Augusta Johansson
1942	Johan och Thea Johansson
1974	Gösta och Hildur Håkansson
1990	Mats och Ann Håkansson

Torpet före skifte och friköp var litet och svårt för en familj att livnära sig på. 1808 gifte sig drengen och Frelsebonden Kåsten Jönsson, egentligen Jöns Jönsson Kast, med pigan Karna Pehrsson. De fick flera barn och hade ont om mat. Hustrun dog och även något av barnen. Då orkade inte Kåsten mer utan hängde sig på gården. Han begravdes först vid gärdesgården intill Denkels ägor. Hålets plats syns än idag, ty en som gått döden i förväg kallades förr självspilling och fick ej begravas på kyrkogården i vigd jord. Men en kväll tog släkt och vänner upp honom och lade honom i en grav de grävt vid kyrkogårdsmuren vid Södra Rörums kyrka.

Sedan bodde här f d rotesoldaten Jöns Blom, född 1801 i Munkarp och gift med Sissa Nilsson född 1800 i Höör. Sonen Pehr föddes 1825 och senare ytterligare sju barn, sist Elsa 1843. Fadern dog 1845. År 1851 kom avskedade soldaten Pehr Hansson Fyr, född i Gunnarp 1802 och gift med Else Pehrsson, född 1811 i Östraby. De kom hit från Södra Rörum och hade med sig barnen Hans, född 1840, Hanna, född 1847 och Helena född 1846. På torpet föddes barnen Anders, 1857 och Ingar, 1856. Om dem vittnar namn på skifteskartan 1857-60: Fyrs källa nedanför gården samt Fyrs backar, lyckor osv.

1860 kom Åbo Johan (Johannes) Nicklasson, född 1833, Linneröd, gift med Elna Olsdotter från Tjörnarp, född 1832 (syskon i Ynglingarum). De hade barnen Bengta född 1859 i Esphult, Anna, Nils, Hanna, Per, Elna, Cecilia och sist Sven född 1872, de sista

sju i Funderset. De satte igång från början med att bygga om och bygga till det gamla torpet. De utökade också jorden till 3/64 mantal och friköpte 1865.

I syneprotokollet över utflyttade gårdar heter det: "7/4 1865 att Nicklasson F.2 har gammal boningslänga med uthus 70 fot lång, 7 fot hög, 17 fot bred, med trävirke. En uthuslänga 44 fot lång, 6 fot hög, 24 fot bred upplagd med sten. Värde 750 Riksdaler."

Sonen Sven Johansson med hustru Augusta köpte gården av föräldrarna 1904. De var driftiga lantbrukare. 1942 sålde de till sonen Johan, gift med Thea Andersson. Johan hade flera syskon, liksom Thea. Hennes bror Anders var under många år "vår Post-Anders", som körde postlinjen runt till alla Södra Rörums sockenbor och fritidshus. En brorsdotter köpte Ingeborgs avstyckade gårdstomt i byn. Johan och Thea gjorde en omfattande reparation på boningshuset. Thea var fantastisk på att laga mat och Johan var bl a en av stöttepelarna i nykterhetsrörelsen NTO. Efter Theas bortgång sålde Johan gården 1974 till Gösta och Hildur Håkansson. De köpte gården för rekreation och sommarställe. De har rustat upp den gamla gården fint och har ibland haft hästar där. 1990 såldes gården till sonen Mats och Ann Håkansson, som fortsätter att hålla den i ordning och trivs där.

Funderset 2:7

FRIDHOLMS

Förr 2, utsockne frelsehemman

Ägare

före 1862

Göingeholms säteri, med följande brukare:

- 1845 Lars Persson, gift med Bengta Bengtsdotter
- 1847 Nils Pehrsson, gift med Bengta Pehrsdotter
- 1850 Ola Nilsson Ströö, gift med Bengta Pehrsdotter

1862

Nils Pehrsson, gift med Bengta Pehrsdotter, 17 fyrkar

1862

Ola Nilsson Ströö, gift med Bengta Pehrsdotter, 13 fyrkar

1876

Måns Pehrsson, gift med Maria, 13 fyrkar

1890

Ola Pehrsson, gift med Anna, 54 fyrkar

1905

Anton Ohlsson, gift med Alma

1945

Gunnar Erlandsson

1947

Sven Lindman

1949	Sven Alvé
1951	Jan Fridholm, gift med Berta
1980	Rune Fridholm och Börje Åkesson

I kyrkoboken 1830-1855 kallas gården "Ladugården" Funderset 1, halva 2 samt 3 o 4, tillsammans 594 tunnland av byns 970. Den kallas i folkmun Storegåår. Enligt utdrag från 1825 års jordebok och 1859 års mantalslängd för Södra Rörums socken är den *"eget o brukat under Göingeholms Säteri"*. Brukaren hette Lars Pehrsson född i Söfveröd Fulltofta 1797, gift med Bengta Bengtsdotter, född 1804, Hörby. De flyttade hit den 8 november 1845 med barnen Anna, född 1833, och Anders, född 1835. En dotter, Elna, döptes 1845 i Funderset, Södra Rörum. Det är antecknat att enda nattvardsgästerna från Funderset 1848 var Lars Pehrsson och dottern Anna. Barnen Anna och Hanna flyttade till Sjörup 1853. Fru Bengta dog och år 1857 gifte sig enklingen Lars Pehrsson (61 år) med enkan Helena Haglund i Hagstad (53 år).

1846 flyttade Nils Pehrsson, född 1821, hit från Fulltofta och gifte sig med den 33-åriga pigan Bengta Pehrsson, född 1812 i Hagstad, nu Funderset. Samtycke gavs av brodern Bengt Pehrsson, gårdsdräng (laduförman) samt fadern Pär Bengtsson, båda från Funderset. Deras föräldrar var Pär Bengtsson, gift med Boel Pehrsson. Nils Pehrsson och Bengta fick barnen Hanna, född 1847, och Else, född 1857. När Nils Pehrsson dog gifte enkan Bengta om sig 1860 med Jacob Bengtsson på Funderset 4. 1850 kom Ola Nilsson, född 1824, från Ströö, gift med Bengta Pehrsson, född 1824 i Norra Mellby. Hon dog 1882 i Funderset. De fick barnen Nils, född 1851, som åkte till USA 1869, Anna, född 1855, Maria, född 1856 och senare gift med Måns Pehrsson född 1853 i Esphult samt Johanna, född 1859.

När Göingeholms säteri började sälja ut Fundersets byjord 1860-1865 köpte Ola Nilsson 3/64 mantal och 1876 överlät han gården på svärsonen Måns Pehrsson. Måns och Maria fick sex barn under åren i Funderset. Han var mycket driftig och byggde nya stallar mm, men förbyggde sig och fick sälja till sin syster Anna och hennes man Ola Persson, barnfödd på Trulstorpshäraden. De köpte Funderset 2, 1890. Maria och Måns med familj flyttade till Bosarp samma år.

Ola och Anna fortsatte att hålla gården snygg. Barnbarnet Gunnar har berättat att de planterade lindar vid bästa trappan och lönnallé upp till gården. De fick barnen Otto, Matilda och Anton född 1877, som övertog gården 1905 och var gift med byns lärarinna Alma. De fick barnen Gunnar, 1910, Margit 1914 och Gullan 1926. Matilda var gift med Nils Lindskog på granngården. Hon omkom. Brodern Otto blev lantbrukare i Ynglingarum.

Antons och Almas barn flyttade alla hemifrån, men 1945 ville Anton ta det lugnare. De flyttade då till Hörby och sålde gården till Gunnar och Elsa Erlandsson, som 1947 sålde den till Sven Lindman och som i sin tur sålde 1949 till Ruth och Sven Alvé.

1951 såldes gården till Jan och Berta Fridholm, ett duktigt lantbrukarpar, som också tagit sig tid med ungdomar på glid. Mer än 50 ungdomar har här fått hjälp att förstå och rätta till sitt liv. Mangårdsbyggnaden brann 1978 genom en olyckshändelse. Den återuppbyggdes. Några år senare gick Jan ur tiden. Strax innan hade gården sålts till barnen Rune, gift med Inger, och Ingegerd, gift med Börje Åkesson. De byggde ny ladugård och utökade kobesättningen från 20 till 50 och har maskiner för mjölkning, fodergivning, gödselhantering och för jordens skötsel - en mönstergård i skogsbygden.

Efter friköpet från Göingeholm och laga skifte året efter skedde syn på alla gårdarna i byn. Då stod Lars Pers gård med kvarboenderätt. Här fick Jöns Olsson 3:3 Bengtagården plocka ner timmer från en uthuslänga till sitt nybygge. Bengt Pehrssons trelängade gård skulle rivas helt, likaså Jöns Svenssons mitt emot Hjalmar. Endast päronträdet blev kvar och gav goda päron till 1965 då det höggs ner av grannen, som köpt marken av Hjalmar storbhus. Sedan skulle nya och kvarboende gårdar synas. Det hette om 2:7: *"Alla längor har stenföt. Alla murar kalkrappade och trävirket nytt i ek och fur. Tillsammans värderade till 3.500 Riksdaler."*

Gunnar Ohlsson, född 1910, och son till Anton och Alma Ohlsson, berättade att när han var barn fanns det ett stenkummel och del av husgrund på backen efter Bengtagårdens postlåda. Båda åkrarna mitt emot kallades för Trollalyckorna. På 1857-1862 års kartor med beskrivning står: "*Hans Trolles Husgrund, lyckor, backar osv.*" Hans namn var Hans Persson (ansedd som oäkta son till en Trolle på Ljungarum). Han var född 1811 i Ifvetofta och kom hit 1828. Han gifte sig med Anna Karlsdotter, född 1817, från Wessmantorp. Barnen Pernilla, född 1843 och Elna född 1845, dog båda i Funderset. Dottern Karna, född 1848, gifte sig med Pehr Åkesson Blom från Linderöd. Han var ladugårdsförman i Funderset. De fick dottern Hilma, född 1878. Karna hade två bröder, Pehr, född 1850, och Lars, född 1855, båda födda på Funderset 2. 1870 blev Hans enkling och barnen flyttade ut. Själv flyttade han till stenshuset på nr 3 Mattissons fäläd och dog där utfattig.

Strax nedanför f d skolhuset på åkern, hade de besvär med mycket sten som verkade ditlagd. Nu vet vi att det var grundmurarna till Bengt Pehrs trelängade gård, som revs 1862.

Omkring 75 meter från vägen längs rågångsgärdet fanns ännu en bosättning. Där om berättade Gunnar och åkern kallades Tröls Jons ager så sent som 1946. Truls Jonsson kom till Funderset 2 år 1860. Han var född 1822 i Degeberga och gift med Anna Olsdotter. De kom hit från Östra Sallerup med fyra barn och flyttade senare till Södra Rörum nr 7.

Funderset 2:16

BÖRJE OCH INGEGERDS

Fastigheten avstyckades 1977 från huvudgården Funderset 2:7 och ägs idag av Ingegerd och Börje Åkesson. De byggde samma år ny åretruntbostad.

Funderset 2:12

RONNYS

Förr 2:2, utsockne frelsehemman

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri
1861	Åke Andersson, gift med Johanna Nilsson, köper mark - 1865 från Nils Olsson - 1866 från Nils Karlsson
1904	Johan Åkesson, gift med Augusta Åkesson
1943	Gösta Åkesson, gift med Inez Nilsson
1995	Ronny och Lisbeth Åkesson

I utflyttningsprotokollet den 7 april 1865 och syn av de nya gårdarna: "Åke Andersson: en boningslänga 50 fot lång, 7 fot hög, 24 fot bred, uppförd på ekefot med stolpar, löshult och tegel. En uthuslänga 50 fot lång, 7 fot hög, 22 fot bred, uppförd på ekefot med stolpar och löshult fordrad med bräder. Dito en uthuslänga 50 fot lång, 7 fot hög, 22 fot bred, uppförd på ekefot med stolpar och plank ena sidan och andra sidan och båda gavlarna gjutit med kalk och grus. Värderas 2.800 Riksdaler."

1995 köpte Lisbeth och Ronny Åkesson gården av fadern Gösta Åkesson, som för många år sedan lämnat över skötseln till dem. Gösta Åkesson var gift med Inez Nilsson från Gunnarp, som dog 1965 i Funderset. Äldste sonen heter Ingvar och bor i Finja. Gösta Åkesson var ende sonen till Johan och Augusta Åkesson. Hon var född i Mannarp. Johan köpte gården av sterbhuset efter fadern. Han hade sju syskon. Föräldrarna, Åke Andersson och Johanna Nilsson, kom från Sandåkra 1861 tillsammans med gammelfar Anders Åkesson och alla hustruns syskon. Syskon till Johanna Nilsson köpte Funderset 1:2, 1:4 och 4:3. Brodern Måns fick bygga hus i närheten av gården, senare kallat Blomsa hus och idag bebott av Gösta och Signe Karlsson. Åke Andersson var en duktig snickare, men vid läggning av halmtak i Kvesarum brast stegen och Johanna blev ensam.

Funderset 2:15

JOHN-ERICS

Förr 3:2, utsockne frelsehemman

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri
1861	Nils Persson
1871	Per Jeppsson, gift med Boel Svendsdotter
1891	Anders Åkesson, gift med Anna Åkesson
1926	Nils Andersson, gift med Elsa Trulsson
1959	John-Eric och Birgitta Andersson

Nils Persson friköpte och började bygga uthus och stall. 1871 köpte Per Jeppsson, gift med Boel Svendsdotter, som var syster till Per Svensson (Hjalmars 2:15). De byggde ny boningslänga 1875. De fick flera barn, bl a Maria, född 1871 och gift med Nils Nilsson, Harlösa (född i Häglinge). Per Jeppsson dog och 1891 såldes sterbhuset till Anders och Anna Åkesson. Anna var född i Östra Sallerup. De fick barnen Hilma, 1893 och sedan August, Alfred, Hulda och Anna. De höll ordning på gården och hann med att bygga nytt stall 1910, vilket håller än. När föräldrarna dog såldes sterbhuset 1926 till Nils Andersson från Ekastorp, gift med Nils Truls Elsa på 1:9. Elsa och Nils fick flera barn. Sonen John-Eric, gift med Birgitta Andersson från Häglinge, köpte och tog över 1959. 1965 köpte de syskonen Hjalmar Perssons sterbhus, Funderset 2:15 och ändrade sitt lantbruksnummer från 3:2 till 2:15. Lite reparation gjordes och Elsas syster Elin Lindskog bodde där i mest tio år innan hon dog.

1994 avstyckades husen med omkring tre tunnland mark och köptes av Gun Krantz och Kenneth Maltesson, som har smådjursskötsel. John-Eric, som är intresserad av maskiner, har sedan 1980-talet tillsammans med Sven Månsson, Trulstorp, skrapat, grusat och hållit Enskilda Trulstorpsvägen i farbart skick. De första femtio åren var Sven Hillbur ordförande och bas i vägföreningen. Carl Nordahl körde väghyvel och snöplog. Nu är det Sven Månsson tillsammans med Kurt Svensson i Trulstorp som basar för vägen. Arbetet utförs av Sven Månsson och John-Eric tillsammans. Birgitta är en duktig kock och servitör som gärna anlitas.

Funderset 2:17

HJALMARS GÅRD

Förr 2:15, 3/32 mantal, utsockne frelsehemman

Ägare

Före 1862	Göingeholms säteri
1862	Måns Nilsson, gift med Karna Jönsdotter
1886	Botilda Månsdotter, gift med Per Svensson Hast
1922	Hjalmar Persson
1965	John-Eric och Birgitta Andersson
1994	Gun Krantz och Kenneth Maltesson

Gården hör till de äldre boplatserna i Fundersets by. Den köptes 1862 av Måns Nilsson, gift med Karna Jönsdotter. De kom från Tjörnarp till Funderset 1860. De började rusta upp boningshuset och byggde nya ekonomibyggnader och stall år 1867.

I protokollet över utflyttade gårdars byggnation eller renovering av gamla gårdar står: *"7/4 1865: Funderset 2, 3/32 mantal. En gammal boningslänga 42 fot lång, 7 fot hög, 20 fot bred, uppförd dels med stolpar, löshult och tegel, dels med nytt och gammalt trävirke. En uthuslänga 60 fot lång, 18 fot bred, 7 fot hög uppförd av gammalt och nytt trävirke. Värdernas till 1.100 Riksdaler."*

Måns och Karna fick barnen Botilda, Johanna och Boel. Botilda var gift med Per Svensson Hast från Häglinge och som flyttade hit (en syster till Per gifte sig med Per Jeppson Funderset 3, år 1880). De fick barnen Hjalmar, Hilda och Selma. Hjalmar övertog gården 1922, Hilda, gifte sig på Häglinge Nygård och Selma skötte hemmet åt brodern.

Hjalmar hade under några år silverrävsuppfödning. Till jordens skötsel hade han arrendatorer. 1929 kom Anders och Ellen Henning från Munkarp. De flyttade 1931 och August Andersson med familj kom hit, men husmor dog så de flyttade och köpte Trulstorp 1:36. Ny arrendator blev då Otto Svensson med familj. Han jobbade där till 1944 då siste arrendatorfamiljen, Erik och Ingeborg Persson, tog vid. De arbetade här till 1954, varefter John-Eric arrenderade marken tills han 1965 köpte den av syskonen Perssons sterbhus.

1994 köpte Gun Krantz och Kenneth Maltesson Hjalmars avstyckade gård med byggnader och ca 1,5 hektar mark. De idkar smådjurskötsel och har redan börjat få istånd boningslängan.

Funderset 3:3

BENGTAGÅRDEN

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri
1860	Jöns Olsson, gift med Anna Svensdotter
1894	Nils och Bengta Jönsson
1911	Nils Jönssons sterbhus
1931	Einar Nilsson
1982	Syskonen Goldy Ramklint, Gladys Jansson och Bengt Holgersson

Utsockne Frälse Hemmanet Funderset Litt. H (Laga Skifte Nr. 3 4/32 mantal) friköptes från Göingeholm 1860 av Jöns Olsson, gift med Anna Svensdotter. De fick vid utflyttningen ett halvt uthus från Storegård till hjälp vid nybyggnationen.

När sonen Nils tog över 1894 så behövde han en fru. Den nyutexaminerade lärarinnan Bengta från Djurröd passade honom. Så blev hon mormor åt dem som nu bor på gården samt Astrid och Ingrid i Hagstad.

Sonen Einar skötte gården i många år. När han gick bort fick syskonbarnen ärva honom till glädje för bygden. De har pietetsfullt rustat upp den gamla gården, både in- och utvändigt, och låtit den gamla allén och stengårdsgårdarna vara kvar.

Funderset 3:5

BERTILS I FUNDERSET

Förr 1:4

År 1843 kom Nils Olsson, född 1816, Östenstorp, gift med Bengta Nilsson, född 1821, Östra Häglinge, hit till byn med sonen Per, som snart fick fyra syskon. De bodde på Jöns Svens vid päronträdet mitt emot Hjalmars.

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri
1843	Nils Olsson (friköpte 1862)
1867	Per Nilsson, gift med Elna
1901	August Persson, gift med Botilda
1935	Ivar Persson, gift med Anna
1938	Otto Persson
1953	Gregor Hedberg, gift med Signe
1959	Bertil och Svea Olsson

Gården ägs sedan 1959 av Bertil och Svea Olsson, som flyttade hit från Häglinge. De är nu pensionärer och har arrenderat ut den öppna jorden. De håller husen väl i ordning. När Bertil gjorde en stor reparation 1964 fann han båleväggar mellan loge och boningsdel i undantagshuset. De var fortfarande i gott skick. Lars Nilsson, Ryet, berättade att förre ägaren, Ottos farfar, hade flyttat timmer från Hjalmars päronträcker (Jöns Svens gård) vid utflytningen då flera gårdar och hus i bykärnan revs.

Bertil och Svea köpte gården av Hedbergs (Vinslövsläkten). De hade köpt den av Otto Perssons dödsbo. Otto råkade ut för en olyckshändelse med häst och dog. Otto hade köpt gården 1938 av brodern Ivar med familj, som flyttade till Södra Rörum. Ivar var gift med Anna, Nils Pers dotter i Vången, Funderset 3. Ivar köpte gården 1935 av föräldrarna, August och Botilda Persson. August var duktig taktäckare och kunde även göra träskor. Augusta kunde väva. Gården köptes 1901 av föräldrarna Per och Elna Nilsson. Dessa hade byggt sig ett undantag på gården 1:4 där det också hölls bibelstudier och läsemöteskvällar under många år.

Per och Elna friköpte Denkelt 4:3 år 1867 och sålde den ganska snart till sonen, Nils Persson med familj. Pers far, Nils Olsson, friköpte 1862 från Göingeholms säteri. År 1866 sålde han 1/32 mantal av fäladen till Åke Andersson, Pers svåger på 2:2. Nils Olsson bodde på Hjalmars före utflyttningen.

Ännu på 1940-talet hörde en stor "have" med många gamla äppelträd till gården. Äpplena var goda och härliga att torka. Därtill fanns massor av blåplommon, som vi grannbarn ofta bjöds på.

Funderset 3:7

NILS ERIKS
Utsockne frelsehemman

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri, med flera brukare - bl a snickare Lindberg med familj
1860	Per Nilsson, gift med Anna Larsdotter
1866	Änkan Boel Nilsson
1874	Lars Simonsson Archenholst, gift med Karolina
1878	Per Nilsson, gift med Pernilla Larsdotter, Jämshög
1914	Nils Persson, gift med Matilda Åkesson
1952	Dora Persson, gift med Emil Mattisson
1981	Nils Erik Mattisson

Gården har varit bebodd länge. Dora hade papper på att den byggdes 1816. Ägarna har växlat. Nils Perssons fru Matilda var duktig på att väva. Hon kom från Nyahus på Göingeholm. Dora köpte 1952 från föräldrarna och hon gav 1981 gården som gåva till barnen Nils-Erik och Lisbeth. Nils-Erik köpte ut systemen Lisbeth, som är gift på granngården. Dora hade systrarna Hulda och Anna.

Funderset 4:2

ANNA-GÅRDEN

Förr utsockne frelsehemman

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri, med flera brukare - bl a drängen Sven Svensson, Södra Rörum, gift med Anna, Ekeröd
1896	Cecilia Tufvesson, Röslöf
1896	August Jönsson-Lindskog, gift med Kristina Nilsson
1910	Nils Lindskog, gift med 1) Matilda Olsson och 2) Elin Trulsson-Nilsson
1953	Erik Lindskog, förlovad med Anna-Viola Nilsson
1986	Syskonen Göran, Gerd och Alf Nilsson, Asmundtorp
1992	Arrendatorer Lena och Bengt Rosvall

Omkring 1860 flyttade Sven Svensson, född 1841, hit. Han gifte sig med Anna Persdotter från Ekeröd. De bodde i en dålig bostad (senare Lindskogs) och fick barnen Anton, född 1864, Johanna, Anna, Maria, Johan, Tilda, Emmeli, Elin och sist Martin född 1881 och då förlorar de sin mor.

1879 kom August Lindskog hit som arrendator. Familjen Svensson fick bara ett eller två små dragiga rum på gaveln. August Jönsson Lindskog var gift med Kristina Nilsson, född 1855. 1896 friköpte August syster, Cecilia Tufvesson på Röslöf, gården åt hans familj (hon hade mist sina barn i epidemisk hjärnhinneinflammation och lite senare också maken). August och Kristina fick flera barn, varav fyra reste till Amerika. Sonen Nils köpte av fadern 1910. Han var gift med Matilda från granngården. De fick flera barn. Sonen Erik köpte från faderns sterbhus. Modern Matilda omkom och något år senare gifte fadern om sig med Elin Nilsson (Nils Truls). Han dog 1952. Eriks fästmö, änka efter en god vän, hette Anna Viola och var duktig trädgårdsmästare. Hon dog och något år senare dog även Erik. De testamenterade gården till hennes barn 1986.

Dessa byggde nytt stall och boningslänga samt ett sommarhus nedanför i backen. Jorden utarrenderade de till Fridholms. 1992 tillträdde Lena och Bengt Rosvall som arrendatorer. De ägnar sig åt hästuppfödning.

Gården har brunnit flera gånger genom bl a åsknedslag. På 1920-talet satte lokomobilen eld på ett halmtak och 1985 ödelades stall och undantagshus, troligen av en skorstensbrand. Gamla mangårdsbyggnaden revs 1988.

Funderset 4:5

LUNDKVISTS

*Förr utsockne frelsehemman 4:3 i sämje
Avstyckad gårdstomt från 4:3 år 1955*

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri, med följande brukare - före 1860 Lars Persson
1860	Jöns Olsson, gift med Anna Svensdotter, Hagstad
1861	Jöns Olsson, Bosarp, Häglinge, gift med Gunilla Bengtsdotter, Ynglingarum
1886	Ola Jönsson Fundin, gift med Elna Nilsson, Linderöd
1940	Fundins sterbhus
1954	Östra Frosta Kommun
1955	Byggnader och tomt avstyckades och köptes av Park
1969	Edmund och Karin Lundkvist

Byggnader och tomt avstyckades 1955 och köptes av en herr Park. Karin och Edmund Lundkvist köpte 1969 och har rustat upp gården pietetsfullt och bor där mest året om.

Funderset 4:7

BERGGREN

*Förr Funderset 4:3 i sämje utsockne frelsehemman
Nu avstyckad tomt för åretruntboende*

Ägare

1940	Fundins sterbhus
1954	Östra Frosta kommun
1966	Fritz Månsson gift med Elsa Nilsson
1988	Hans Berggren

1966 påbörjade Fritz och Elsa ett jättearbete som varade i många år. De byggde ny fin åretruntbostad, anlade stor trädgård med många blomster och flyttade massor av sten. Då maken dog sålde Elsa år 1988 till Hans Berggren, en duktig konstnär i såväl träsnide som akvarell och olja.

Funderset 4:8

ALBINS

Förr 4:4, utsockne frelsehemman

Ägare	
Före 1860	Göingeholms säteri, med följande brukare - Åbo Ola Nilsson, gift med Lovisa Hansdotter (Carlsdotter). Bodde först vid Hjalmars.
1860	Ola Nilsson, gift med Lovisa, båda från Ekastorp
1879	Nils Olsson, gift med Hanna Nilsson
1934	Albin Nilsson, gift med Elizabeth Andersson
1985	Elizabeth Nilsson
1991	Lennart Månsson, gift med Lena

År 1860 köpte Ola Nilsson och Lovisa 1/64 mantal Funderset 4:4 från Göingeholm i sämje med Lars Nils, Kerstins och Johannes Måns. Han byggde boningshus och stall i samma hus (enligt Elizabeth).

Vid syn av nyuppförda eller reparerade gårdar den 7 april 1865 står: *"Ola Nilsson en boningslänga med uthus 56 fot lång, 7 fot hög, 17 fot bred. Största delen uppförd med gammalt trävirke. Värderas: 650 Riksdaler."*

Sonen Nils Olsson övertog gården 1879. Han fortsatte att nyodla. 1934 tog sonen Albin över gården. Han var en duktig snickare. Han delade på stall och bostad och byggde nytt 1925-1935. Elizabeth skötte om hemmet och barnen, handmjölkade korna (fick diplom) och likväl hann hon med att vara en första klassens servitris. Inget fint gille kunde hållas i bygden utan hennes medverkan. Dessutom arbetade hon på Järnvägs-hotellet i Höör och engelskan var inget problem. När maken dog bodde hon kvar tills en av dottersönerna tog över 1991. Och nu fick husen en ny översyn och står där välskötta.

Funderset 4:9

LARS NILS PÅ RYED
Förr i sämje 4:4, utsockne frelsehemman

Ägare	
Före 1860	Göingeholms säteri
1860	Jakob Bengtsson, gift med 2) Bengta Pehrsson
1862	Jakob Bengtsson, gift med 2) Bengta Pehrsson
1868	Per Jakobsson

1886	Nils Persson, marken utarrenderades till - 1896 Ola Fundin - 1901 August Lindskog
1906	Frosta Sparbank Marken utarrenderad till Elna Lundgren
1916	Anna Lundgren, gift med Karl Nilsson
1938	Anna Nilsson
1958	Lars Nilsson

Gården är en gammal boplats. Brukarna var många. Redan på 1850-talet kom Jakob Bengtsson, född 1826, Andrarum. Han friköpte gården 1862. Sonen Per Jakobsson inrättade snickeri på gården och tillverkade bl a alla likkistor bygden behövde. Jakob Bengtsson var änklings och gifte om sig med änkan Bengta Pehrsson, född 1812, Funderset 2. Persson, Nils Persson, köpte gården 1886 och övertog farfaderns röstetal, 6 fyrkar (röster). Jorden arrenderades ut 1896 till grannen Ola Fundin och 1901 till August Lindskog. 1906 köpte Sparbanken den av Nils Persson som reste till USA. Då kom Elna Lundgren, född 1860, med sina barn, hit och arrenderade gården. Dottern Anna köpte 1916. Hon gifte sig med Karl Nilsson. Det har berättats av bl a min far att Lundgrenfamiljen var duktiga arbetare. Lars berättade hur mormodern under många år på de då öppna fäladerna plockade massor av bär som de sålde. Likaså gick de gärna på dagsverke. När ladugården byggdes på Hillburs 1922 var Nils Lundgren en uppskattad hjälp.

1958 köpte Lars Nilsson gården av modern. Han byggde nytt stall och reparerade bostadslängan samt arrenderade jord av grannen. Han har fortfarande djur på gården. Syskon och syskonbarn kommer gärna hem och hjälper till en del på semestern till glädje och gemenskap.

Funderset 4:11

KERSTINS PÅ RYED

Förr 4:4 i sämje med Albin, Nils, Lars Nils och Johannes Måns, utsockne frelsehemman

Ägare	
Före 1860	Göingeholms säteri, med följande brukare - 1815 Lantbonden Jon Nilsson, gift med Else Sjunnesdotter, Östenstorp - 1850 Lars Persson
1860	Lantbonden Jon Nilsson, gift med Ingar Månsdotter
1899	Per Johnsson, gift med Elna Jönsson
1954	Ellen Persson, gift med Karl Andersson
1979	Kerstin Andersson

Lantbonden Jon Nilsson, gift med Else Sjunnesdotter, född 1794, Östenstorp brukade gården från 1815. De barn vi känner till är Boel, född 1820 och Elna född 1823. Det är bekant att höger sida i kistehuset och kammaren byggdes före 1800, resten byggdes troligen av Jon och Else omkring 1815.

Vidare vet vi att 1860 kom en annan Jon Nilsson till gården. Han var från Esphult, född 1825, och gift med Ingar Månsdotter, född 1828, Häglinge. De friköpte gården från Göingeholms säteri. De fick barnen Hanna, Nils, Per, Anna och Elna. Sonen Per, född 1867, gifte sig med Elna Jönsson från Bjära i Linderöd. De övertog gården 1899 och fick dottern Ellen, som gifte sig med Karl Andersson. De övertog gården 1954. De fick dottern Kerstin, som ärvde gården 1979. Alla generationer har varit rädda om det gamla. Därför finns det kvar i både byggnader och inredning och trädgården där en gammal blomsterkulle omslutes av en fin gårdesgård med rabatt på insidan. Verkligen en kultur-gärning att vårda så om sitt arv.

Funderset 4:12

DENKELS

Förr i sämje 4:3 utsockne frelsehemman

Ägare	
Före 1860	Göingeholms Säteri, med följande brukare - före 1860 Lars Persson - torparenskan Helena Knock ("Knockan")
1860	Jöns Olsson, Hagstad
1867	Per Nilsson, gift med Elna Nilsdotter
1895	Nils Persson, gift med Johanna
1939	Sven Hillbur
1980	Ragnar Hillbur, gift med Britta Andersson

År 1867 köpte familjen Per Nilsson på Funderset 1:4 också Denkels 4:3 av Jöns Olsson, Hagstad. Där fanns redan ett litet torp bebott av en enka kallad "Knockan" Helena Knock. Hon kunde vara änkan Helena Haglund, som 1857 (53 år) gifte sig med änkeman Lars Persson (61 år), som flyttade från själva byn vid skiftet. Hon hade en son, Anders, som gick i skolan när de kom dit 1867. De byggde till hennes stuga. Helena Knock gick ofta till Trulstorpsgården sades det. Hon var uppländska och satte gärna h framför vokaler och konsonanter. 1895 tog Persson, Nils Persson, över. Han byggde ny stall och förbättrade boningshuset. "Kärringens stua" blev plats för träskotillverkning mm. Nils Persson anlätades som taktäckare och slaktare.

Nils Perssons broder August tog över på Funderset 1:4. Dessutom fanns syskonen Anna, Johan, Anton, Edvard, Oskar och Ida. Nils Persson själv fick barnen Ebba, Lilly, Ester och Helga.

Sven Hillbur köpte 1939 och planterade 40 tunnland gran- och lövskog, som växer fint också på de branta Trollabackarna och 1980 fick sonen Ragnar det som gåva. Det ordnades med slut på gamla sämjet nr 4:3.

Funderset 4:14

LIEDHOLMS

Förr 4:3 i sämje med Fundins, Denkels, utsockne frelsehemman

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri, med följande brukare - före 1860 Lars Persson, Fundersets by
1860	Jöns Olsson, Hagstad, gift med Anna Svensdotter
1861	Nils Olsson, Bosarp, gift med Elna Nilsson, Winterhus
1908	Ingrid och Nils Persson, Stenhusa-Nilsson
1920	Sven och Elna Johansson
1923	Gotthard Svensson, gift med Agnes
1946	Möllare Stångberg, Höör
1948	Klara och Josef Lindholm
1980	Stig Liedholm
1986	Christer Liedholm

År 1861 köpte Nils Olsson Smed, född 1826, och bror till Jöns Olsson-Fundin. Han var gift med Elna Nilsson från Winterhus, Göingeholm. Sjätte barnet, Nils Peter, föddes 1870 här. Han gifte sig senare med Kristina Johansson. Nils Olssons fru dog och något år senare brann huset ner. Han såg sig ingen möjlighet att snabbt ordna husrum, men den stora bakugnen med stock blev kvar. Han kröp in där för lä. Ibland såg folket träskogubben. Så fick han namnet träskogubben.

1908 kom Ingrid och Nils Persson, kallad Stenhusa-Nilsson, hit. Sedan blev det Sven och Elna Johansson 1920 och deras son, Gotthard Svensson, gift med Agnes, tog över 1923. Ingrid och Per Nilsson byggde upp efter branden och Gotthard var en otrolig karl att ha kroppsstyrka. Inte var han lång men kropps-krafter för fem, det hade han. Om någon mockade gräl när han var ordningsvakt vid Bokskogens dansbana i Södra Rörum så med en vickning på armen landade bråkstaken en bra bit därifrån. Han höll sitt lantbruk i ordning, var vänfast och rättrådig. Både barn och vuxna trivdes i hans sällskap. Agnes fick arbete vid Södra Rörums skolor som städare. Sedan flyttade de till Södra Rörum.

Södra Rörum 9:37

INGEBORGS

Förr Funderset 1:9, utsockne frelsehemman

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri
1860	Truls Persson, gift med Else Jönsdotter
1891	Nils Trulsson, gift med Maria Holmberg
1931	Ingeborg Trulsson, gift med Georg Andersson
1963	Landstinget Krooks stiftelse
1989	Lena och Gunnar Bergkvist

Funderset 1:9 gick år 1989 ett underligt öde till mötes. Efter månghundraårig byggenenskap hade höga herrar på landstinget bestämt att jord och skog skulle läggas till fastigheten Södra Rörum 9:36 och tomten med byggnaderna till Södra Rörum 9:37. De använde bl a skogsmaskiner till att få också den sista kvarvarande 100-åriga enebacken på fall för produktion av granskog.

Tomten med husen såldes 1989 till familjen Lena och Gunnar Bergkvist. Dessa har mycket pietetsfullt renoverat boningshuset. De har bl a satt istånd gamla köksspisar, sättugn, "bagaroon", tagit fram bålövågarna i stora-stua och sters (tvärliggande handsågade grova plankor, ibland mer än 50 cm breda i storstuga och kök). De har försökt återskapa stilen från sekelskiftet 1900 också i möbelväg. De har också lyckats få in elkablar, vatten, badrum, avlopp och andra bekvämligheter utan att det stör helheten.

Den siste ägaren av gården Funderset 1:9 var fru Ingeborg Andersson, som sålde 1963 till Krookska stiftelsen, del av Landstinget, med kvarboenderätt i byggnaderna. Hon bodde utan alla bekvämligheter och hade inte ens el till gården. Hon ville ha det så. Efter hennes död fick dottern Margot, gift med Axel Ottosson, med familj använda boningshuset till sommarställe tills det såldes. Ingeborg Anderssons make, Georg Andersson, dog redan 1932. Då hade de hunnit bygga en ny och större stall- och logelänga. Ingeborg köpte ut sterbhuset 1932 och fortsatte driften med hjälp av lantbruksbiträdet Hugo Leonard Johansson. Ingeborg och Georg köpte gården 1931 av hennes föräldrar Nils och Maria Trulsson. Nils bror, Jöns, var styrman på sjön och brukade sända hem pengar till dem.

Nils och Maria köpte gården Funderset 1:3 år 1891 av Nils föräldrar, som var Truls och Else Persson. De hade friköpt gården från Göingeholm 1860 i sämje med Funderset 1:2, där Elses syster Anna var gift med Nils Nilsson. Truls Persson var född 1826 och fru Else 1829. Barnen Nils och Jöns föddes på Ljungrum 1. Familjen blev inskriven som hitflyttad den 23 maj 1861.

Det heter i utflyttningsprotokollet 1865 att Funderset B,b 1 1/32 mantal Truls Persson: *En boningslänga 50 fot lång, 7 fot hög, 21 fot bred uppförd av en del nytt och en del gammalt trävirke. En uthuslänga 78 fot lång, 7 fot hög, 24 fot bred, uppförd av en del nytt en del gammalt trävirke. Värderas till 1.300 Riksdaler.*

Södra Rörum 9:38

LISSMARKS

Förr Funderset 4:4 i sämje, utsockne frelsehemman

Ägare

Före 1860	Göingeholms säteri med bl a följande brukare - 1799 Lars Tykesson, gift med Boel Bengtsdotter - 1806 Per Tykesson, gift med Hanns Persdotter
1862	John Tykesson, gift med Pernilla Nilsson
1890	Hanna Johnsdotter, gift med Per Eliasson. Nils Karlsson Root bor här ett par år.
1897	Kersti Eliasson, gift med Lars Svensson
1920	Johannes Månsson, gift med Hulda
1943	Joel Andersson, Norra Rörum
1946	Landstinget, utarrenderad till följande - 1948 Albin N, Ryed - 1967 Karl Andersson, Ryed - 1980 Kerstin, Ryed

Gården avstyckas 1992 med tomt Södra Rörum 9:38 och Stefan Lissmark friköper. Marken i övrigt blir Södra Rörum 9:36

Här bodde nära vid 1711 Elna och Nils Tykesson enligt gamla papper "*Gudi lov slapp göra tjänst då ingen pest kom till byn det året*". 1799 dog Lars Tykessons hustru Boel

Bengtsdotter, född 1769, Kylestorp, i barnsäng. 1806 dog gårdsmannen Per Tykessons fru, Hanna Pehrsdotter, född 1721 i Funderset. Per gifte om sig 1818 med Elna Nilsdotter och fick dottern Karna 1818. John Tykesson, född 1837, på Anton Nils i Hagstad (fader Tyge Eriksson), gift med Pernilla Nilsdotter, född 1845, (syster till Doras farfar) på fäladen Funderset. De friköpte 1862 och fick rösträtt genom jordägande De fick barnen Anders, Else, Jöns och Hanna.

Deras dotter Hanna, gift med Per Eliasson, köpte 1890 och byggde nytt boningshus en liten bit ifrån. De flyttade snart till Bösarps, Linderöd. Nils Karlsson, född 1803, bodde här några år. Han var son till Elmerot på 1:75 (Elmerot ruin) Funderset och gift med Hanna. De var pingstväänner. En gång när hustrun gick för att handla, skulle Nils vara snäll och hjälpa frun med att skålla mjölet till brödet. Det bar sig inte bättre än att han snubblade över en matta och spillde det kokheta vattnet över tvillingarna som låg i sin vagg. De dog i plågor. De hade en son förut som var förståndshandikappad. Modern kom aldrig över chocken. De flyttade till Södra Rörum 1897 och Per Eliassons brorsdotter Kersti köpte gården tillsammans med maken Lars Svensson.

1920 köpte Johannes Månsson, gift med Hulda, gården. Hulda var före giftermålet utbildad sjuksköterska och frälsningsofficer. De fick en dotter, Evon, som efter föräldrarnas bortgång sålde gården 1943 till Joel Andersson, Norra Rörum. Han sålde 1946 till Landstinget. Den öppna jorden arrenderades ut. Lissmark från Hörby arrenderade själva gården som sommarställe. Lissmark dog och 1992 styckades gård och tomt ifrån och köptes av sonen Stefan Lissmark. Nu heter den Södra Rörum 9:38 och används som sommarställe.

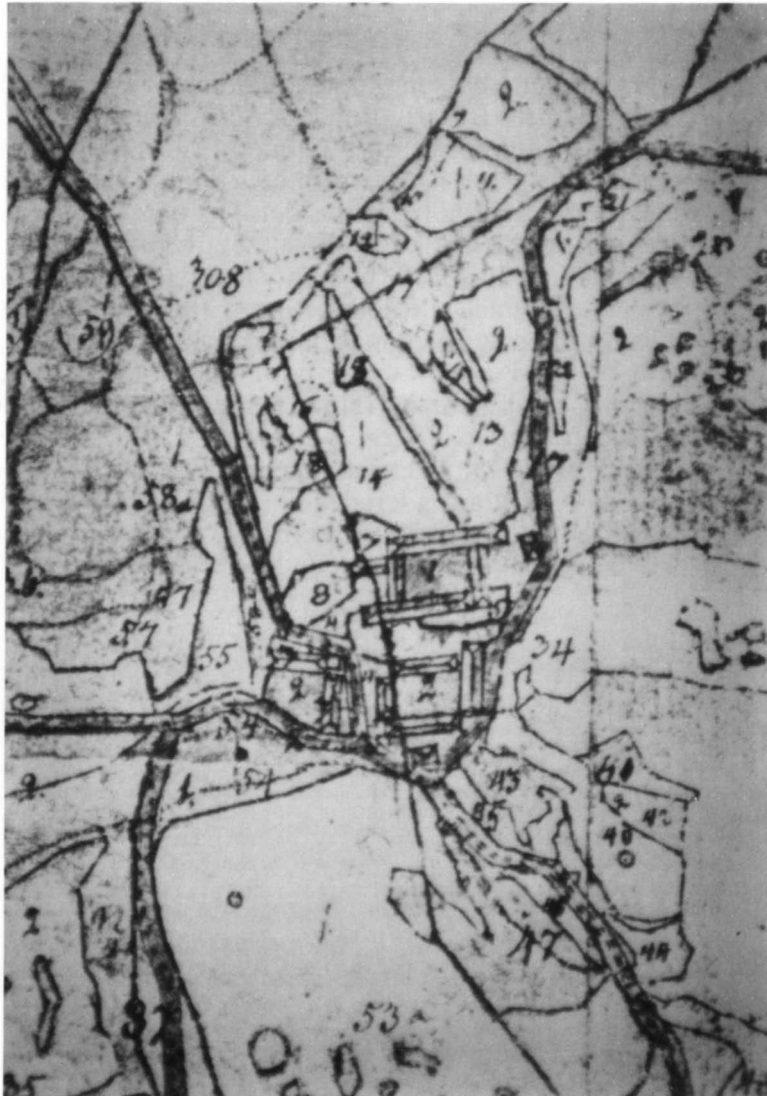
John-Erics på 20-talet.

Nils Lars på 20-talet.

Gunnarp

Gustav Jönsson

Gunnarp är en by belägen i sydöstra delen av Södra Rörums församling, gränsande till Kristianstads län i öster och Arup i söder. Här fanns från början endast två gårdar, Gunnarp nr 1 och nr 2 (eller Gunderup som det hette på 1500-talet). Men redan under 1500-1600-talet var Gunnarp nr 1 uppdelat på två gårdar. Gårdarna, som var Skatte Rusthåll, har alltid ägts av självägande bönder. Samma ägofördelning gällde 1834 då laga skifte genomfördes i byn. Då fanns fyra gårdar i byn, varav de tre största låg tillsammans mitt i byn där Evald Olssons ligger kvar. Dessutom fanns en mindre som var styckad ut vid Bösarpsgränsen.

Vid skiftet 1834 hade gårdarna följande mantal och ägare:

- Nr 1, 1/4 mantal, Skatte Rusthåll, ägdes av Åke Andersson som fick kvarboenderätt. Areal 230 tunnland.
- Nr 1, 1/8 mantal och nr 2, 1/16 mantal, Skatte Rusthåll, ägdes av Sven Bengtsson, som fick kvarboende rätt. Areal 203 tunnland.
- Nr 2, 9/32 mantal, Skatte Rusthåll, ägdes av Sven Truedsson, som blev utflyttnings-skyldig. Areal 311 tunnland.
- Nr 2, 1/32 mantal, Skatte Rusthåll, ägdes av Jöns Åkasson, som fick kvarboenderätt. Areal 36 tunnland.

Byns totala areal uppgick till 780 tunnland.

Byn drabbades av en stor olycka på kvällen den 18 september 1734, då hela byn ödelades av en svår brand.

Under 1800-talet delades gårdarna upp i olika skiften och såldes. År 1880 begärde dåvarande ägaren till Gunnarp nr 2, 9/32 mantal, Johannes Svensson (Lennart Isakssons) laga skifte på Gunnarp nr 2. Då fanns sju bebyggda jordbruksfastigheter på marken som tillhört Gunnarp nr 2, 9/32 mantal. Den mark, som styckades ut, var i regel gårdarnas utmarker som ägarna sedan fick börja odla upp för att kunna försörja sig.

Gunnar Anderssons gård

Gården, som först blev lagligt skiftad från Gunnarp nr 2, var Gunnar Anderssons. Nuvarande ägare är Alf Andersson. Den skiftades redan 1848. Orsaken till detta var kanske att köparen var svåger till ägaren Sven Truedsson. Köparen hette Per Nilsson, född 1816, och hustrun Sissa Truedsdotter, född 1817. Per Nilsson var farfars farfar till Alf Andersson. Ägarlängden gick från far till son som följer:

- Per Nilsson, född 1816, och hans hustru Sissa Truedsdotter, född 1817
- Anders Persson (Klock), född 1842, och hans hustru Bengta Jönsdotter, född 1848
- Sven Andersson (Klock), född 1885, och hans hustru Sigrid, lagfart 1916
- Gunnar Andersson och hans hustru Ester, född Johansson, lagfart 1938
- Alf Andersson, nuvarande ägare

Jordbruksmarken till gården är numera utarrenderad till grannar. Alf Anderssons mor Ester Andersson, bor på gården. Redan enligt 1834 års skifteskarta fanns ett hus på planen som beboddes av en Engle Tykesson, född 1780, och hans hustru Tören, född 1772. Tören var änka efter förre brukaren på torpet Ola Osvald, född 1771. Där fanns även ett hus som Anders Persson byggde när Sven övertog gården 1916. Det revs 1939 av Sven.

Gustav Jönssons gård

Gården, som gränsar intill Gunnar Anderssons väster om Ekastorpsvägen, är mitt ställe (Gustav Jönsson). Det köptes år 1871 av Nils Persson (Klock), född 1847 och hans hustru Hanna Svensdotter, född 1839. Nils var bror till Anders Persson (Klock). Den 24 mars 1880 tillträdde min farfar Jöns Åkesson, född 1850, och min farmor Else Ljunggren, född 1856, gården i Gunnarp. De flyttade in från Träne. Fastigheten övertogs år 1917 av min far Carl Jönsson, född 1887, och min mor Anna Jönsson, född 1884. Jag övertog gården år 1954.

Byggnaderna är uppförda under åren 1947-1964, fränsett boningshuset som är byggt år 1914. Jordbruksmarken har jag bortarrenderad sedan år 1984.

”Oscar Jönssons hus”

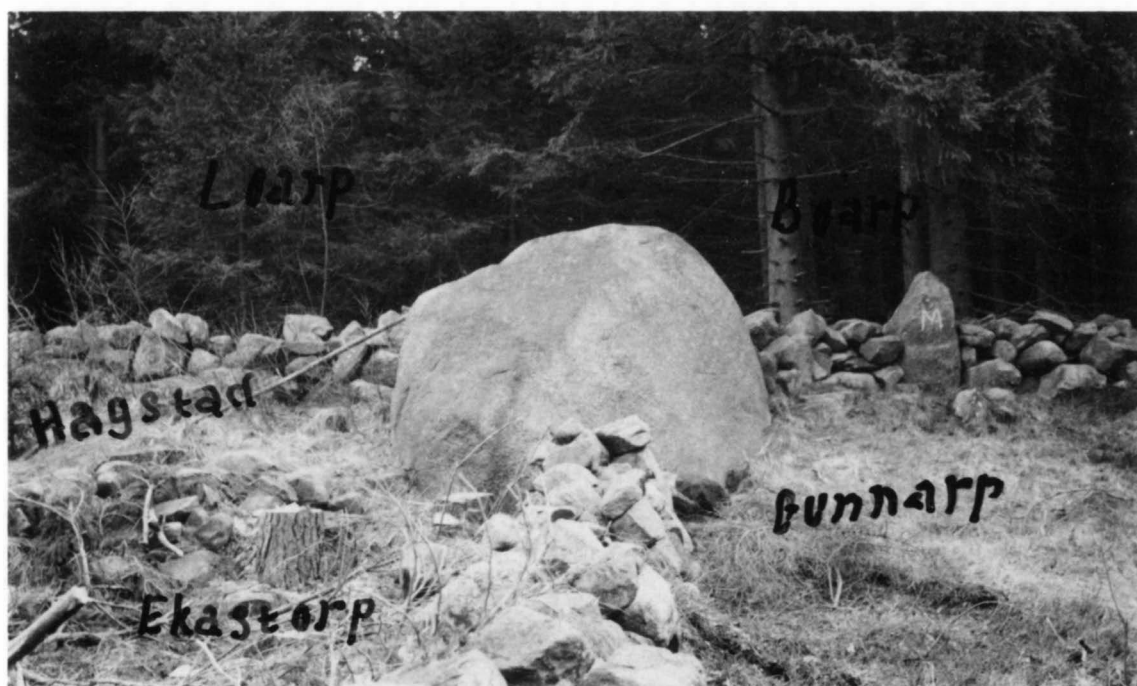

1947 avstyckades en tomt från stället på vilken min faster Anna Jönsson byggde ett hus. Detta brann ned till grunden vid ett åsknedslag år 1962. Ett nytt hus byggdes på den gamla grunden av min farbror Oscar Jönsson år 1963. För närvarande äger jag huset och har det sedan år 1986 uthyrt till en före detta Södra Rörumsbo, Egon Olofsson.

Oscar Olssons gård

Öster om Ekastorpsvägen, mitt emot Gunnar Anderssons, är två ställen avstyckade vilka sträcker sig upp till gränsen mot Kristianstads län. Det som gränsar till Ekastorp heter i dagligt tal Oscar Olssons, efter den siste verksamme jordbrukaren på stället. Där marken slutar i en spets vid gränsen till Kristianstads län ligger en stor jordfast gränssten som heter Magle sten. Till denna gränsar två län, Kristianstads och Malmöhus län, och två härad, Frosta och Gärds samt fem byar, Gunnarp, Hagstad, Ekastorp, Loarp och Boarp. Det finns inskriptioner på båda sidor av stenen. Ägare till stället vid skiftet 1880 var Per Åkesson, född 1823, och hustrun Elna Persdotter, född 1824. Gården såldes sedan till Ola Nilsson, född 1843, och hans hustru Karna Andersdotter, född 1851. Deras son Oscar Olsson, född 1891, övertog gården, som han innehade till sin död 1975.

Nuvarande ägare är Alf Andersson. Jorden brukas som skogsfastighet och husen är uthyrda till sommarbostad. Fastigheten bestod från början av två bebyggda jordbruksfastigheter, varav den ena endast bestod av fem tunnland jord. Det fanns även ett hus på marken, Pälshuset, som revs någon gång på 1890-talet.

Johannes Nilssons gård

Det andra stället intill Oscar Olssons är, som vi säger, Johannes Nilssons. Det ägdes 1880 av Ola Persson, född 1831, och hans hustru Elna Jönsdotter, född 1832. Nästa ägare var Nils Nilsson, född 1852, och hans hustru Anna Olsdotter, född 1857. Istället för Nils Nilsson sade man ofta Nils Fyr, vilket troligen är ett gammalt knektnamn. Namnet hängde även med till senare generationer. År 1921 köptes gården av Nils Nilssons son Johannes Nilsson, född 1895, och hans hustru Maria Svensson, född 1896. Johannes dog 1939 endast 44 år gammal och Maria, med sina sju barn (det äldsta 17 år och det yngsta 7 år) drev gården vidare ensam. På den tiden fanns det inga barnbidrag eller andra bidrag. Av husen på gården är boningshuset byggt 1905 och stall och loge, som nu är rivna, uppfördes 1910. Maria sålde gården på 1960-talet till Landstinget, som har styckat ut tomt kring husen och sålt dem till fritidsbostad.

Enar Antonssons gård

Söder om Östenstorpsvägen låg Enar Antonssons gård. Den ägdes vid skiftet 1880 av smeden Anders Persson, född 1828, och hans hustru Catarina Pålsdotter, född 1830.

Anders Persson flyttade hit från Östenstorp, där han hade sitt hus och verksamhet på den plats där nu Olga Jonssons hus ligger. Anders Persson hade en fosterson, Anton Andersson, född 1877. Anton, som var gift med Anders Perssons (Klock) dotter Elna, född 1871, övertog senare gården med både jordbruk och smidesrörelse. Nästa ägare var Antons och Elnas son Enar och hans hustru Frida. Enar, som aldrig var intresserad av smidesverksamheten, blev den siste verksamme jordbrukaren på stället. Han sålde nämligen gården till Domänverket år 1967, vilka sedan styckade tomt kring husen och sålde till fritidstorp.

Fastigheten, som Anders Persson köpte, innehöll endast 12 tunnland, då den södra delen, benämnd "Hägenakrog" på 27 tunnland, ägdes av Erik Persson i Östenstorp. Detta skifte köptes någon gång på 1890-talet av Anders Persson.

På Enars gård har det funnits fyra hus. Redan på 1834 års karta är ett hus utsatt. Då bodde där en som hette Håkan Nilsson, så troligen härstammar namnet "Hägenakrog" från honom. Den mest kändisen som haft hus här hette Jakob Persson Eldh, även kallad Bessingemördaren efter dådet han på uppdrag begick i Bessinge. Detta skedde den 28 november 1881 då han bodde i Gunnarp.

"Smens hus"

Då Anton Andersson sålde stället till Enar byggde han ett hus vid vägen där tomten gränsar intill Lennart Isakssons gräns. De bodde där till sin död. Anton var aldrig verksam ty han odlade upp hela den stenbemängda tomten. Den mesta stenen körde han bort med rullebör till kanten och lavade en bred stengärdsgård runt tomten. Huset är nu sålt och används som fritidshus.

Lennart Isakssons gård

När Sven Truedsson, som var född 1803 och hans hustru Bengta Svensdotter, född 1800, vid enskiftet 1834 blev utflyttningsskyldiga från byn, flyttade de sina hus till den plats där nu Lennart Isakssons gård ligger. Gården var vid skiftet år 1834 den största gården i byn, både vad gällde mantal och areal. Ägare till gården var några år Sven Truedssons son Anders Svensson, född 1827, och hans hustru Else Nilsson, född 1831, som sedan sålde till Johannes Svensson, född 1839 och Elna Persdotter, född 1845. Som förut nämnts var det Johannes som år 1880 begärde laga skifte på Gunnarp nr 2. Vid skiftet följdes de förut uppgjorda gränserna mellan fastigheterna. Enligt protokollet uppstod inga svåra tvister att lösa.

Nästa ägare efter Johannes Svensson var Ola Svensson med hustrun Johanna. Efter Ola Svenssons död drevs stället några år av Nils Fransson, som senare gifte sig med änkan Johanna. Någon gång mellan 1915 och 1920 såldes gården till Anton Isaksson, som år 1950 överlät den till sin brorson Lennart Isaksson och hans hustru Brita. År 1926 byggde Anton Isaksson ny stall med väggar av kilad sten, som är hämtad från en enda sten. Denna låg bara 300 meter från gården. Boningshuset byggde Lennart nytt då han övertog gården.

År 1963 utökade Lennart och Brita fastigheten genom att köpa grannfastigheten (Jon Nilssons), som vid överlåtelsen ägdes av Carl och Hanna Jakobsson. Byns gemensamma husartorp var beläget på gårdens mark med en tomt på 1,5 tunnland, som Lennart har löst in. Det har funnits ytterligare ett hus på marken, vilket kallades Jeppas hus. I huset hade bott en torpare vid namn Jeppa.

Knut Nilssons gård

Den andra gården som vid enskiftet 1834 hette Gunnarp nr 1, 1/4 mantal och som ägdes av Åke Andersson, född 1801 och hans hustru Hanna Jonsdotter, född 1815, delades även den upp till fyra gårdar på 1850-talet. Laga skifte över avstyckningen av dessa fyra gårdar upprättades år 1857. Då hade Åke Andersson flyttat ut sin gård från bykärnan till sitt skifte, som var detsamma som Knut Nilssons fastighet. Åke Andersson ägde gården till 1870 då den övertogs av Jöns Åkesson, född 1845 och hans hustru Maria Andersdotter, född 1852. Därefter ägdes den av Jöns Åkessons son August, född 1885, från 1907 till 1912. Nästa ägare var Jöns Åkessons dotter Hilda, född 1890, och hennes man Otto Nilsson. Från 1936 ägdes gården några år av Otto Nilssons sterbhus.

År 1952 övertogs gården av Knut och Ellen Nilsson. Nuvarande ägare är Knuts och Ellens barn. Arrendatorer på gården är Per Nilsson (Knuts son) och Carl-Gustav Albinsson (Knuts svärson). Knut Nilsson har bevarade köpehandlingar och andra papper från stället så långt tillbaka som 1594. Han har även kommit fram till att hans släkt har bott där ända från början av 1600-talet. År 1975 utökade Knut arealen på sin gård med 19 hektar genom att köpa en grannfastighet och lägga den till sin egen. Det var Erik Jönssons fastighet som var fränstyckad redan vid 1834 års skifte. Boningshuset är uppfört på 1850-talet. Övriga byggnader har Knut Nilsson byggt om under sin tid som lantbrukare. Det har funnits två hus på marken som tillhört stället. Det ena låg öster om gården vid en åker som hette Stass lycka och det andra var en backstuga som låg på en åker nere vid vägen.

Karl Jakobssons gård

Det ställe som låg längst ut i periferien vid länsgränsen, var Karl Jakobssons. Det såldes 1855 till Nils Svensson, född 1825, och hans hustru Elna Jonsdotter, född 1831. Nästa ägare var Nils Svenssons dotter Karna och hennes man Oscar Bengtsson. Mellan åren 1927-1930 ägdes fastigheten av Frans Persson, som sedan sålde till Karl Jakobsson, född 1877, och hans hustru Hanna, född 1884. Gården avyttrades år 1949 till nuvarande ägaren Landstinget. Marken är nu planterad, mest gran, och av husen är bara ruiner kvar.

Före Nils Svensson bodde där en torpare som hette Jon Andersson, född 1803, och hans hustru Karna Jonsdotter, född 1797. Jon Andersson var bror till ägaren Åke Andersson och deras dotter Elna var gift med nästa ägare, Nils Svensson. Boningshuset var jag med om att riva år 1957 och ta tillvara en del användbara bräder och timmer som vi använde till att bygga en skyttepaviljong av i Södra Rörum.

Per Perssons gård

Per Perssons gård ligger mellan Johan Perssons och Knut Nilssons fastigheter. Den såldes år 1853 till Per Jonsson, född 1820, och hans hustru Hanna Andersdotter, född 1835. Därefter tillträdde Per Jonssons son Per Persson, född 1858, och hans hustru Elna Jonsdotter, född 1867. Fastigheten ägdes från 1942 till 1978 av Per Perssons sterbhus. År 1978 såldes fastigheten till Johan Persson, som ägde grannfastigheten. Nu finns inga byggnader på fastigheten. Redan år 1941 brann boningshuset ner efter ett åsknedslag. På andra sidan om stora vägen låg ett hus, Ola Jons hus, som revs år 1910.

Johan Perssons gård

Väster om Karl Jakobssons ligger Johan Perssons gård, gränsande i norr till Sven Bengtssons ägor. Åke Andersson sålde gården på 1850-talet till Ola Jonsson, född 1833, och hans hustru Hanna Andersdotter, född 1835. Hanna var Per Jonssons änka.

Jöns Jonsson, född 1836, och hans hustru Karna Nilsson, född 1843, övertog därefter gården. Deras dotter Elna stod sedan som ägare till gården. Hon var gift med Per Persson på granngården, som beskrivits i föregående avsnitt. Under denna tid brukade Elna och Per Perssons son Nils Persson, född 1887, och hans hustru Erika, gården som sin egen. År 1954 övertog Nils Perssons son, Johan Persson, gården. 1978 köpte han Per Perssons gård och slog samman med sin fastighet. Jordbruket arrenderas nu av Johans systerdotter Anita Persson. Boningshuset är nybyggt år 1960. På marken har legat ett hus som kallades Skräddarlyckan. Kanske har där bott någon skräddare.

Evald Olssons gård

Den gård som fortfarande ligger kvar där den gamla bykärnan var belägen, är Birgit och Evald Olssons. Den ägdes vid enskiftet år 1834 av Sven Bengtsson, född 1780, och hans

hustru Sissa Åkesdotter, född 1802. År 1844 kom Birgit och Lennart Isakssons släkt till gården. Då köpte deras farfarsfar Ola Paulsson, född 1797, och hans hustru Elna Månsdotter, född 1803, den huvudsakliga delen av gården som ägdes av Sven Bengtssons änka, Sissa Åkesdotter. En hemmansklyvning av gården mellan Ola Paulsson och Sissa Åkesdotter ägde rum år 1844. Då blev Sissa utflyttningsskyldig och fick sig tilldelat två skiften, varav det ena var Jon Nilssons ställe och det andra ett utmarksskifte, som senare blev Hovanders gård.

Efter Ola Paulsson övertogs gården av deras son Isak Olsson, född 1840, och hans hustru Anna Jonsdotter, född 1844. Nästa ägare till gården blev deras dotter Emma Isaksson, född 1876. Efter Emmas död 1953 övergick äganderätten till Birgits och Evalds barn. Gården brukades sedan av Birgit och Evald till år 1990, då åkermarken utarrenderades till grannar. Under Evalds och Birgits jordbrukartid renoverades boningshuset samt ny stall och loge byggdes, faktiskt två gånger, då olyckligt nog den första relativt nya stallen brann ner. På gården har även funnits tre hus, varav ett låg vid Hovanders väg och två s k gatuhus, som låg vid den gamla bygatan. Även byns gemensamma "brydestua" var byggd på marken.

Jon Nilssons gård

Jon Nilssons ställe blev självständig jordbruksfastighet år 1844, då Sissa Åkesdotter genom hemmansklyvning av Sven Bengtssons fastighet blev utflyttningsskyldig och byggde upp gården. Då tillhörde även Hovanders ställe fastigheten som utmarksskifte. Efter Sissa Åkesdotter ägdes gården av Jöns Olsson, född 1832, och hans hustru Karna Månsdotter, född 1834. Nästa ägare var Per Persson, född 1849, och hans hustru Elna Persdotter, född 1857. Därefter övertogs gården av Jon Nilsson och hans hustru Anna Jonsson. De ägde den till år 1939 då de sålde den till affärsmännen bröderna Nilsson i Höör. Dessa högg under sin ägartid mycket skog till ved, som de kolade i egna kolugnar till gengaskol. Detta användes under kristiden till att framdriva våra bilar och traktorer. Stället såldes 1943 till Axel Andersson, som efter några år sålde till Landstinget. År 1949 övertog Karl Jakobsson och hans hustru Hanna fastigheten, som de år 1963 sålde till grannarna, Brita och Lennart Isaksson. Fastigheten blev därefter sammanslagen med Isakssons gård till en fastighet. Husen är nu frånstyckade och används som fritidsbostad.

Hovanders gård

På Hovanders bodde efter Sissa Åkesdotters övertagande, en som hette Ola Persson Gröd. Jag vet inte om han var ägare eller torpare. Därefter köptes fastigheten av Anders Roll, född 1856, och hans hustru Bengta Persdotter, född 1854. Deras son Per Andersson Roll ägde stället något år för att därefter sälja till Rut och Ehud Hovander. Hovanders brukade gården till år 1947 då de avyttrade den till Landstinget. Numera växer det stort grane på de gamla åkrarna och övrig mark. Husen revs av Hovander. Han flyttade till Linderöd där han byggde sig ett hus, delvis med hjälp av material som han tagit tillvara från sina gamla hus. Det syns tydliga ruiner av husen kring gårdsplanen.

Erik Jönssons gård

Den fjärde gården i Gunnarp vid skiftet 1834 var "Erik Jöns" vid Bösarpsgränsen. Ägare till gården 1834 var Jöns Åkasson, född 1809, och hans hustru Elna Tuvesdotter, född 1805.

Följande personer har efter Jöns Åkasson i nämnd ordning ägt gården:

- Per Åkesson
- Hans Svensson, som var speleman
- Johan Granat född 1853 och hans hustru Hanna Andersdotter född 1847
- Nils Persson
- Per Jönsson
- Jöns Persson (lagfart 1923)
- Henry Persson (Jöns Perssons son, lagfart 1929)
- Ebbe Kjellsson (lagfart 1941)
- Erik Jönsson (lagfart 1946)

År 1975 sålde Erik Jönsson gården till grannarna Knut och Ellen Nilsson. Den blev då sammanslagen med deras egen fastighet. Senare sålde Knut husen med tillhörande tomt till fritidsbostad.

På en ganska högt belägen backe nära husen har en gång i tiden stått en väderkvarn.

H a g s t a d

Astrid Andersson

Hagstad är en av utposterna i Frosta Härad och gränsar både till Västra Göinge och Gärd. Det är en gammal by, som det finns belägg för långt tillbaka i tiden och olika stavningar av bynamnet har förekommit, t ex Haista, Hagstadt och Hagsta.

När enskiftet genomfördes 1822 var beteckningen "utsockne frälsehemmanet 1 o 2 Hagsta" och bestod av Östra och Västra gården. Den hade tidigare ägts av adelsmän från Ljungarum. Hagstad omnämndes 1519 i Lunds domkapitels paltebok, där rågången blev fastställd. Från 1600-talet finns jordrevningsprotokoll från byn. 1788 var lagman Holmström bosatt på Hagsta gård. Senare ägde en jägmästare Ugglå både Hagsta och Ekastorp.

År 1822 fanns sex jord- och delägare enligt protokollet från skiftet. Gränserna för inägorna fastställdes detta år och 1825 skiftades utmarken. Det är dessa gårdars öden vi ska följa fram till våra dagar. Östra gården ägdes av Anders Jönsson och Måns Pehrsson med vardera 1/8 mantal. Västra gården ägdes av Sven Nilsson, Ola Sjunnesson, Ola Ohlsson och Pehr Pehrsson med vardera 1/16 mantal.

Vårt lilla Hagstad, så vackert beläget på Linderödsåsen, är en genuin bondby. Gårdarna ligger kvar på sina gamla platser. Endast en av dem fick utflyttningsskyldighet. Det var Pehr Pehrsson, som måste flytta ut till nuvarande "Olofs" vid vägen mot Ekastorp. Ruiner efter gamla gården finns framme i byn, se Torpareboken.

Östra gården

Hagstad 3:24

STIG ANDERS

Detta är ett av hemmanen på Östra gården i Hagstad, 1/8 mantal. Ägare vid enskiftet 1822 var Anders Jönsson.

1840 förvärvades fastigheten av Nils Mårtensson född i Hagstad och hans hustru Bengta Mårtensdotter från Ekastorp. Nils Mårtensson hade ärvt en del av hemmanet efter sina föräldrar Mårten Åkesson och hans hustru Bengta Andersdotter. Vidare finns köpebrev från Lasse Persson, Johan Olsson, Per Månsson och Per Persson, som ägt små delar av stället och sålt till Nils Mårtensson 1840. Nils Mårtensson var en betrodd man och bl a ledamot i kyrkoråd och sockennämnd.

1890 ärvde sonen Anders Nilsson gården efter sina föräldrar och brukade den tillsammans med sin hustru Anna Jönsdotter. Under åren 1890-1906 ägde de också Annas föräldrahem, se Hagstad 3:16. Anders Nilsson var varmt religiös och anlätades ofta att hålla liktal vid begravningar, "man läste ut liket". Han medverkade även vid stugmöten.

1920 övertogs hemmanet av sonen Johan och hans hustru Sigrid, född Svennesson från Sjöberga. Anders och Anna köpte Måns Jeppssons lilla ställe och bodde där till sin död. Förutom lantbruket ägnade Johan Andersson sig åt torvupptagning i många år. På somrarna smirade han torv på sin mosse och levererade till skolor och hushåll runt om i bygden. Särskilt under andra världskriget var det en eftertraktad vara. Ett tiotal personer var sysselsatta här någon månad varje år. Johan Andersson hade en del kommunala uppdrag och var även nämndeman och kyrkvärd.

1952 sålde han gården till sonen Stig, som nu äger den tillsammans med sin maka Elli. Därmed har gården gått i arv från far till son i fyra generationer.

Sigrid och Johan Andersson bodde kvar på gården till 1963. Då flyttade de in i en nybyggd villa, som de låtit uppföra på en tomt kallad Nils Svens Lycka, strax nedanför den stora eken. Byggmästare var Anton Ohlsson från Häglinge. Sigrid dog 1971. Johan bodde kvar till sin död 1976. 1978 såldes huset till Anita och Leif Nilsson från Ekastorp. 1988 tillträdde nuvarande ägarna Kjell Möller med maka Katrin.

Hagstad 3:25

ANDERS NILS
3/384 mantal, Hagstad 1 o 2, en del av Östra gården

Vid hemmansklyvningen 1846 talas om Jeppa Svenssons åkerlyckor på fäladen. Där finns även en liten åker kallad Troena lycka. I kyrkoboken står; *"torparen Jeppa Svensson död 1839 och torparänkan Troen Persdotter död 1847"*. Detta kan möjligen ha varit Måns Jepssons föräldrar.

1871 den 5 juli fick Elna Månsson fastebrev på den lilla fastigheten.

1874 den 13 juni fick Måns Jeppsson och Elna Månsson fastebrev på fastigheten. Måns Jeppsson var en duktig träskomakare som gjorde fina träskor. Min mor berättade att skolbarnen helst ville ha hans träskor för de passade så bra och var försedda med mjuka "pudor".

1918 köpte Anders Nilsson och hans hustru Anna fastigheten av Måns Jeppsson och flyttade dit när sonen Johan övertog deras ställe. De bodde här till sin död.

1941 köpte deras Son Mauritz huset.

1948 pensionerades Ellida Andersson som lärarinna och flyttade hem till brodern Mauritz. Hon byggde till och moderniserade bostaden. Hon dog 1970. Mauritz bodde kvar till sin död 1973, men hade sålt ifrån åkrar och fälad till Stig och Elli Andersson 1972.

1973 ärvde John Andersson, Mauritz son, husen och sålde dessa till nuvarande ägarna Göran och Majvi Andersson.

Hagstad 3:17

SIGVARD ANDERS
1/8 mantal

Gården, som var en del av Östra gården, ägdes vid enskiftet 1822 av Måns Persson, Hagstad 1.

1840 samlades delägarna på Östra gården till hemmansklyvning. På detta hemman bodde då Måns Andersson. Han var en stridbar man och anmärkte på att en av de närvarande nämndemännen var jävig, men fick inget gensvar för detta. I protokollet står också; "*När delägarna på afton skulle underteckna överenskommelsen var Måns Andersson så hårt insomnad att han ej kunde väckas, och att han sista halvtimmen varit oredig*". Det var inte lätt att dela skiftena till allas belåtenhet. Många tvister grannar emellan blev säkert följden. Nästa ägare, som vi känner till, var Per Persson och hans hustru Else Persdotter. Hon dog tidigt. Per Persson gifte om sig med Else Olsdotter från Skea i Norra Mellby.

1883 dog Per Persson och hustrun Else fick lagfart på stället tillsammans med döttrarna Mathilda och Amanda. Else gifte om sig med Per Jönsson. Tillsammans fick de fyra barn. 1891 köpte han gården.

1893 drabbades de av en stor tragedi. Fyra av barnen dog i difteri. På kyrkogården i Södra Rörum finns två gravstenar över dem med följande text:

<i>Gerda</i>	<i>född 20 maj 1887</i>	<i>död 21 februari 1893</i>
<i>Johan</i>	<i>född 17 augusti 1890</i>	<i>död 7 mars 1893</i>
<i>Anna</i>	<i>född 22 december 1888</i>	<i>död 8 mars 1893</i>
<i>Amanda</i>	<i>född 17 november 1881</i>	<i>död 23 juni 1893</i>

Amanda var dotter till Per Persson i Elses första gifte. Kvar var nu bara dottern Mathilda. Hon gifte sig sedermera med Albert Nilsson på Trulstorpsgården. 1898 föddes dottern Gerda, som fick leva och gifte sig med Anton Persson från Lunnahöja i Mellby.

1904 utarrenderades gården till Fredrik Svensson och hans hustru Nanna.

Per Jönsson med familj bodde kvar, men några år senare, 1908, omkom han i en olyckshändelse. Han hjälpte grannen Anders Jönsson att åka in säd när han föll av lasset och bröt nacken. Hustrun Else blev, till följd av alla sorger, nervsjuk och vistades tidvis på S:t Lars sjukhus i Lund. Dottern Gerda bodde då hos sin moster Maria i Södra Rörum på prästlönebostället.

1914 utlystes offentlig auktion på gården. Axel Gustafsson från Vessmantorp klubbades för högsta budet. I september samma år gifte han sig med Hulda Svennesson från Sjöberga. Axel och Hulda bodde i Hagstad i nästan 30 år. Till många julkalas och andra bjudningar samlades släkt och vänner i deras gästfria hem.

1943 sålde de gården till Sigrid och Johan Andersson och flyttade till Sjöberga.

1946 överlät Sigrid och Johan Andersson hemmanet till sin son Sigvard och hans hustru Astrid, som fortfarande äger den. 1963 lades den samman med Anton Nilssons gård.

Hagstad 3:21

LINDEBERGS
3/64 mantal, del av Östra gården Hagstad nr 1

Ägare vid enskiftet 1822 var Måns Persson. Därefter kom Johan Olsson och hans hustru Sissa Persdotter. Nämndeman Johan Olsson står omtalad i protokoll från socken-nämnden, där han var ledamot.

1840 sålde han till Hans Jönsson och hans hustru Else Oswaldsdotter. Vid hemmansklyvningen detta år ägde han 1/32 och vi finner att en delning av hemmanet har skett. 1/64 har styckats ifrån. Ägaren är okänd. I fyrktalslängden för 1874 är Per Persson ägare till 1/64 mantal och bor med sin familj i byns äldsta hus, det s k Pälsahuset.

1877 dog Per Persson och efterlämnade hustru Hanna och fyra minderåriga barn. Per Persson den yngre och Per Tykesson, båda i Hagstad, utsågs till förmyndare. Per Persson begärde befrielse för detta *"därför att han redan hade uppdrag som förmyndare och själv dessutom hade flere barnkullar"*. Per Tykesson utsågs. Änkan med sina barn fick bo inhyses i Pälsahuset. Nils Jönsson och hans hustru Elna Ebbesdotter ägde nu 1/32 mantal.

1878 köpte Nils Jönsson Per Perssons del, 1/64, och nu var det återigen ett hemman med 3/64 mantal och så är det än i våra dagar.

1878 överlät Nils Jönsson gården till sin dotter Bengta och hennes make Nils Nilsson från Ynglingarum. Ett annat boningshus hade också byggts nu. Deras dotter Kristina föddes 1879. Fem år senare dog modern Bengta.

1906 sålde Nils Nilsson stället till Anders Jönsson och hans hustru Anna, född Eriksson. Nils Nilsson fick undantagskontrakt med bl a Pälsahuset, som där kallas för "Bränneri-längan". Senare flyttade han till dottern Kristina med make Johan Jehpsson i Ljunga. Han dog 1927.

1910 köpte Carl Jehpsson och hans hustru Mathilda från Bosarp hemmanet av Anders Jönsson. Carl var en duktig lantbrukare och gjorde en del förbättringar på sin gård. På 40-talet tog han även upp torv.

1947 dog Carl Jehpsson och då tog sonen Arthur vid. Han hade dessutom taxi och kör-skola, vilket intresserade honom mer än lantbruket.

1948 arrenderade han ut jorden till Sigvard och Stig Andersson. Arthur bodde kvar till sin död 1989. Bert och Rosita Jehpsson sålde hemmanet till Ina och Lars Lindeberg. De gamla byggnaderna revs och nya uppfördes. Det gamla Pälsahuset har delvis renoverats och varit sommarbostad för "staboar". Nu ägs det av Margareta Svensson från Malmö.

Västra gården

Hagstad 3:16

SVEN SVENSSONS

1822 sålde Engle Rosenberg och Ola Nilsson sitt hemman, 1/16 mantal Hagstad 2, Västra gården, till Ola Ohlsson och Hanna Persdotter från Åkarp i Linderöd, samma år som enskiftet genomfördes i byn. Deras arvingar har sedan dess stannat kvar i Hagstad i flera generationer.

1856 övertogs gården av sonen Jöns Ohlsson och hans hustru Anna Svendsdotter från Vessmantorp. Han var en duktig lantbrukare. 1850 köpte han också Fundersset nr 3 när det styckades av från Göingeholm av friherrinnan Ulrika Raab. Inga byggnader hörde till, men Jöns Ohlsson lät uppföra rejäla uthus och en fin stuglänga, som fortfarande finns kvar på nuvarande Bengtagården. Han brukade båda hemman fram till 1882.

1882 sålde han Hagstad till sin svärson Anders Nilsson och dottern Anna. Jöns Ohlsson flyttade med övriga familjen till Fundersset. Anders Nilsson brukade även sitt föräldrahem i byn. I äktenskapet föddes tio barn. Ett av dem var dottern Ellida, som var lärarinna i Södra Rörum i 40 år. Anders Nilsson lät bygga en stor ny stuglänga på gården, men tyvärr var han inte så framgångsrik som lantbrukare och ekonomin blev dålig. 1906 sålde han och flyttade tillbaka till föräldrahemmet.

1906 blev Lars Nilsson ny ägare. Han kallades "släboen" och stannade till 1909. Sedan följde en tid då ägarskiftena duggade tätt.

1909 köptes fastigheten av Anton Nilsson, Fundersets Ry, och hans hustru Emma Mårtensson från Ekastorp.

1916 blev Ola Weinberg ny ägare.

1922 tillträdde Per Nilsson och hans hustru Ida med familj. De anordnade s k ”tekningsgillen”, där man fick vara med om spel och dans på lördagskvällarna. På vintrarna blev det ibland slädparti. För musiken svarade bröderna Klock. 1926 flyttade familjen Per Nilsson till Högseröd. Efterträdare blev Nils och Ellen Lundgren. Nästa ägare var Emma och Nils Andersson från Bessinge.

1928 tillträdde Nils Ohlsson med fästmö Margit från Ankhult. De stannade bara ett år. På 30-talet startade de kafé vid Bosarparsjön, vilket de drev i många år.

1929 kom Thure Svensson och hans hustru Hulda flyttande från Sjöhus, ett arrende under Göingeholm, till Hagstad och övertog den nedslitna gården. De var skötsamma och duktiga lantbrukare och gjorde stora förbättringar på byggnader samt i skog och mark med bl a nyodling och skogsplantering.

1962 arrenderades gården av sonen Sven och 1969 köpte han den tillsammans med sin hustru Ingrid, född Persson, Södra Rörum. De brukar den nu tillsammans med Oskar Anders gård Hagstad 3:16.

Från en åker kallad Ronna-lycka har avstyckats två tomter:

• 1951, Hagstad 3:12 till Curth Svensson, som byggde sin villa här och flyttade in 1952 med sin maka Elvy, född Siöland.

• 1962, Hagstad 3:13. Hulda och Thure Svensson byggde sin villa här och flyttade in när de överlätit gården.

Hagstad 3:17

ANTON NILS
1/16 mantal

1822, vid enskiftet, var Sven Nilsson och hans hustru Hanna Persdotter ägare av Västra gården Hagstad nr 2.

1832 köpte Tyke Eriksson och hans hustru Kersti Nilsson hemmanet. Kersti kallades för "Kitta Tyge". Hon hade ord om sig att kunna bota sjukdomar. Hon utövade svartkonst och kunde "lite mer än rättfram" enligt ett gammalt taletsätt. De byggde egen "brydestuga" för att de inte ville ha sitt fina lin bortbytt med grannarna.

1856 övertogs gården av sonen Per Tykesson och hans hustru Hanna Olsdotter. De byggde ny stuglänga. Den gamla bostadsdelen var av korsvirke och sammanbyggd med gråstensmurarna i uthuset. I denna bostad fanns två rum, varav det ena under en tid fungerade som lokal för den ambulerande skolan.

Efter dem blev sonen Anders Persson ägare. Tillsammans med systemen Anna brukade han gården. Anna var duktig väverska och vävde många linnedukar av det egna fina linnet. Anna, kallad "långa Anna", dog i unga år av tarmvred. Anna Johannesson från Ljungarum kom dit som hushållerska och Anders Persson gifte sig med henne. Makarna var barnlösa.

1919 sålde de hemmanet och flyttade till Kyrkliden i Södra Rörum. Efterträdare blev Annas kusin Nils Persson och hans hustru Maria Olsdotter. De hade i många år arrenderat prästlönebostället i Södra Rörum. De kallades för det mesta för "arrendatorn" och "Marri arrendatorn". När sonen Emil med sin Selma tog över gården flyttade Nils och Maria med barnen Anna, Emma och Anton till Hagstad.

1925 övertog Anton Nilsson och hans hustru Linnéa gården. Maria och Nils Persson bodde kvar till sin död. Anton var en duktig lantbrukare. Han odlade upp nya åkrar på fäladen och kunde glädja sig åt fina skördar där. De stora stenkvarnarna och stengårdsgårdarna minner om odlarens tragna arbete. Det var en annan inställning till jordbruket då. Man kunde få bidrag till odling. Nu däremot får man betalt för att låta bli att skörda, även

på de bästa jordar. Anton var en stor naturvän och han ville slå vakt om det öppna landskapet med äng och hagmark, även om det varit mer lönande med granplantering.

1963 sålde de gården till dottern Astrid och hennes man Sigvard Andersson. De brukar den tillsammans med den egna gården, Hagstad 3:17. Anton Nilsson och hans hustru Linnéa bodde kvar i husen. Anton dog 1974. 1989 flyttade Linnéa till Hagadals servicehem. Husen styckades ifrån och såldes till Andreas Oxenstierna och hans maka Anneli, som nu bor där med sin familj.

Hagstad 3:5

OSKAR ANDERS
1/16 mantal

Detta är ett av Västra gårdens hemman, Hagstad 2. Ola Sjunnesson var ägare vid skiftet 1822. Han kom från Östenstorp.

1830 sålde han till Anders Jönsson från Kylestorp och hans hustru Kjerstina Larsdotter från Gunnarp. Deras son Per Andersson och hans hustru Sissa Nilsson från Ekastorp, övertog därefter gården och brukade den i många år. De blev med tiden mormoner och utvandrade till Amerika. Det var flera personer från bygden som blev gripna av den läran och emigrerade.

1890 sålde de till Nils Persson och hans hustru Maria. De kom från Kroksjö och de kallades därför för "Kroschens".

1916 såldes gården på offentlig auktion. Det blev sensation när en okänd person, Anders Mårtensson, blev ägare. När klubban föll för högsta budet trädde han fram och presenterade sig med tillägget "*och borgen är kontant*". Han hade varit i Amerika och kunde lägga upp köpesumman direkt. Tillsammans med sin fästmö, Kersti Jönsson, bodde han här i många år. Mårten, som han alltid kallades, byggde om husen. Han var en skicklig stenhuggare och kilade sten till den fina grunden på boningshuset och till väggar på uthuset. Ute i naturen finns än idag spår av hans stenarbeten. I vår bok "*Södra Rörum under hundra år*", finns ett kapitel om honom, "*Mårten, en mästaren i sten*". Han dog 1936.

1938 sålde Kersti till Oskar och Ellen Andersson från Östenstorp. De hade tidigare brukat Ellens föräldrahem, s k Krogen. Oskar hade då lastbil och körde mjölkskjuts till Höörs mejeri några år.

1966 såldes åkerjorden till Sven Svensson. Han brukar den nu tillsammans med sin egen gård med beteckningen Hagstad 3:16. Fäladen övertogs av Levi Ohlsson. 1980 såldes den till Gunnar Agetorp. Nuvarande ägare är Erik Samuelsson.

Ellen och Oskar bodde kvar i husen. 1989 dog Oskar helt hastigt och 1990 sålde Ellen till Birger Ohlsson, nuvarande ägaren, och flyttade till Hörby.

Hagstad 3:18

FRANSSONS HUS

Denna fastighet är en avstyckning från Oskar och Ellen Anderssons gård. Här byggdes ett hus till Ellens far, Nils Fransson, som flyttade hit när han sålt "Krogen" i Östenstorp. 1965 såldes huset till Sonja och Torsten Persson från Lund. 1989 köpte Ronny Brander det som fritidshus.

Hagstad 3:7

OLOF PERS
1/16 mantal

Ägare vid enskiftet 1822 var Per Persson. Gården är en av de fyra på Västra gården, Hagstad nr 2. Per Persson kallades "håle Peren", till skillnad från grannen mitt emot, Per Persson, som kallades "backa Peren". Han var den ende i byn som fick utflyttnings-skyldighet. Den nya gården byggdes vid bokebacken närmare Ekastorp. Den gamla gården låg utmed vägen till Vessmantorp. Ellida Andersson, född 1888, berättade att den gamla "hålekvingan" brukade öppna sin halvdörr och prata med skolbarnen när de gick förbi. Tydligt bodde hon kvar där till sin död. Den lilla längan på den nya gården med sina blåväggar, var uppförd av timmer från den gamla gården. I vägskälet i Hagstad finns fortfarande brunnen och delar av grunden kvar. Blommade påskliljor, körvel och såpnejlika minner om en svunnen tid.

Sonen Nils Persson och hans hustru Anna övertog gården och brukade den i många år. De ägde även en gård i Ekastorp.

1917 övertog Måns Nilsson och hans hustru Matilda gården. Han var dessutom träskomakare. 1923 flyttade Måns och Matilda med sonen Nils till Södra Rörum.

1923 köptes gården av Oskar Persson med hustru Ida från Bjärnhult i Äsphult. Oskar hade varit i Amerika några år. Han berättade att han hade rest med en stor ny engelsk passagerareångare, Lustitania. Någon tid därefter, den 7 maj 1915, torpederades den av en tysk ubåt utanför Islands sydkust. Enligt uppslagsboken var båten på 31.500 ton. Den sjönk på 20 minuter efter en våldsam explosion. Troligen var den lastad med ammunition. Ombord fanns 1.906 personer och av dessa omkom 1.198. Den kan jämföras med Titanic-katastrofen och den nu aktuella Estonia-olyckan.

Oskar var också snickare och förutom arbete på lantbruket hjälpte han grannarna med taktäckning och andra reparationer. Ida var musikalisk och spelade fiol. När sonen Bertil hade barnkalas var det alltid så roligt när hon spelade och sjöng för oss. Vi barn var inte bortskämda med sång och musik på den tiden. Efter Idas död, 1943, såldes gården. På våren 1944 flyttade Oskar och Bertil till Linderöd.

1944 blev Anna och Olof Persson ägare till gården. Olofs stora intresse var skogen. Den skötte han med stor omsorg. Han planterade många tunnland ny skog och anlade skogs-bilväg. Han var en riktig kraftkarl och arbetade i sin kära skog nästan ända fram till sin död 1987. Anna blev sjuk och måste flytta till sjukhemmet i Hörby där hon dog 1992. Släktingar ärvde gården.

1988 såldes den till Egerth Svennesson från Sjöberga. Efter något år överlät han den till sin son Håkan Svennesson, som är nuvarande ägare. Han lät stycka ifrån husen och sålde dem till Bo Stenström, innehavare av Örestads Flyttningsbyrå.

BLEKET OCH MÖLLEBACKEN

Vid skiftet 1825 tillhörde de Hagstad 2, ägare Per Persson. De ligger mitt emot ruinen av hans gamla gård norr om vägen mot Vessmantorp.

1899 sålde dåvarande ägaren Nils Persson Bleket 505 kvadratmeter till grannen Per Jönsson på Hagstad 1. Lantmåteribevis utfärdades 1900. Bleket är benämningen på en plats där man bredde ut sina nya linneräckor som vävts under vintern. Några veckor i vårsolen på söderslutningen gjorde dem vita och fina. De var husmödrarnas stolthet och blekningen måste ske nära husen så att de var under uppsikt och inte hamnade i "tjuva-händer". Nu utgör Bleket största delen av vår trädgård. De fina stenmurarna runt om lavades säkert då.

Möllebacken kallas i den gamla kartbeskrivningen för "Vädermøllerøret och åker där omkring". Den ligger högt och fritt, där friska vindar blåser. På själva toppen finns rester av en sockel som lavats av stora stenar. Men om här verkligen byggdes en "värmølla" vet vi inte.

1964 sålde Anna och Olof Persson Möllebacken till Sigvard och Astrid Andersson. Lagfart beviljades 1965, då den slogs samman med Hagstad 3:17. Åkern har god jord och förr odlades ofta råg och potatis där. Här finns en väl bevarad potatiskällare, ingrävd i backen från vägen. Jag minns från min barndom hur Oskar Persson hällde ned potatis i källaren genom ett litet hål direkt från åkern. Källaren har idagarna renoverats och är ett fint blickfång vid vägskälet i Hagstad.

Uppe på Värmölleröret växer ask och körsbärsträd. Där har det alltid varit en spännande lekplats för våra barn och barnbarn.

Vinter i Hagstad. Olof Pers.

Anton Nilsson vid Hagstads brydestua.

Mannarp

Åke Rennstam

Mannarp är beläget sydöst om kyrkbyn med Rörumsån som gräns i norr, "Attarpagäre" i söder mot Fulltofta och Ekeröds Kronopark i öster. Söder om byn höjer sig Stångbacken till mer än 160 meter över havet. Byn är mycket gammal och namnet anses härstamma från folkvandringstiden omkring 550 e Kr. Under den danska tiden stavades det Mandrup och betyder helt enkelt Mannes torp.

När Skåne blev svenskt efter Roskildefreden 1658 fanns i Mannarp två hemman. Det bodde två bönder på varje hemman. Dessa dubbelgårdar var ganska vanliga i våra trakter fram tills de olika skiftesreformerna genomförts.

Enligt taxeringen 1671 var det totala utsädet i byn 16 tunnor, vilket motsvarar 2 hektoliter och det bärgades 42 lass hö.

- Mannarp Nr 1 ägdes av Måns Fagerson och Rasmus Lassesson
- Mannarp Nr 2 ägdes av Anders Pæelson och Jöns Andersson

Bönderna i Mannarp har, bortsett från Bostället, alltid varit självvägande skattebönder och inte stått under vare sig in- eller utsockne frälse.

Laga skifte

Laga skiftet genomfördes 1829-1831 utan några större problem. En mindre tvist med Östenstorpsbönderna om rätten till höbärgning på ängarna längs ån löstes efter hand och skiftet lagfästes av Frosta Härads Ägodelningsrätt den 12 december 1834.

Bostället fick utflyttningsskyldighet och ålades att flytta från sitt läge mitt i byn till nuvarande plats. Även nr 2 fick flytta, men endast 50 meter. Skiftesbestämmelserna krävde

att byggnaderna skulle vara placerade på den tillskiftade marken. De båda ägarna till nr 3, John Andersson och Sone Olsson, fick dra lott om vem som skulle lämna den gemensamt ägda gården. Sone Olsson drog det kortaste strået och fick flytta. Flyttnings- och nyodningsersättning utgick regelmässigt från Kronan och från de som fick kvarboenderätt.

Den mer än 30 år långa tvisten med greve Trolle i Fulltofta om fäladsmarken söder om Stångbacken hade slutat med förlikning 1811 då gränsen fastställdes en gång för alla.

D ö e n d e b y

I mitten av 1800-talet var Mannarp en döende by. Det fanns nästan bara gamla människor i byn. 1847 kom så Ola Bengtsson med familj från Östra Sönnarslöv och blev ny ägare till nr 3. Han blev senare kommunnämndsordförande och kyrkvärd. Olas bror, Nils Bengtsson, kom året efter och gifte sig med Lars Månssons enda dotter Else på nr 1. Från Sönnarslöv inflyttade även Hans Sörensson som gifte sig med Elna Nilsson från Östenstorp.

Åke Svensson på nr 2 gifte sig med den unga Elna Olsson som bodde med sin mor ända nere vid Attarpsgränsen i huset som senare kom att kallas för "Mormors hus".

Efter några år var Mannarp åter en levande bygd befolkad med unga människor.

A l l m ä n n i n g e n

Allmänningen mitt i byn har skiftat namn under åren:

- Källarbacken - här hade varje gård sin matkällare ingrävd i backen
- Vannabacken - den gemensamma vattentäkten fanns här
- Svinabacken - svinen från de olika gårdarna gick blandade men visste mycket väl var de hörde hemma.

Även Brydestuan fanns på allmänningen.

V ä g e n

Vägen från Rörum till Ekeröd har haft samma sträckning i århundraden. Ända fram till slutet av 20-talet fick Rörumsborna åka genom Mannarp för att komma till Hörby.

S t å n g b a c k e n

En sägen berättar att två getapågar hade kommit i slagsmål när de vaktade getterna på Mannarps fälader. Båda dog och som minne av händelsen reste byborna en stång. Därav namnet. Stångbacken räknas som socknens högsta punkt med sina 164 meter över havet. I början av århundradet var Stångbacken en alternativ plats för sanatoriet som 1914 byggdes i Orup.

S k r ö n o r

I Folklivsarkivet i Lund finns gamla uppgifter om att man trodde det bodde troll under Bregnabacken. Trollen hade eget tvättställe på Sven Nils, Trollevaskekälla. Källan är utmärkt med Bygdeföreningens skylt.

Under Kiasten, ett numera upphugget stort flyttblock beläget strax söder om allmänningen, skall en skatt vara nedgrävd.

Det finns också uppgifter om att snapphanarna lär ha gömt en guldkäpp i en av Mannarps mossar. Skogvaktare Michelsson sökte efter käppen hela sitt liv. Han hade ett antal "måsar" att leta på; Kyrkemåse, Svartemåse, Östre måse, Östra och Västra Bjeremåse,

Skaberamms måse, Trollawaskemåse, Smörmåsen, Skuggemåsen, Storängsmåse och Möllemåsen.

Söder om Stångbacken ligger Stångbackahålan, i dagligt tal kallad Spåhålan. Med hjälp av vattenståndet i den kunde man spå vädret för kommande årstider.

Här, på nr 2, finns också Grijms källa, som är omnämnd redan i början av 1700-talet tillsammans med Grijms backe och Grijms kärr. Vem denne Grijm var har inte kunnat utredas. Källan är utmärkt med skylt.

M a n n a r p i d a g

Mannarp har idag två igångvarande lantbruk. Det ena drivs av Britt Inger och Lennart Åkesson, som satsat på mjölkproduktion och det andra av Siv och Göran Blücher, som haft stora framgångar med sin Simmenthalbesättning. De bidrar till att byn bibehåller sin ursprungliga prägel av jordbruksbygd. Att de brukar åker- och betesmark tillhörande granngårdarna, är av stor betydelse för Mannarp.

Av byns fastigheter i övrigt är tolv åretruntbebodda och resten fritidshus, sju på Stångbacken och tre i Mannarps by.

G å r d a r n a

Mannarp nr 1:2

OLA NILS

Ägare/brukare

1703	Måns Jönsson och Boel
1740	Per Jönsson och Ellsa
1754	Lars Månsson
1783	Måns Larsson, född 1768 i Mannarp och Anna Larsdotter, född 1767 i Qvesarum

1815	Lars Månsson, född 1793 i Mannarp och Kjerstina Åkesdotter, född 1793 i Äspinge
1841	Nils Andersson, född 1814 i Höör och Elna Jönsdotter, född 1813 i Äspinge
1848	Nils Bengtsson, född 1818 i Ö. Sönnarslöv och Else Larsdotter, född 1828 i Mannarp
1893	Ola Nilsson, född 1865 i Mannarp och Elna Olsdotter, född 1867 i Södra Rörum
1923	Edvin Ohlsson, född 1897 i Mannarp och Hilma Larsson, född 1896 i Löderup
1930	Oskar Ohlsson, född 1901 i Mannarp och Signe Gustafsson, född 1912 i Höör
1955	Hörby Kommun
1990	Hörby Kyrkliga samfällighet

Som rusthåll hade nr 1 skyldighet att hålla häst och ryttare för Kronans räkning med placering vid Sallerups kompani av Södra Skånska Kavalleriregementet. Som ersättning åtnjöt man viss skattelindring.

1783 dog rusthållaren Lars Månsson och den endast 15-årige sonen Måns ärvde gården, som han brukade med hjälp av sin mor och syskonen. Han gifte sig 1791 med Anna från Kvesarum. Måns Larsson representerade Mannarpsbönderna vid förlikningen med greve Trolle vid Frostatinget 1811.

1815 övertogs stället av sonen Lars Månsson, som hämtat sin Kjerstina i Äspinge. Lars var ägare under den förändringens tid som laga skiftet innebar. Tre söner föddes i äktenskapet och alla döptes till Måns, men de dog som barn alla tre.

Husbesiktning 1831 inför laga skifte:

Nr 1 1/8 Lars Månsson

har 18 alnar boningshus i medelmåttigt stånd.

En Uthuslänga 20 alnar lång med Portar, nybyggd och i godt stånd

Gamla Uthus 15 alnar i dåligt stånd.

Ett Sters i dåligt stånd.

En eldstad och skorstensmurning.

En brunn.

Lars Månsson blev långvarigt sjuk och tvangs arrendera ut stället en period mellan 1841 - 1847. Dottern Else övertog gården 1848 och gifte sig med Nils Bengtsson, som flyttat in från Borrestad i Ö. Sönnarslöv. Av flyttatesten framgår bland annat att "*Välfrejdade åbosonen Nils Bengtsson läser och skriver försvarligt och är till äktenskap ledig*". Else hade ett stort trädgårdsintresse och införde grönsaksodling i vidare mening i byn. Hon lärde sig att ympa och planterade ett fruktträd för varje barn och barnbarn.

Else och Nils fick tre söner, Elna, Maria och Hanna och på sladden två pågar, Ola och Sven. Ola övertog stället 1893 efter faderns död och gifte sig med Elna från Södra Rörum. Yngste sonen Sven köpte nr 3:5 (Sven Nils) av sin kusin Anders Olsson.

1895 handskades man ovarsamt med glöd som flyttades från en spis till en annan och boningshuset brann ner till grunden. Det byggdes upp igen efter samma ritning som till det nybyggda grannhuset, Nils Svenssons. Man byggde källare av granit under hela huset. Anders Svensson och Anders Fröjd kilade stenen ur ett stort flyttblock, Kiasten, som låg mellan Svinabacken och Skabberammen. Kiasten = stenen som kien (getterna) klättrade på.

Ola Nilsson lämnade över stället till sonen Edvin 1923 och flyttade till nr 3:9 på Stångbacken där han oförtröttat bröt sten och nyodlade tills han i augusti 1939 tragiskt omkom vid en skenolycka med häst och vagn nerför den branta backen mot Mannarp. Edvin tröttnade efter några år på att vara bonde och satsade istället på åkerirörelse. Han arrenderade ut gården till sin bror, Oskar Ohlsson, som brukade den till 1955 då den såldes till Östra Frosta kommun.

1993 sålde kommunen fastigheten till Hörby Kyrkliga samfällighet. Åkermarken är utarrenderad. Bostadshuset köptes 1991 av tre döttrar till Oskar och Signe; Anita, Kerstin och Ingela med familjer, som använder det till fritidshus.

Mannarp nr 1:3

ADOLF PERS

Ägare/brukare

- 1827 Lars Kant, född 1791 i Östenstorp, gift med
1) Berete Olsdotter, född 1789
2) Bengta Jonasdotter, född 1800 i Häglinge
- 1867 Per Larsson-Kant, född 1841 i Mannarp, gift med
1) Olivia Larsdotter, född 1850
2) Kerstin Olsdotter, född 1842 i Lyby
- 1902 Adolf Persson, född 1871 i Mannarp och Elise Munther, född 1868 i Östenstorp
- 1949 Edvin Adolfsson, född 1902 i Mannarp och Greta Rådberg, född 1909 i Landskrona
- 1964 Hörby kommun
- 1990 Hörby Kyrkliga samfällighet

Vid laga skifte låg byggnaderna på dubbelgården nr 1 så lägligt att lantmätaren kunde dra gränsen mellan byggnaderna så att de hamnade på respektive tilldelade tomter. Fördelen var att båda fick kvarboenderätt. I Lars Kants skifte ingick det som i snart hundra år kallats för Gamlegård, (se Minnen och Boplatser 1988, nr 161). 1898 byggde Per Kant den nya gården ett stenkast åt väster. Gamlegård blev då undantag.

Husbesiktning 1831:

Nr 1 1/8 Mantal Lars Kant

har 23 alnar Boningshus, nybyggde, 30 alnar Uthus med Port, grundmurade i ena sidan, i godt stånd.

En särskild hudda, ett väggerum.

En Eldstad och skorstensmurning.

En Brunn.

Rusthållaren och kyrkvärden Lars Persson Kant var son till Per Larsson och Bolla Persdotter på Östenstorp nr 3. Han och Berete flyttade till Mannarp 1827 och övertog hälften av Mannarp nr 1. Dessförinnan hade han varit husar vid Skånska Husarregementet några år. Hans bror Ola gifte sig med Ola Sonessons dotter Boel på Mannarp nr 3 och av dem blev det efter några generationer en jordbruksminister, Karl Erik Ohlsson.

Brodern Måns, som övertog fädernegården, blev så småningom farmorsfar till Evald Åkesson på nr 3:4.

Den tredje brodern, Per, gifte sig med Ola Sonessons yngsta dotter Hanna och deras barnbarn Elise Munther gifte sig 1901 med Lars Kants barnbarn Adolf Persson. Adolf övertog stället 1902 efter sin far Per Larsson-Kant, som varit ägare sedan 1867. Elise och Adolf fick barnen Agda 1903, Edvin 1902, Enea 1905 och Anna 1908.

1949 tog Edvin Adolfsson vid och brukade gården till 1964 då Östra Frosta kommun köpte in den. Fastigheten är numera sammanlagd med nr 1:2. Åkermarken är utarrenderad. Byggnaderna med tomtmark och trädgård är avstyckade och används som fritidsbostad.

Mannarp nr 2:3

JOHANNES NILS

Ägare/brukare

1761	Måns Svensson och Kierstina Olsdotter
1800	Sven Månsson, född 1771 i Mannarp och Anna Persdotter, född 1770 i Södra Rörum
1803	Anders Jönsson, född 1772 i Häggenäs och Anna Persdotter, född 1770 i Södra Rörum
1832	Ola Svensson, född 1803 i Mannarp och Boel Jönsdotter, född 1807 i Fulltofta
1875	Nils Svensson, född 1846 i Södra Rörum och Boel Olsdotter, född 1840 i Mannarp
1913	Johannes Nilsson, född 1873 i Mannarp och Hanna Persdotter, född 1890 i Linderöd
1953	Sven Olle Nilsson, född 1931 i Mannarp

Måns och Kierstina fick tre söner, Sven som övertog gården 1800, Bengt som 1790 köpte Gunnarp nr 1:3 och Åke som blev boställsbonde i Mannarp.

Sven gifte sig med Anna från Södra Rörum och 1803 fick de sonen Ola. Året därpå avled Sven Månsson. Förmyndare för änkan och den ettårige Ola blev bröderna Åke och Bengt. De skrev kontrakt med drängen, Anders Jönsson, där denne förbinder sig att: *"Ingå äktenskap med änkan Anna och förestå hemmanet i 18 års tid samt att uppfostra omyndige sonen Ola mot att han vid avträdet av hemmanet skall betala 3 Riksdaler för varje år han brukat det"*. Så blev det. Anders och Anna gifte sig och fick en dotter Hanna, som var 14 år vid Anders död 1830.

Ola Svensson gifte sig med Boel från Fulltofta och deltog med stort engagemang i laga skiftet efter vilket han måste riva ner hemmanet och bygga upp det igen för att få byggnaderna på den egna tillskiftade marken.

Husbesiktning inför skiftet 1831:

No 2 3/16 Skattehemman Ola Svensson

Har 28 alnar Boningshus i medelmåttigt stånd.

En eldstad och skorstensmurning.

31 alnars Uthus i medelmåttigt stånd.

24 alnars Uthus i dåligt stånd.

En brunn.

Ett sters, 16 1/2 alnar långt, grundmurat på hälften och Bolvirke på hälften, i medelmåttigt stånd.

En hage med ett päronträd, ett körsbärsträd, 40 st större och smärre plommonträd.

Ola och Boel fick tre döttrar, Hanna, Else och Boel. Den yngsta, Boel, gifte sig med Nils Svensson från Södra Rörum och de övertog gården 1875.

Det skrevs ett hemgiftsavtal inför vigseln:

Hemgiftsavtal 1875

Till vår svärson Nils Svensson & vår Dotter Boel Olsdotter öfverlåta wi dels såsom Tjensteleionslön dels såsom Hemgift Kreatur såväl som varor efter anteckning som följer. Nämligen svartbrun sto såsom Tjensteionslön samt en svart Häst två Kor en kalf 2 får en skodd vagn en Hästawagn med behör ett par draselar & Töm en järnkakelugn 2 kopparkittlar en skänk med skåp en säffa en säng en wäfstol & warpa en Höfvelbänk & Träskoredskap allt såsom Hemgift betygar af Mannarp den 25 mars 1875

Ola Svensson

Boel Jönsdotter

som vittne på egenhändiga namnteckningar

Ola Bengtsson

Anders Olsson

begge Mannarp

Nils Svensson var fjärdingsman under många år och hade ett antal förtroendeuppdrag i socknen. 1913 sålde Nils och Boel Svensson hemmanet "med allt vårt yttre lösbo såsom kreatur, af alla de slag som här befinns, vagnar och redskap, maskiner, spannmål och potatis samt allt vad till yttre boet hörer" till äldste sonen Johannes.

Sonen Ola köpte ett eget ställe i Stattena, Hörby och dottern Ulrika gifte sig med Johan Bengtsson i Fulltofta. Den yngste sonen, Anton, jobbade hela sitt liv på fädernegården där han hade sina speciella sysslor.

Johannes gifte sig med Hanna Persdotter från Linderöd och de fick Ruth 1921 och Sven Olle 1931. 1953 övertog Sven Olle och Gulli Nilsson gården. De fick barnen Rolf född 1960 och Agneta född 1965.

Mannarp nr 2:2, 3:4

ÅKESSONS

Nyfastighetsbeteckning 1994 Mannarp 3:4

Ägare/brukare

- 1761 Måns Svensson och Kierstina Olsdotter
- 1815 Åke Månsson, född 1774 i Mannarp och Hanna född 1776
- 1829 Sven Åkesson, född 1804 i Mannarp och Hanna Nilsson, född 1795 i Linderöd
- 1862 Åke Svensson, född 1830 i Mannarp och Elna Andersdotter, född 1844 i Pärup
- 1886 Elna Andersdotter
- 1912 Adolf Åkesson, född 1869 i Mannarp
- 1930 Evald Åkesson, född 1896 i Mannarp och Olga Björklund, född 1894 i Häglinge
- 1957 Lennart Åkesson, född 1929 i Häglinge och Britt Inger Månsson, född 1931 i V. Vram

Måns Svensson överlämnade hälften av skattehemmanet till mellansonen Sven 1800 och brukade själv den andra hälften fram till 1815 då yngste sonen Åke tog över. Åke hade sedan sekelskiftet varit boställsbonde i Mannarp.

Sven Åkesson övertog halva nr 2 efter faderns död 1823. Han hade dessförinnan arrenderat sin hustrus föräldrahem i Linderöd.

Byggnaderna låg vid denna tid något norr om Tollbjers hus i mycket nära kontakt med Lars Månssons, Per Kants, Boställets och Ola Svenssons åbyggnader.

Husbesiktningen 1831 inför Laga Skifte visade att:

No 2 1/8 Skattehemman Sven Åkesson

Har 27 alnar Boningshus, hvaraf en tredjedel är i godt stånd, en tredjedel medelmåttlige och en tredjedel i dåligt stånd.

En eldstad och skorstensmurning.

Ett sters, 13 alnar i fyrkant, grundmuradt, i medelmåttigt stånd.

25 alnar Uthus i godt stånd, nybyggde.

10 alnar Uthus i dåligt stånd.

En brunn.

En hage med ett äppleträd.

Sven Åkesson fick kvarboenderätt, men valde så småningom att flytta. Efter en hemmansklyvning 1853 av Ola Bengtssons nr 3 köpte han ena hälften. Ola förband sig enligt köpehandlingarna att flytta ut inom sex år. "Sven Åkesson bor kvar å den gamla Tomten och erhåller af Ola Bengtsson tre kannor korn om året för hvarje kappeland tomtplats som begagnas under qvarboendetiden". 1857 flyttade Sven och Hanna in på gården, som på den tiden var helt kringbyggd. De övergivna byggnaderna på nr 2 och Bostället revs av praktiska skäl samtidigt. Användbart material, som kilad sten och bålar mm, återanvändes bland annat till Ola Bengtssons nybygge ett par hundra meter sydöst om Sven Åkessons nya boplats.

1861 gifte sig sonen Åke med den unga Elna Andersdotter. Elna bodde med sin mor och namne Elna, änka efter rusthållaren Anders Tufvesson i Östra Sallerup, nära Attarpsgränsen (se Minnen och Boplatser nr 168). Hennes kusin Hanna hade tidigare varit piga hos Sven Åkesson och gift sig med Anders Nilsson på Boddahus. Åke övertog gården 1862 och köpte också Södra Rörum nr 11:10 efter en ägostyckning 1864 av 11:3. Åke Svensson hade ett stort intresse för hästar och hästavel. Ett kunnande som gått i arv till efterföljande generationer Åkesson. Äldre Rörumsbor minns de blankryktade ardennerhästarna framför stora möllelass. Det första som Skåneledsvandraren idag ser av Mannarp på väg ner från Stångbacken är en äng med fridfullt betande hästar.

Efter Åke Svenssons död 1886 fick Elna ansvaret för gården som hon skötte med hjälp av de unga sönerna, Nils, Sven och Adolf. Adolf Åkesson löste ut modern och syskonen 1912 och stod sedan som ägare av stället. Bröderna hade var och en sina bestämda sysslor att sköta. 1930 överlät de driften till systersonen Evald, som köpte gården 1938. Evald och Olga hade under några år i slutet av 20-talet arrenderat ett ställe i Håglinge.

Lennart och Britt Inger övertog den välskötta gården 1957 och har inriktat sig på mjölkproduktion och svinuppfödning.

Mannarp 2:4

TOLLBJERS

Avstyckat från Mannarp 2:2

Ägare

1937 Nils, född 1866, Adolf, född 1869 och Sven Åkesson, född 1872 i Mannarp
1957 Evald och Olga Åkesson
1964 John och Ingeborg Tollbjer
1981 Jan Tollbjer, född 1953

Mannarp nr 3:5, 3:11

SVEN NILS

Ägare/brukare

1789	Bengt Pålsson
1829	John Andersson, född 1791 i Ekeröd och Kjerstina Åkesdotter, född 1796 i Kivik
1835	Sven Nilsson, född 1780 i Vinslöv och Bolla Larsdotter, född 1781
1839	Nils Jönsson, född 1806 och Karna, född 1812 i Linderöd
1847	Ola Bengtsson, född 1811 i Ö. Sönnarslöv och Bertha Hansdotter, född 1822 i Vittskövle
1883	Anders Olsson, född 1850 i Mannarp och Elna Nilsdotter, född 1851 i Äsphult
1897	Sven Nilsson, född 1867 i Mannarp och Anna Jönsdotter, född 1872 i Benarp
1944	Bror Nilsson, född 1907 och Oskar Nilsson, född 1912 i Mannarp
1983	Oskar Nilsson, född 1912 i Mannarp

Vid tiden för laga skifte ägde John Andersson halva nr 3 och fick först utflyttningskyldighet, men efter förhandling kom man överens om att lottning skulle ske. John drog turlotten och fick stanna kvar i sina hus medan hälftenägaren Sone Olsson fick sex år på sig att flytta och bygga nytt på sitt skifte.

Husbesiktningen 1831 visar att:

No 3 3/16 Mantal John Andersson

Har Boningshus hvaraf 10 alnar är grundmuradt i södra sidan, i medelmåttigt stånd.

Dito Boningshus hvaraf 21 alnar är af Bolvirke, i medelmåttigt stånd.

En eldstad och skorstensmurning.

Uthus 37 alnar, hvaraf ena sidan är grundmurad och ena sidan af Bolvirke, med Port, i medelmåttigt stånd.

21 alnar Uthus grundmuradt på ena sidan, i gott stånd.

Ett Sters, 18 alnar långt, grundmurat i ena sidan och bägge gaflarna, i dåligt stånd.

En hage med 22 Körbärsträd, ett Äppleträd, sex Plommonträd.

1835 flyttade John med sin familj till hustrun Kjerstinas fädernegård i Kivik. Nya ägare blev Sven Nilsson och Bolla från Vinslöv, som i sin tur sålde hemmanet till Nils och Karna Jönsson, Linderöd.

1847 köpte Ola Bengtsson från Östra Sönnarslöv gården. Ola gjorde sig känd i bygden som en skrivandes karl. Hans namnteckning finns på mängder av kontrakt, ansökningar och kommunala handlingar. Han blev efter några år i socknen kommunnämndsordförande och kyrkvård och tog bland annat initiativet till att inrätta ett sockenbibliotek. Han titulerades handlande i officiella sammanhang.

Det väckte stor uppståndelse när hans hustru Bertha 1869 rymde med mormonerna till Amerika. Kyrkorådet hade extra sammanträde med anledning av händelsen (Bonde-
minnen 1993). 1853 begärde Ola Bengtsson klyvning av hemmanet 3:2 och sålde den delen som byggnaderna fanns på till Sven Åkesson. Den fick fastighetsbeteckningen 3:4 och Olas del 3:5. Enligt köpekontraktet hade säljaren utflyttningsskyldighet inom sex år och 1857 hade Ola byggt sitt nya ställe som låg i höjd med Blüchers. Gråstensruinerna finns kvar som minne.

Ola avled 1883 och då tog sonen Anders Olsson över. Anders hade ärvt en del av faderns kunnande och hade uppdrag som fjärdingsman ett antal år. Han blev änke man 1892. 1896 gifte han om sig med Else, dotter till John Tykesson på Funderset nr 4. Året därpå sålde han hemmanet till sin kusin Sven Nilsson på Mannarp nr 1 och flyttade till Slagtofta.

Sven Nilsson gifte sig med Anna Jönsdotter, välsituerad åbodotter från Benarp - brorsdotter till Bengt Nilsson på nr 3:3 och till Ola Nilsson på nr 3:12. Sven var mycket för att bygga och 1912 stod en helt ny vinkelbyggd gård klar på höjden norr om landsvägen. Till "farbros det gamla" flyttade Jöns "Stompa Jins" Nilsson från Fulltofta med sin familj samma år.

Efter Svens död 1944 fortsatte barnen Hildur född 1902, Bror född 1906, Svante född 1907 och Oskar född 1912 att gemensamt bruka gården. Hildur flyttade hemifrån och Svante köpte eget ställe i Råby. Bror avled 1983. Oskar bor kvar på fädernegården och har arrenderat ut åkermarken till grannen Göran Blücher.

Mannarp nr 3:6, 3:10

BLÜCHERS

Ägare/brukare

1789	Ola Sonesson, född 1753 i Äspinge och Elna Pålsson, född 1756
1825	Sone Olsson, född 1794 i Mannarp och Hanna Persdotter, född 1801 i Äsphult
1854	Måns Mårtensson, född 1823 i Vollsjö och Else Sonesdotter, född 1828 i Mannarp
1862	Bengt Nilsson, född 1829 i Östra Ströo och Johanna Nilsson, född 1829 i Övarröd
1905	Nils Svensson, född 1859 i Häglinge och Bengta Bengtsdotter, född 1865 i Mannarp
1933	Oskar Svensson, född 1902 i Mannarp och Signe, född 1911 i Häglinge
1946	August Blücher, född 1889 i Silvåkra och Albertina Andersson, född 1902 i Harlösa
1972	Göran Blücher, född 1943 i Höör och Siv Andersson, född 1950 i Buus

Sone och Hanna hade övertagit Skattehästhemmanet No 3 några år före laga skiftet och det krävdes unga krafter för att klara utflyttningen från gammal invand miljö till att starta på nytt med husbygge och nyodling.

No 3 3/16 Mantal Såne Olsson

Har Boningshus, hvaraf 12 alnar äro grundmurade i bägge sidor, i gott stånd, 3 alnar deraf grundmurade i ena sidan och med Bolvirke i andra sidan, i gott stånd.

12 alnar deraf med Bolvirke, i dåligt stånd.

En eldstads och skorstensmurning.

Uthus 22 alnar, grundmurade i ena sidan och Bolvirke i andra sidan, hälften i medelmåttigt och hälften i dåligt stånd.

28 alnar Uthus af Bolvirke i medelmåttigt stånd.

12 alnar Uthus i dåligt stånd.

Ett sters grundmuradt i gafveln i dåligt stånd.

En brunn.

En hage med sex Äppleträd, 4 Pärönräd, 18 Körbärsträd och nio Plommonträd.

Anmärkes att alla ofvannämnda Å-byggnader äro af Bolvirke, der ej särskild anteckning är gjord för grundmur.

Sone förlorade lottdragningen om kvarboenderätten och tvangs flytta. Han kom snabbt igång med bygget och redan 1835 stod åbyggnaderna klara på samma plats som idag. Han fick viss hjälp med såväl flyttning som bygge och nyodling, dels av de kvarboende grannarna och dels av Kronan.

Dottern Else gifte sig med Måns Mårtensson från Vollsjö och de köpte stället 1854. Efter hemmansklyvning 1862 av 3:3 sålde de 3:6 11/128 mantal till Bengt Nilsson från Östra Ströo, 3:8 1/128 mantal till Bengt Isacson från Östra Sönnarslöv, 3:9 1/128 mantal till Mårten Månsson från Vollsjö. Själv valde de att flytta till 3:7 11/128 mantal och bygga nytt.

Genom en hemmansklyvning 1883 delades 3:7 till 3:10, som köptes av Bengt Nilsson, 3:11 som köptes av Anders Olsson och 3:12, Nihlstorp, som köptes av Bengt Nilssons bror, Ola Nilsson.

Huset med tomt, som Mårtens bror Anders bodde i 1873, styckades ifrån 1885 och såldes till snickaren Per Svensson och fick fastighetsbeteckningen Mannarp 3:13. Första ägare på 1900-talet blev gårdens dotter Bengta, som gifte sig med Nils Svensson från Häglinge. Bengtas jämgamla kusin Anna från Slagtofta var nygift med Sven Nilsson på nabostället. Efter nästan trettio år lämnade Nils och Bengta över till sonen Oskar och hans hustru Signe. De sålde gården 1946 och flyttade till Tjörnarp.

Nya ägare blev August och Tina Blücher, som närmast kom från Höör. 1972 övertog sonen Göran verksamheten, som han kombinerar med betongtransporter. Hustrun Siv är både kunnig i och intresserad av djurhållning och de har haft uppmärksammade framgångar med sin Simmenthalbesättning. Sönerna Mats född 1969 och Mikael född 1973 utgör en resurs. Det blir mest helgarbete för deras del eftersom båda har anställningar utanför hemmet.

Mannarp 3:8

Bilden från slutet av 20-talet. På gården skymtar Elna Hans Sörens och Emma Hansson. Numera ruin.

HANS SÖRENS
Avstyckat 1862 från Mannarp 3:3

Ägare

1862 Bengt Isacsson, född 1829 i Östra Sönnarslöv och Elna Jacobsdotter född 1831 i Everöd
1870 Hans Sörensson, född 1836 i Östra Sönnarslöv och Elna Nilsson, född 1841 i Köpinge
1929 Emma Hansson, född 1879 i Mannarp
1939 Oskar Ohlsson, Mannarp
1940 Carl och Gerda Blomqvist, Malmö
1942 Arvid Nilsson, Mannarp
1972 Ann Marie och Sven Collin, Mannarp

Två tomter är avstyckade från fastigheten. Marken används huvudsakligen som betesmark (se Minnen och Boplatser 1988, nr 164).

Mannarp 3:9

STÅNGBACKEN
Avstyckat 1862 från Mannarp 3:3

Ägare

- 1862 Mårten Månsson, född 1798 i Vollsjö och Anna Jacobsdotter, född 1804
1874 Nils Persson, född 1840 i Sätofta och Kerstin Bengtsdotter, född i Gudmuntorp
1878 Åke Moll, född 1811 i Höör och Sissa Olsdotter, född 1806 i Hörby
1880 Sven Andersson, född 1829 i Södra Rörum och Phernilla Moll, född 1839 i Södra Rörum
1883 Per Olsson, född 1836 i Fulltofta och Cecilia Månsdotter, född 1838 i Brönnestad
1890 Anders Svensson, född 1839 i Södra Rörum
1924 Ola Nilsson, född 1865 i Mannarp och Elna Olsdotter, född 1867 i Södra Rörum
1939 Oskar Ohlsson, född 1901 i Mannarp
1952 Avstyckning, ny fastighetsbeteckning Mannarp 3:15
1952 Bengt Eric och Greta Reis, Hörby
1963 Arthur och Ingeborg Blomquist, Malmö
1989 Ingemar Hansson och Ingegerd Tornegård

Mannarp 3:12

NIHLSTORP NR 1

Avstyckat 1883 från Mannarp 3:10

Ägare

- 1884 Ola Nilsson, född 1824 i Östra Ströö
1905 Nils Hansson
1908 Nils Isacsson, född 1862 i Fulltofta och Ingrid Nilsson, född 1871 i Östra Kärrstorp
1927 Nils Olsson, född 1854 i Bosjöklöster och Johanna Eriksson, född 1852 i Fulltofta
1944 Jöns Eriksson, född 1888 i Lyngby och Emma Nilsson, född 1888 i Äspinge
1972 Bengt Malm, född 1943 i Ousbyholm

Mannarp 3:13

SNICKARENS

Avstyckat 1885 från Mannarp 3:10

Ägare/brukare

- 1873 Anders Mårtensson, född 1835 i Vollsjö och Kersti Persdotter, född 1842 i Tygelsjö
- 1874 Ola Lindahl, soldat, född 1834 i Harlösa och Elna Andersdotter, född 1831 i Reslöf
- 1885 Per Svensson, snickare, född 1857 i Häglinge och Ingrid Andersson, född 1865 i Hörby
- 1931 Hilding Svensson, född 1908 i Mannarp och Ester Svensson, född 1905 i Jämshög
- 1984 Anders Olsson, född 1958 i Höör
- 1990 Lars Harrysson, född 1961 i Växjö och Beverley Embrey, född 1959 i Ipswich, Australien

Mannarp 3:22

Avstyckat 1965 från Mannarp 3:8

Ägare

- 1993 Birgitta Dahl och Arne Nilsson

Mannarp nr 4:2

BOSTÄLLET

Profoss, Sergeant eller Furirboställe vid Frosta kompani av Kungliga Norra Skånska Infanteriregementet. Indraget och sedan utarrenderat av Kronan. Tidigare Kronohemmanet Mannarp nr 2. Skatteköp 1904.

Ägare/brukare

1904	C. A. Trolle, ägare Fulltofta
1905	Ola Andersson, ägare, född 1862 i Hörby och Johanna Eriksson, född 1867 i Södra Rörum
1913	Nils Andersson, ägare, född 1861 i Häglinge och Elise Johnsdotter, född 1868 i Södra Rörum
1938	Arvid Nilsson, ägare, född 1891 i Södra Rörum och Aina Laakso, född 1897 på Åland
1946	Per Nilsson, arrendator, född 1908 i Frenninge och Stella Westlund, född 1920 i Limhamn
1951	Arvid Nilsson, ägare, född 1891 i Södra Rörum
1954	Arvid Larsson, arrendator, född 1912 i Skanör och Lilly Hylén, född 1908 i Skanör
1957	Henry Nilsson, arrendator, född 1905 i Fjelie
1959	Kjell Nilsson, arrendator, född 1931 i Östraby och Siv Fritsson, Lund
1964	Henry Nilsson, ägare, född 1905 i Fjelie, arrendator 1964-1971

Arrendatorer under Kronan:

1785	Bengt Åkesson och Elna
1797	Måns Svensson och Kierstina
1804	Åke Månsson, född 1774 i Mannarp och Hanna, född 1776
1818	Nils Johan Flensburg, prost, född 1777 i Södra Rörum
1830	Hans Nilsson, född 1797 och Elna Larsdotter, född 1797
1849	Påhl Pålsson, född 1825 i Vä och Boel Jeppsdotter, född 1826 i Häglinge
1854	Fajer Pålsson, född 1816 i Vä och Bengta Jönsdotter, född 1822 i Äsphult
1856	Sven Andersson, född 1821 i Höör och Phernilla Englesdotter, född 1817 i Södra Rörum
1878	Per Jönsson, född 1846 i Remmarlöf och Bengta Persdotter, född 1840 i Remmarlöf
1880	Johan Elof Leveaux, född 1825 i Remmarlöf och Hanna Andersdotter, född 1833 i Lyby
1889	Gustaf Ludvig Leveaux, född 1850 i Västra Sallerup och Christina Frankel, född 1869 i Kumla
1893	Nils Andersson-Fogelberg, född 1859 i Tolånga och Elsa Andersdotter, född 1863 i Äspinge
1900	Otto Svensson, född 1872 i Södra Rörum och Maria, född 1878, till Amerika 1902
1903	Anders Karlsson, född 1868, flyttar 1905

Arrendatorlängden är inte helt komplett. Det finns ytterligare några som arrenderat Bostället längre eller kortare tid. Pål Pålsson var först arrendator och sedan torpare, se Pålhus, Minnen & Boplatser.

Mannarps Boställe var från början avsatt som Profoss och officersbostad under Skånska Dragonregementet för att senare föras över till Norra Skånska Infanteriregementet. Krigskollegiets Husesynsinstrument upprättades för alla boställen i landet, vanligen vart tredje år och dessutom vid byte av indelningshavare däremellan. Som framgår av brukarlängden har Bostället under 1800-talet varit utarrenderat av indelningshavarna. Dessa (sergeanter, profosser, furirer eller corporaler) har dock varit ansvariga inför Kronan vad gäller skötsel och underhåll.

Protokollet från den första synen 1736 visar att ”*Bostället Mannarp 2 har fyra längor i gott stånd*”.

1 8 0 0 - t a l e t

Vid laga skiftet var prosten Flensburg arrendator. När han flyttade från socknen 1832 blev Hans Nilsson efterträdare.

Ur skiftesprotokollet:

Nr 2 5/16 Profoss Bostället

Har 13 alnar Boningshus i gott stånd.

23 alnar Boningshus i dåligt stånd.

En skorstensmurning och eldstad.

Södra Uthuslängan, 39 alnar lång, i dåligt stånd.

Vestra Uthuslängan, 12 alnar lång, ena sidan grundmurad, i medelmåttigt stånd.

Östra Uthuslängan, 27 alnar lång, i ganska dåligt stånd.

Två Portskjul.

Ett grundmurat Sters, 12 alnar långt, i medelmåttigt stånd.

En brunn.

En liten hage med ett päronträd och sex plommonträd.

Bostället fick utflyttningsskyldighet och regementsombudet Corporalen Simonsson valde den nya platsen för åbyggnaderna. Vid besiktning 1841 noterades i protokollet: ”*Togs först själva byggnadsplatsen i ögnasikte och befanns den icke illa vald*”. I början av 50-talet påbörjades flyttningen av byggnaderna efter direktiven att ”*duglige stolpar, bålar lejder mm skall användas*”. 1860 anmärktes att brygghuset i klammersten inte lönar sig att flytta utan bör överlåtas till markägaren på nr 1. Värde 10 Riksdaler. Man noterade också att ”*det då brännvinstillverkning var tillåten på Bostället, begagnats till brännvinstillverkning men aldrig till brygghus då bryggden verkstälts i köket*”.

Den nyligen flyttade boningslängan dömdes ut och beslöts att en ny skulle uppföras, vilket skedde 1863:

228 lass gråsten, 50 öre lasset	114:00
Gräfning + 36 lass gråsten	40:00
10000 tegel	400:00
Kalk	136:00
16 lass sand	3:00
4000 st råsten	24:00
Skorsten, bakugn 2000 tegel	80:00
Murare	480:00
mm	<u>2.479:23</u>
Summa	3.756:23

Vid synen 1864 blev västra längan utdömd: ”*Stall, foderlada, fårhus, fähus. Så förfallet att detsamma ej längre genom reparation bibehållas kan. Och hade för att längan ej skulle*

falla omkull stöttor blifvit tillsatta ej endast vid väggarna utan äfven för taket för kreatur-rens bevarande". Beslöts att ny stallänga skulle uppföras parallellt med logen och på samma avstånd från boningslängan: "Med avseende på markens beskaffenhet kan under östra ändan med fördel inredas Svinhus".

1875 noteras att alla byggnader är i gott stånd och detsamma gällde för åker och äng, skog och stängsel. Trädgård med 8 fruktträd samt bär- och andra buskar.

Indelningsverket avvecklades vid sekelskiftet och Kronan sålde sina boställen.

1900-talet

Trolle i Fulltofta blev den förste private ägaren till Mannarps Boställe, men han sålde det redan efter ett år till Ola Andersson. Olas och Johannas båda söner avled i en influensaepidemi 1912 varefter de valde att flytta. Nya ägare blev Nils Andersson och Elise från Sjöryet i Trulstorp. Deras son Arvid Nilsson köpte stället 1938. Arvid var full av idéer. Han byggde drivhus och drev fram björkris som såldes på torgen i Malmö. Han köpte tröska och lokomobil och tröskade åt de flesta i socknen under många år. Självklart var Arvid först med att skaffa traktor och bil. 1946 arrenderade han ut gården till Per Nilsson och byggde färdigt sitt nya boningshus. Bygget hade påbörjats med gjutning av grund och källare men måst avbrytas på grund av kristiden.

Mannarp 4:4

Avstyckat 1936 från Mannarp 4:2

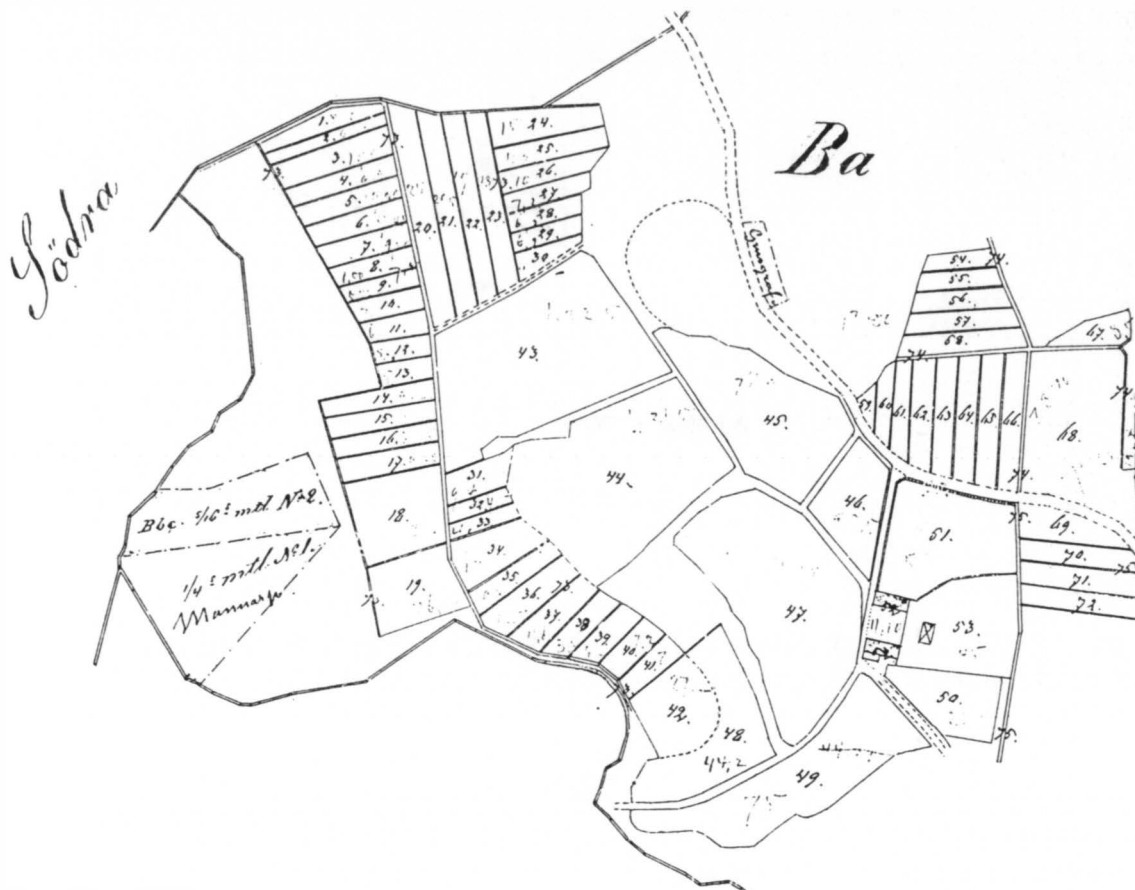
1936 Joritz Nilsson, född 1893 i Södra Rörum och Impi Virtanen, född 1914 på Åland
1991 Leif Nilsson, född 1938 i Mannarp

Mannarp 4:5

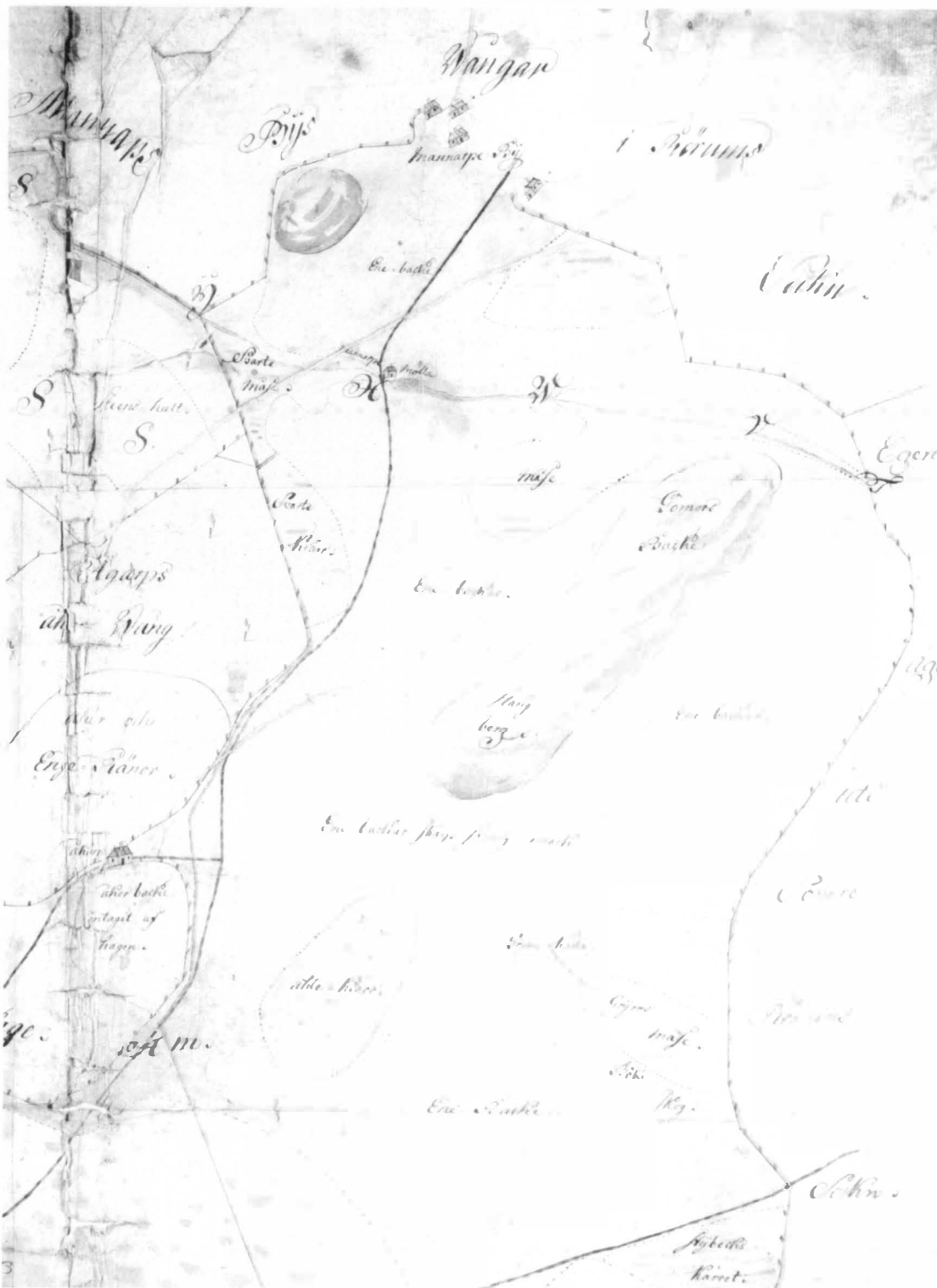

Avstyckat 1971 från 4:2

1947 Arvid Nilsson, född 1891 i Södra Rörum och Aina Laakso, född 1897 på Åland
1965 Sven Collin, född 1931 i Västra Sallerup och Ann Mari Nilsson, född 1935 i Mannarp

Bostället 1833.

GEOGRAPHISK CHARTA ÖFVER MANNARPS BY OCH UTMARK. Upprättad Åhr 1707 af ordinarie Landtmätaren Olof Näring.

S ö d r a R ö r u m s k y r k b y

Brita Olsson

Eftersom jag inte är kapabel till att göra någon omfattande och rättvisande redogörelse för Södra Rörums kyrkby före min tid, tänker jag i huvudsak skildra tillståndet och förändringarna som jag själv varit med om. Historiskt intresserade kan inhämta djupare kunskaper i boken "Mitt i Skåne" utgiven av Bratt eller ur arkivet i Gamla Skolan. En del som jag läst eller hört berättas om vill jag dock återge.

I "Sockenbeskrivningar från Frosta Härad", nedtecknade av häradets präster, berättas om en storm över landet den 10 januari 1737, vilken drabbade även Södra Rörum. *"Den här var en så stor och förskräckelig storm, som ingen någonsin kunnat minnas, att icke allenast många hus blåste överända, och en ganska myckenhet av stora trån i skogarna omkullkastades, uppryckta med rötter, utan ock Södra Rörums kyrka led en stor skada på blytaket".* Några famnar bly hade blåst av liksom beklädnaden på alla fyra sidorna av klockstapeln.

Jordmånen beskrivs som så mager och stenig, att den inte gav befolkningen tillräckligt med brödsäd. Därför tillhandlade man sig säd av slättborna, vilka i gengäld erhöll *"trävaror, bestående uti eketimmer, hjul, rep och träskor"*. En myckenhet av bok-, ek- och *"allehanda surskog"* (sämre blandskog) fanns i hela socknen.

I Kvesarumssjön och Norresjön (Sjöbergasjön) fanns gott om *"gäddor, rudor, carufser, lakar, ål, braxen, aborre och pjön till myckenhet"*, liksom i åarna som ringlade genom socknen. Även skogarna var djurrika. Man fick se, står det, *"såväl kron- som dovhjortar och rådjur förutom många andra slag av de gemenligare djuren. Av fågel får man se orrar, raphöns och änder. Tjädtrar har även begynt hava sitt tillhåll i dessa skogar, som icke förr varit här synte"*.

Södra Rörumsån grävdes om och rätades ut under senare delen av 1800-talet, varvid även de gamla stenbroarna byggdes. En del av dessa har beklagligtvis rivits efter år 1950.

Den 16 juni 1809 härjades byn av en brand som uppstod på nr 9, senare platsen för mitt barndomshem. När man sköt salut för brudparet Anders Rasmusson och Bengta Tufvesdotter, tog det eld i det torra halmtaket och med hjälp av den starka blåsten spred sig elden österut över halva byn. Fem gårdar brann ner och blytaket på den gamla kyrkan från 1100- eller 1200-talet smälte. Även prästgården blev lågornas rov, varför många gamla uppgifter om församlingen gick förlorade.

Om den nya kyrkans tillkomst 1887 finns utförligt beskrivet i Åke Bratts "Mitt i Skåne". Bönderna var motståndare till det arbete och de kostnader som ett nytt kyrkobygge innebar, men trenden att bygga kyrkor - skapad av bl a biskop Esaias Tegnér - och det faktum att den gamla kyrkan till en del skadats av den stora bybranden, gjorde att bönderna så småningom gav med sig. När den gamla kyrkan skulle rivas, visade sig emellertid murarna starkare än man trott.

Efter branden återuppbyggdes gårdarna och av de byggnader som nu finns på nr 9 lär åtminstone boningshuset härstamma från 1809. På en plank funnen under en renovering står bland annat initialerna A.R.S. - B.T.D. 1809 = Anders Rasmusson - Bengta Tufvesdotter 1809, dvs brudparet vid tillfället för branden. Mycket av det gamla är kvar, i huvudsak stommen av ektimmer, en öppen härd, en bakugnslucka, en sättugnslucka och ett par sättugnspaltor. Då man rev ner en bit troligen 100-årig träpanel, visade sig bräderna vara hårda som ben och endast angripna nertill. De nya som sattes dit, var i jämförelse rena skräpet, vilket bevisar den sjunkande kvaliteten på vår barrskog. Under spånplattor och en modern plastmatta vilar desutom ett (förhoppningsvis ännu oskadat)

ek- eller furugolv, som inte är av denna värld; hårt, vitt och utan springor. Orsaken till dess begravning var den ojämnhet som en viss sättning i husgrunden åsamkat. Vad som händer med byggnaden i framtiden vet ingen.

Gården köptes omkring 1880 av min farfar Per Svensson och har sedan gått i arv via Emil Svensson och Annie Svensson till Gilbert Svensson.

Åtskilliga gamla hus finns kvar i denna by där tätorternas rivningsraseri ännu inte exploderat. Halmtaken har dock försvunnit. Den gamla gården nr 10, f d Birger Nilssons, som Sion nu äger, har kvar sin prägel och det är byns förhoppning att den får förbli en av ortens kulturbyggnader. Den byggdes förmodligen upp av Måns Johansson från Gudmuntorp någon gång på 1800-talet efter branden.

Under många år skedde merendels endast förbättringar av de gamla husen. Vägverket tvingade dock Fredrik och Torborg Persson att riva sitt stall och halva boningshuset på grund av vägändringen Hörby-Höör under 1930-talet. Boningshuset har därför blivit en vinkelbyggnad och stallet blev byggt på andra sidan vägen. Det senare köptes sedan av Birger Nilsson och ägs nu av Sion i Hörby. Ägare före Fredrik och Torborg var Torborgs morbror Johan Nilsson, som dessutom var byns obetalde kommunalordförande och som sådan åt eftervärlden lämnade många gamla handlingar rörande ortens gemensamma angelägenheter.

Tilda Olssons gamla hus, på 1800-talet en affär driven av Nils Persson och på 1940-talet en poststation, blev offer för en skorstensbrand den 13 januari 1967. Åskan förödde också Carl Olssons boningshus och uthus på nr 5 den 22 juli 1943.

Först på 1980-talet kom i tät följd rivningen av fyra stycken gamla hus, kanske mest på grund av lagen om kommunalt avlopp, vilka ansågs för dyrbart att kosta på de ålderdomliga byggnaderna. Anna Mobergs långa, tidigare bostad till Johannes Perssons gård (numera Gunnar Kristofferssons), som alltid funnits i blickfånget från mitt barndoms hem, försvann hastigt en dag genom grävmaskinens försorg. På soptippen åkte också Gustav Kroons poststation, Klockarehuset vid kyrkan och Karolina Jönssons telegrafstation.

Telegrafstationen hade ursprungligen byggts av den IOGT-rörelse som bildades 1883. Rörelsen var i högsta grad befogad, då produkterna från Rörums bränneri i den gamla smedjan gjort vissa av byns invånare så försupna, att de i sitt onyktra tillstånd stundom jagade ut sina kvinnor och barn till att gömma sig bland den då ganska rikliga mängden enbuskar.

Det av myndigheterna påbjudna enskiftet genomfördes 1822, men blev aldrig så genomgripande att husen blev så utflyttade som på t ex slättbygden. Bykärnan blev förhållandevis orörd och ägorna fick gå ut som tårtbitar därifrån. Man kan dock förmoda, att en del tvister uppstått om den tilldelade och skiftande markkvalitet som fanns i detta tämligen magra landskap. Frödings "Jan Ersa och Per Persa" fanns säkert också i Södra Rörum. Prästen Flensburg lär ha varit ägare till två tredjedelar av byns markareal. Hur detta senare delats upp är för mig obekant, men kan kanske sökas i Södra Rörums bevarade handlingar.

Prästlönebostället blev emellertid arrende år 1885, då det övertogs av den tidigare drängen Nils Persson, farfar till Erik Nilsson som för några år sedan köpte byggnaderna.

Området kallat Bokanders grane på vägen mot Funderset lär enligt min mors berättelse ha sålts av min farfar för 2.000 Riksdaler till prästen Jon Bokander. Där byggde sig sonen Carl Bokander senare, efter diverse rundvandringar på jordklotet, en liten hydda samt uppförde en bäverfarm vid vattendragen.

I min barndom på 1930-1940-talet var ännu landsbygden levande och betydelsefull. Det fanns gott om yrkesfolk. Utöver bönderna fanns skomakare, skraddare, sömmerskor,

målare, vagnmakare, byggmästare, smeder, drängar och pigor samt daglönare av allehanda slag. Markegendomarnas storlek varierade alltifrån 40 till 4-5 tunnland (2 tunnland = 1 hektar). Prästlönebostället var störst. Men medan farfars ägor var bemängda med sten och grusbackar, bestod prästlönebostället till stor del av vattensjuka kärr. Farfars stenar blev placerade i flerahundrameter långa stengärden, som rutade in åkrarna. Stengärderna var hans stolthet och hans barns sysselsättning, en lek som inte speciellt roade dem senare.

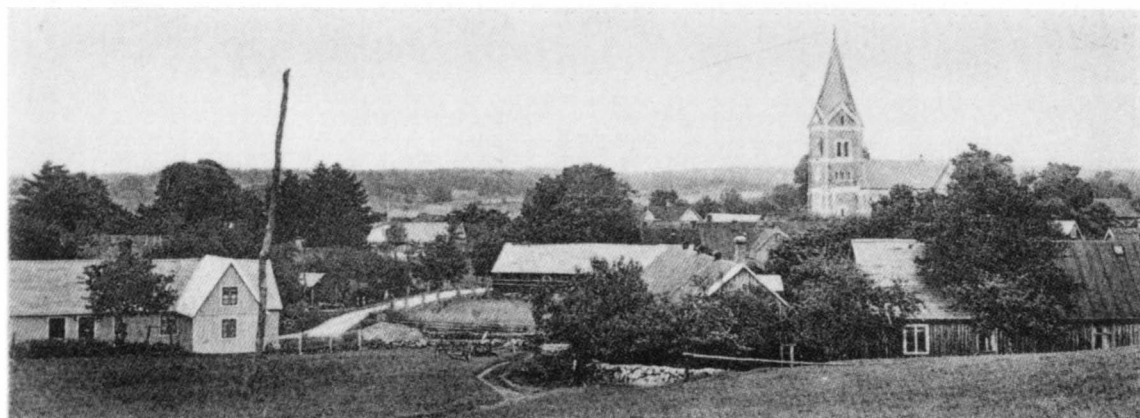
Det fanns nog ingen gård utan ko. Om hästen var bondens hjälpare och statussymbol, så var kon stommen i ekonomin. Det lär ha funnits 38 mjölkbönder i Rörums by. Antalet kor varierade mellan ca 12 och 2. Min mor hade 7 eller 8 kor.

Mjölkpengarna kom med mjölkskjutsen fastklämda i mjölkkanans lock ute vid vägen på mjölkbordet. Smör och ost, som beställdes från mejeriet, levererades till bönderna direkt och lades i trälådor bredvid kannorna. Det nykärnade smöret smakade himmelskt. Något överskott på mjölk fanns inte, dels för att korna mjölkade mindre på den tiden, dels för att skummjolk och kärnmjolk blev kalv- och grismat. Skummjölken säljs numera till konsumenterna som lättmjolk i samband med mördande reklam och kolesterolhot.

Utöver hästar och kor fanns det modersuggor och gödsvin, höns och ibland gäss, ankor och får. Djurhållningen var varierande, liksom odlingarna ute på åkrarna. Växelbruket med vall, havre, korn, råg, betor och potatis gjorde det möjligt att odla utan så mycket kemiska bekämpningsmedel.

Att alla dessa smågårdar, av många människor bemannade och primitivt drivna, räddade Sverige från svält under avspärningsperioderna vid första världskriget 1914-1918 och andra världskriget 1939-1945 tycks vara svårt även för vår tids högt utbildade vapentruende styresmän att förstå. Sentida generationer tror att de senare årens överproduktion är för all tid given. Att denna grundar sig på import av gödning, kemiska produkter, utlandstillverkade maskiner mm samt obegränsad elkraft med importerat uran, verkar inte vara medräknat i en försvarsplanering som mera intresserar sig för stridsvagnar och JAS-plan. Ändå är vi en hel del som minns hur vi för 50 år sedan hade ransoneringskort på så gott som allt.

När haven efter andra världskriget rensats från minor, Europa byggts upp och Sveriges internationella handel börjat blomstra, fick även lantbruket en släng av sleven. Traktorn ersatte hästarna och effektiva maskiner av allehanda slag ersatte arbetsfolket. Industrin gick för fullt och sög upp även de flesta av byns ungdomar. Den ökade gödningen, den fortlöpande växtförädlingen och djuravelshanteringen resulterade så småningom i ett livsmedelsöverskott som blev orsaken till lantbruksrationaliseringen på 1960-talet. Även om vissa gårdar försvann, blev de flesta åkrarna i Rörums by bevarade på grund av sammanslagning med olika egendomar genom köp eller utarrendering. På så sätt har den lilla byn räddats, åtminstone fram till 1995. Efter EU-inträdet 1994 vet ingen mycket om framtiden.

Parti av Södra Rörum, 20-talet.

Södra Rörum nr 1

PRÄSTLÖNEBOSTÄLLET

Ägare

- 1822 Prosten Flensburg, innehavare och brukare
- 1833 Kyrkoherde P A Wingren
- 1863 Kyrkoherde Carsten Danielsson
- 1872 Kyrkoherde Jan Bokander, utarrenderat till
- 1885 - Nils Persson
- 1919 - Emil Nilsson
- 1945 - Erik Nilsson
- 1985 Erik Nilsson, marken utarrenderad till
- Sven Mårtensson

Till lönebostället fanns sex torp varav två fanns kvar in på 1950-talet.

Södra Rörum nr 3

BIRGER OLS

Ägare

1822	Ola Jepsson och Matti Jepsson
1841	Jon Olsson och Nils Tuve
	Ola Jonsson
	Nils Olsson
	Olander Nilsson
1930	Arthur Andersson
1946	Otto Olsson
1965	Birger och Bodil Olsson

Södra Rörum nr 3

ROLANDS

Ägare

Ola Johnsson
Jöns Persson
Teodor Jönsson
Roland och Anja Persson

Södra Rörum nr 3

POSTEN

Ägare

Byggt omkring 1940
Sonja och John Persson

Södra Rörum nr 3 BARNMORSKANS

Ägare

Byggt i slutet av 1800-talet
Soldat Kronkvist
Nils Andersson och barnmorskan Hanna

Södra Rörum nr 3

THORS

Ägare

Johan Hellberg
Gotthard och Ellen Thor

Södra Rörum nr 9

ÅGRENS

Ägare

1932 Hanna Nilsson
1948 Sture och Elin Ågren
1972 Stig Arne Hansson

Södra Rörum nr 9

ENGDAHLS

Ägare

1905 Per Svensson
1919 Skräddare Levaeaux, tomten köpt för 50 kronor.
1975 Skräddare August Engdahl, friköpt 1932.
1975 Harry Engdahl

Södra Rörum nr 8

LARSBYS

Ägare

Nils Karlsson, korgmakare
Axel Johansson, skomakare
Per Johansson
Anita och Lars Larsby

Södra Rörum nr 4, Skatterusthåll

SIGFRID LARS

Ägare

1822 Nils Jönsson och Ola Jepsson
Bengt Abrahamsson
Anders Bengtsson
Sigfrid Larsson
Joel Larsson och Ada Månsson
Bengt Månsson, arrendator

Södra Rörum nr 4

EVA OCH ROLFS

Ägare

Per Persson
Olander Nilsson
Erik Nilsson
Eva Nilsson och Rolf Hansson

Södra Rörum nr 4

AXEL OLOVS

Ägare

Per Jepsson
Nils Persson
Axel Olovsson
Börje Persson

Södra Rörum nr 4

LENNART OLS

Ägare

Ida och Johan Olsson
Johan Olssons sterbhus
Ingeborg och Lennart Olsson
Erik Malmgren, ej byggnaderna

Södra Rörum nr 9

FREDRIK PERS OCH THORBORGS

Ägare

1894 Johan Nilsson, kommunalordförande
1902 Per Nilsson nr 10 köpt hälften
1931 Fredrik och Thorborg Persson

Södra Rörum nr 9

NISSEBO

Ägare

1900	Nils Karlsson Nils Olsson
1931	Augusta och Per Nilsson
1933	Anna och Emma Nilsson
1947	Alva och Nils Nilsson
1994	Kerstin och Arne Nilsson

Södra Rörum nr 5

LENNARTS

Ägare

Ola Johnsson
Nils Persson
Ester och Fritz Nilsson
Lennart Nilsson

Södra Rörum nr 5

LÄRAREBOSTÄDER

Ägare

Lisbeth och Bertil Andréasson

Jerry Knutsson

Elly och Nils Månsson

Södra Rörum nr 5

JERRY KNUTSSON

Ägare

1911	Bengta och Sven Persson
1928	Anna och Olof Persson
1942	Edla och Ivar Kristoffersson
1978	Ingrid och Sven-Olof Svantesson
1992	Anneli och Jerry Knutsson

Södra Rörum nr 7

ÅKERBERGS

Ägare

	Anders Jönsson
1887	Jöns Nilsson
1949	Gerda Åkerberg

Södra Rörum nr 7

FRIBERGS

Ägare

	Ola Persson
1925	Herman Karlsson-Kronvall Aron och Gunnar Olsson
1930	Gunnar och Annie Olsson
1958	Svea och Erik Friberg

Södra Rörum nr 7

NORDAHL

Ägare

1859	Husaren Krongdahl
1873	Anders Olsson och Bengta Jonsson
1898	Ola Andersson
1939	Ebba och Carl Nordahl

Södra Rörum nr 7

ESPESKOG

Ägare

Anders Mårtensson
Dahlqvist
Jöns Olsson
Nils Jönsson

1960

Ernst Landgren

1970

Karl-Axel Persson

Södra Rörum nr 7

KÖPMANSGÅRDEN (F D PERSSONS AFFÄR)

Ägare

1800-talet Mårtensson
August Mortier
E. Williard Persson
Ivar Andersson
Schönström
Haventorn
Anna Eckerberg

Södra Rörum nr 8

GÖRANSSONS

Ägare

1940 Fogelbergs Lådfabrik
1950 W Göransson, båtförsäljning

Södra Rörum nr 8

ANDERS NILS

Ägare

1940 Anders och Ella Nilsson

Södra Rörum nr 8

HUSARLYCKAN

Ägare

1894 Jöns Jönsson

1948 Emma Nilsson

Huset rivet och ersatt med ett nytt av Marita och Sven Nilsson

Södra Rörum nr 8

BRANDTS

Ägare

Huset byggt 1978

Hervor och Krister Brandt

Marike och Gary Tayler

Södra Rörum nr 8

MARIAS HUS

Ägare

Nils Svensson
Nils Trulsson
Maria Nilsson

Södra Rörum nr 9

GILBERTS

Ägare

1822	Besittningsrätten äges av åboarna Rasmus Nilsson och Sven Rasmusson
1809	Rasmus Andersson
1810	Rasmus Andersson
1842	Sven Hansson
	Jöns Svensson
1880	Per Svensson
1913	Emil Svensson
1928	Annie Svensson
1974	Gilbert Svensson

Södra Rörum nr 10, Skatterusthåll

PER NILS

Ägare

1822	Prosten Flensburg
1822	Sven Månsson
	Sven Persson
	Nils Svensson
1905	Per Nilsson
1939	Per Nilssons sterbhus (Birger, Anna och Herta)
1994	Sionförsamlingen, Hörby

Södra Rörum nr 9, 8

GUNNAR NILS

Ägare

	Else Persdotter
1908	Karl Jönsson och Anna Larsdotter
1926	Edit och Peter Rasmusson
1965	Ebba och Gunar Nilsson
1985	Elisabet och Anders Carlsson

Södra Rörum nr 5

CARL OHLS

Ägare

	Jöns Rasmusson
1926	Per Ohlsson
1926	Carl Olsson

Södra Rörum nr 5

MARIA RASMUSSENS

Ägare

Maria Rasmusson
Gunnar Nilsson
Carlo Robertsson

Södra Rörum nr 5

LANDINS

Ägare

1947 Karin och Gunnar Landin

Södra Rörum nr 6, Skatterusthåll

GEORG MÅNS

Ägare

1822 Prosten Flensburg
1841 Anders Månsson
1878 Lars Bengtsson
Edvard och Selma Larsson
Georg Månsson
Ada, Bengt och Lennart Månsson

Södra Rörum nr 6

OHLSSONS AFFÄR

Ägare

1917 Liljenberg
Ludvig Ohlsson
Mikael Fuchs

Södra Rörum nr 7

ARTHURS I VÅNGEN

Ägare

1822 Prosten Flensburg
Per Pålsson, byggde gården
Ola Svensson
Per Olsson
Per Olssons sterbhus
1945 Artur Persson
1969 Georg Månsson
1979 Bengt och Lennart Månsson

Södra Rörum nr 7

TORSTEN KARLS

Ägare

Anders Rasmusson
Sven Hurtig
Einar Ohlsson
Lars Göransson
1970 Torsten Karlsson

Södra Rörum nr 7

MURARE NILS JÖNS

Ägare

Nils Jönsson, murare, byggde huset
Bengt Håkansson
Östen Karlsson

Södra Rörum nr 7

BAGERIET

Ägare

Nelly Mårtensson
Hanna och Karlia Olsson
Sven Nilsson
Hillevi Nilsson och Dennis Lindblad

Södra Rörum nr 7

WILLESHALL

Ägare

1822	Prosten Flensburg Anders Jönsson och Per Jönsson
1841	N P Trobeck
1842	Jöns Johnsson Per Persson Jöns Nilsson och Cicilia Andersdotter
1905	Harald och Ellen Jönssons sterbhus
1917	Wilhelm Svensson och Ellen, född Jönsson
1961	Karin, född Svensson, och Hans Fränkel

Södra Rörum nr 8

AXEL PERS

Ägare

Jöns Persson
Karl Pettersson
Edvard Persson och Elin Persson
Axel Persson

Södra Rörum nr 8
ERIK RASMUSSENS

Ägare

Jöns Larsson
Erik Rasmusson
Agne Kristoffersson

Södra Rörum nr 8

GUNNAR KRISTOFFERSSONS

Ägare

Sven Persson
Sven Svensson
Åke Modig
Per Åkesson
Johannes Persson
Ivar Persson
Gunnar Kristoffersson

Södra Rörum nr 8

VIKINGS

Ägare

Emmy Rasmusson, byggde huset
John Hallenborg
Viking Olsson

Södra Rörum nr 8

HALLENBORGS HUS

Ägare

Sven Svensson
Karl Jönsson
John Hallenborg
Bertil Svensson

Södra Rörum nr 10

BERTILSTORP

Ägare

ca 1800-37 Sven Svensson
1905 Svante Svensson
1915 Bertil Sandborg
1920 Hilding Karlberg och Nils Karlberg
1935 Tage Jonasson
1940 Harald Olsson
1950 Harald Olssons sterbhus
1965 Sammanslaget med Per Nilssons sterbhus

Södra Rörum nr 10

BERTIL MÅNS

Ägare

Hallberg
Anders Månsson, lantbrukare och kreaturshandlare
1945 Anna och Bertil Månsson

Södra Rörum nr 11, Skatterusthåll

YNGVES

Ägare

1822 Lars Eskilsson, Anders Christiansson, Klemed Ohlsson
1859-78 Eskil Larsson och Nils Nilsson
1902 Per Ohlsson (Edit Rasmussons far)
1918 Nils Andersson och Fritz Nilsson
1936 Einar Månsson
1952 Yngve Persson
1980 Lars Persson
1983 Gerd och Börje Andersson

Södra Rörum nr 11

OHLSTORP

Ägare

1916	Hanna och Per Olsson
1927	Per Olssons sterbhus
1955	Edit och Peter Rasmusson
1975	Elisabet Nilsson
1981	Asta och Ivar Andersson
1994	Bengt Rasmusson och Carina Ohlsson

Södra Rörum nr 11

ALVA OCH NISSES

Ägare

1938	Sven Andersson (Klock), som byggde huset
1953	Eric och Brita Ohlsson
1964	Sture Persson
1994	Nils och Alva Nilsson

Kerstins Handelsbod.

Gamla smedjan.

Fröjds hus.

Gert Månssons f.d. Carl Målares.

Carl-Eric Nilssons.

Gotthard Svenssons och Birger Olssons.

Ivar Snickares hus.

Ivar Kristofferssons hus.

Trulstorps By

Reinhold Hermansson

I början på seklet avstyckades en del mark från Trulstorp nr 1 till egna hem. Köparna fick själva uppföra erforderliga byggnader på sina förvärvade markområden. Marken var svårbrukad. Det var arbetsamt att hålla i plogtacklorna när plogbillen skulle leta sig ner mellan de otaliga stenarna. För att få skördar på kärrmarkerna fick dessa i regel dikas ut. Växtligheten utgjordes mestadels av olika slag av vilda örter mellan de glesa grässtråna på hårdvallsjorden, medan det på kärrmarkerna växte mindre angenäma arter såsom pilört, plister (suor), brunört (prästalus) mm. När ogräsbekämpningsmedel och konstgödsel började användas kunde det hända att det vid tjänlig väderlek växte riktig "släbosä" även i det gudsförgätna Trulstorp.

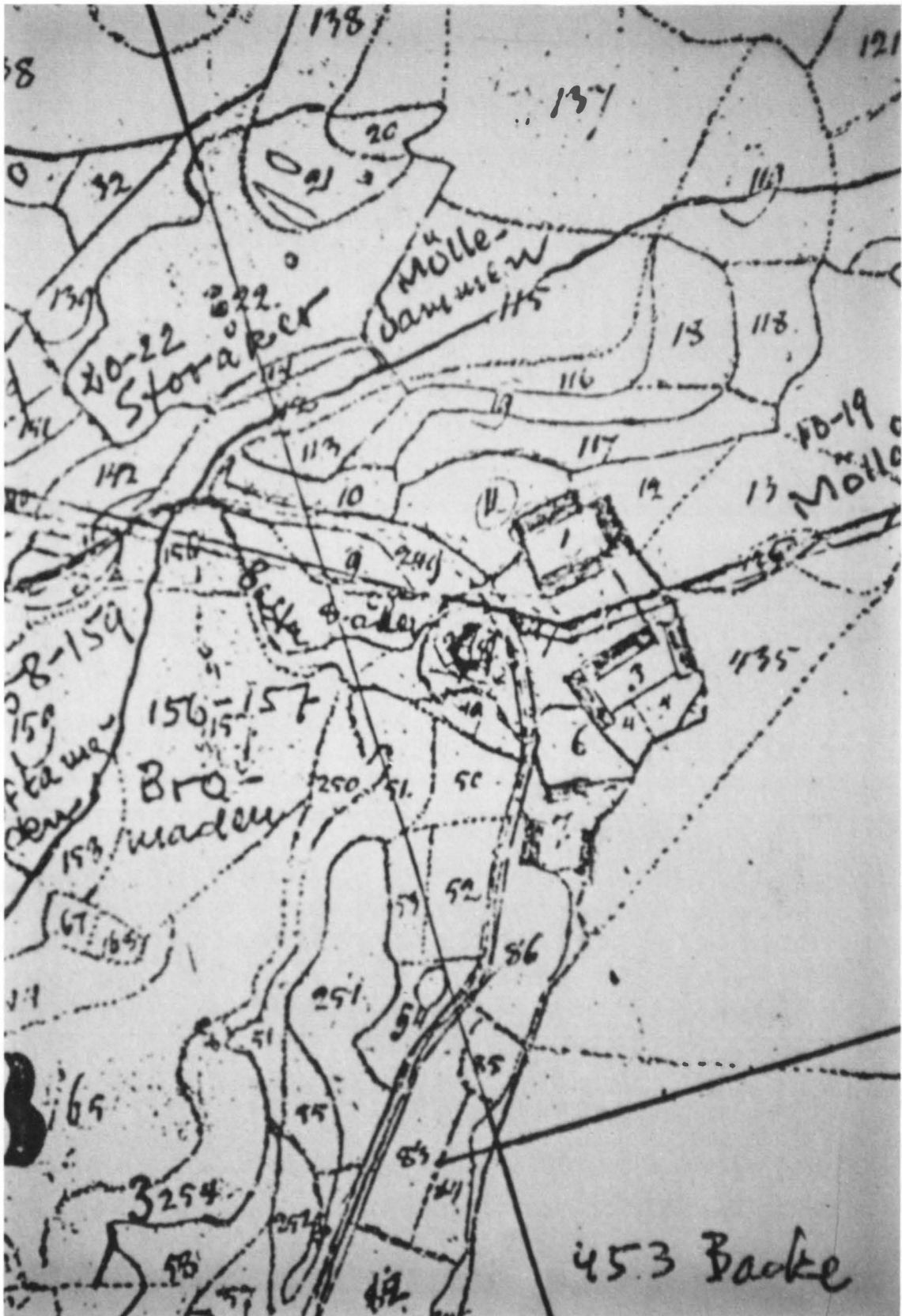
Från stora landsvägen - mellan stengärdesgårdarna - slingrade en smal idyllisk grusväg backe upp och backe ner kantad av rullstensåsar samt bevuxna med bokskog och enbuskar. Fram till 1930-talet trafikerades vägen nästan uteslutande av hästanspända fordon och cyklister. Mjölken från lantbruken fick transporteras till stora landsvägen med cykel eller vintertid med sparkstötting. Redan i slutet på 1920-talet fick vi postlinje, vilket innebar att vi fick brev och tidning i brevlådan vid husknuten. En och annan varubil förrirade sig också in på Trulstorpsvägen, bl a drickaskjuts, brödbil och sillkrämare. Det hände väl ibland att någon sillalåda hamnade i vägdiket vid en hastig inbromsning till fromma för byns katter, som fick lite omväxling i dieten. Vägen var, fram till traktorns intåg, svårframkomlig vintertid när snön tornade upp sig i meterhöga drivor. Under senare hälften av 1900-talet har vägen vid olika tillfällen breddats och förbättrats. Stengärdesgårdarna har blivit vägunderlag och de höga backarna har jämnats ut.

Vilken revolution det blev när byn blev elektrifierad! Med hjälp av elmotorer och elapparater kunde en hel del arbete rationaliseras. Ungefär samtidigt med elektrifieringen upptäcktes den vackra naturen av en del stadsbor, som hyrde in sig på någon gård eller i någon obebodd stuga ett par semesterveckor på sommaren. Något senare avstyckades sommarstugetomter från några gårdar och under semestertiden blandades den bofasta befolkningen med semesterfirare från stan.

De flesta av den manliga befolkningen i byn var under första världskriget i militärtjänstpliktig ålder och låg på beredskapstjänstgöring långa perioder. Detta fick till följd att, när kriget var slut och förhållandena normaliserades, nativiteten ökade och därmed ökade byns folkmängd i rask takt. Det var inte ovanligt att se ett 20-tal barn i olika åldrar på väg till skolan på 30- och 40-talet.

En stor tillgång, som ingen av de andra byarna i socken - förutom Kvesarum - haft tillgång till, är närheten till Kvesarumssjön. Sommartid ett stort gemensamt badkar - kanske en och annan stadsbo rynkade lite på näsan när vi bönder efter ett dagsverke i höet eller "bedestycket" kom ner till sjön för att tvätta oss rena. Vintertid, när isen lagt sig, kunde det hända att en aborre eller gädda följde med pilken ovan vattenytan och blev ett pikant inslag i menyn.

I svunna tider fanns enligt forskare endast tre gårdar och några torp i Trulstorps By. Beträffande gårdarna 1:2 och 1:3 minner gamla stengrunder om var dessa varit belägna. Endast Trulstorpsgården 1:1 finns kvar, men omkring 1910 styckades gården och ett antal olika brukningsenheter bildades. Den gamla fyrhängade Trulstorpsgården eldhärjades 1912, men återuppfördes på samma plats.

Trulstorps by före enskiftet 1844.

Trulstorpsgården 1:1

Numera 1:23

Egendomen ägs av Britt och Sven Månsson, som köpte den 1955 av Svens föräldrar, Emma och Karl Månsson. Förutvarande ägare var Olivia och Per Nilsson, som ägde gården under åren 1913-1919, men utarrenderade den till halvbrodern Albert Nilsson och hans hustru Matilda. Gården ägdes dessförinnan av Nils Persson den yngre och hans hustru Bengta, föräldrar till ovannämnda ägare Per. Bengta dog ung och Nils gifte om sig med hennes yngre syster Hanna. De fick flera barn. Ytterligare ett par generationer Per Nilsson och Nils Persson har varit gårdens ägare.

Trulstorp 1:21

ÄPPELGÅRDEN

Makarna Lill och Tore Falkenblad äger fastigheten sedan 1939. De köpte av Cecilia och Per Nilsson, vilka ägt och brukat gården sedan 1922. Kristina och Albin Jönsson var tidigare ägare, liksom Ellen och Fritz Jönsson, som friköpte den år 1910. Egendomen hade tidigare tillhört Trulstorpsgården 1:1 och hade tidigare utarrenderats till Bengta och Per Nilsson, Boel och Nils Larsson. Karna och Hans Laxman har också haft sin bostad här. Huset var en s k backstuga sammanbyggd med stallet och fönster endast på en sida.

Trulstorp 1:38

HUSARTORPET

Lillemor Andersson övertog torpet efter sin far Erik Andersson 1986 vilken, liksom sin morbror Vilhelm Andersson, var målarmästare. Vilhelm friköpte torpet 1942 och hade tidigare bott här tillsammans med sin syster Ellen och föräldrarna, möbelsnickaren Joakim och hans hustru Elna, som var en omtyckt kalaskokerska.

De husarer som varit bosatta i torpet är Åke Moll, Truls Torkelsson Daun, Måns Tullgren och Nils Persson Landgren.

Trulstorp 1:34

Ägare sedan 1962 är Kurt Svensson och hans hustru Berit. Kurts morfar, Sven Svensson och hans hustru Matilda, har varit bosatta här sedan 1924. Ida och Gunnar Anderberg ägde fastigheten från 1918. Dessförinnan var Elna och Nils Mårtensson ägare till fastigheten. Anders Laxman uppförde byggnaden och använde halva huset som snickeri-verkstad. I företaget fanns på sin tid nio anställda.

Trulstorp 1:22

TRULSTORPS SOMMARSTUGEBY

Lennart Fransson äger sedan 1986 markområdena, som blev kvar efter avstyckningen i slutet på 1950-talet. Oskar Ohlsson, Malmö, var nu ägare till fastigheten från början på 1950-talet. Tidigare ägare var N Larsson och Jonny Holm, som uppförde ett nytt bostadshus i början på 1940-talet. Tidigare ägare till fastigheten var Nils Svensson, Anna och Anders Sjögren, Forell, Nils Bengtsson, A Adler samt Erika och Linde, som försörjde sig som möbelsnickare. Per Nilsson och hans hustru Bengta arrenderade egendomen av Albert Nilsson, som tilldelats densamma då Trulstorp 1:1 styckades 1910.

Trulstorp 1:26

Nuvarande ägare Gunnar Johansson och hans hustru Maud köpte egendomen 1957 av Ester och Hilmer Lind, som ägt den sedan 1917. Karl Florin ägde fastigheten sedan 1914 och dessförinnan Nilla och Per Nilsson, som köpte den år 1910 av Albert Nilsson.

Trulstorp 1:25

Knut Nilsson, Signe Rosdahl och Signes son Jan Rosdahl ärvde egendomen efter Einar Nilsson, som förvärvat egendomen av sina föräldrar Sigrid och Albert Nilsson i slutet på 1940-talet. Sigrid och Albert Nilsson köpte den år 1927 av änkan Boel Jönsson, som tillsammans med sin make Nils Jönsson ägde densamma. Sven Svensson och hans hustru Matilda tillträdde 1911 och uppförde byggnaderna. De bodde kvar och brukade egendomen till början på 1920-talet.

Trulstorp 1:30

Samma ägarförhållanden som ovanstående, men innan Albert Nilsson och hans hustru förvärvade egendomen innehades den av Ernst Nilsson, broder till Albert Nilsson.

Trulstorp 1:18

Nuvarande ägaren Lars Sandberg köpte egendomen av sin far Sven Sandberg år 1960. Anna och Jöns Landin köpte 1921 och efter makens död 1935 fortsatte Anna med hjälp av yngste sonen Gunnar att bruka den till 1941 då den såldes till Sven Sandberg. Anna bodde kvar till sin död 1966. Karl Jönsson ägde egendomen under åren 1918-1921. Ida och Nils Kastengren var också ägare till egendomen. En hemvändande svensk-amerikan uppförde byggnaderna omkring 1910.

Trulstorp 1:17 m fl samt Södra Rörum 11:8 och 11:9

1990 övertog systerna Eva och Maicen Hermansson egendomen efter Berit och Reinhold Hermansson, vilka i sin tur övertog den 1950 efter Reinholds föräldrar, Sigrid och Herman Nilsson, som förvärvade egendomen 1924 av C M Clarberg och Ernst Thermenius. C M Clarberg och Ernst Thermenius var borgenärer för Anton Ohlsson och köpte fastigheten på exekutiv auktion 1923. Anton Ohlsson köpte den 1918 av Carl Larsson, som i sin tur endast ägde den ett år. Han hängde nyckeln på en spik i den öppna verandan och emigrerade till Amerika. Elin Lindvall och brodern Ernst hade blivit tilldelade vissa områden av egendomen när Trulstorp 1:1 styckades. Elin Lindvall sålde sin del av fastigheten 1917 till Karl Larsson, som ägde den endast ett år. Carl Nilsson köpte marken 1910 och uppförde byggnaderna.

Trulstorp 1:37

Byggnaderna bebos sedan 1961 av Amy och Nils Erik Sellert. August Andersson köpte egendomen 1947 och brukade den tillsammans med Trulstorp 1:36. Anders Andersson (Post-Anders) och hans hustru Ella bodde här några år i början på 1950-talet. Mellan åren 1944-1947 ägdes den av Herman Ripa. Från 1935 ägde Olga och Nils Nilsson fastigheten. 1939 omkom Nils Nilsson, men hustrun drev lantbruket vidare i fem år med hjälp av sina skolpliktiga barn. Två av barnen hade inte uppnått skolpliktig ålder vid faderns bortgång. Johan Larsson köpte av Fröjd och var ägare till 1935. Else och Anders Fröjd byggde i slutet på 1800-talet för jordbruksdriften erforderliga byggnader.

Trulstorp 1:35

Sedan 1975 ägs fastigheten av Olle Dahlkvist och hans hustru Ethel. Herta och Ivar Dahlkvist ägde den från 1947. Nelly och Nils Natell bodde här från omkring 1920 till början på 1940-talet. Elise och Nils Andersson var ägare i början på 1900-talet. Johan Jakobsson, svärfar till Nils Andersson, ägde tidigare fastigheten.

Trulstorp 1:33

När bolaget, som förvärvade Sjöryed, upplöstes behöll Bengt Ahlgren Trulstorpsdelen, vilken han fortfarande äger och brukar.

Trulstorp 1:73

SJÖRYED SÖDRA RÖRUMSDELEN

Ägare är Anders Fransson, som övertog egendomen efter fadern Lennart Fransson. Han i sin tur köpte den 1972 av Bengt Ahlgren och övriga bolagsdelägare, som förvärvade den i slutet på 1940-talet. Ole Paus, Kvesarums Slott, ägde egendomen några år med förre ägaren Ivar Dahlkvist som arrendator. Ivar Dahlkvist tillträdde egendomen 1924. Från 1915-1924 var Herman Nilsson arrendator. Kvesarums Slotts olika ägare var under tiden ägare till egendomen. Nils Andersson och hans hustru Elise brukade den några år i början på 1900-talet. Sven Andersson brukade den i slutet på 1800-talet.

Trulstorp 1:36

Egendomen är numera en del av AB Skogsbyn Södra Rörum 10:22. Husen frånstyckades och har under senare år bebotts av Christian Knudsen med familj. Uno Svensson förvärvade egendomen i slutet på 1970-talet och styckade ut den till sommarstugetomter. Makarna Gunilla och Martin Lövgren ägde den från 1963. Estrid Egnvall med sambon Poul Nielsen var ägare sedan 1957. Betty och Einar Carlqvist köpte av Gerd och Erik Andersson 1954, vilka i sin tur hade köpt den året innan av Eriks far, August Andersson, som ägt och brukat den sedan 1934.

August Andersson byggde nytt boningshus i slutet på 1930-talet. Dessförinnan brukades egendomen av makarna Anna och Anders Thor från 1911, först som arrendatorer och från 1921 som ägare. Egendomen var tidigare torp under Kvesarum. Axel Persson och hans hustru Bengta var arrendatorer 1900-1911. Tidigare brukare var Jöns Nilsson och hans hustru Bengta, Jöns far, Nils Andersson, och ännu en generation Anders Jönsson har brukat egendomen. Den gamla tre-längade gården revs och bortforslades på 1980-talet.

Södra Rörum 10:22

Nuvarande ägare är AB Skogsbyn. Uno Svensson köpte på 1970-talet egendomen och styckade skogsmarken till sommarstugetomter och lät uppföra ett antal exklusiva stugor på området. Även restaurang uppfördes som var ganska livligt frekventerad under 1980-talet

under krögarparet Maxanders överinseende. I anslutning till restaurangen finns badpooler och tennisbana anlagda. Lokaler för kursverksamhet och hotellbyggnader uppfördes. Av olika anledningar ligger verksamheten för närvarande nere.

När Uno Svensson förvärvat egendomen frånstyckades husen och såldes till Erik Heden-gård, som rustade upp dem och gjorde en modern bostad av den gamla bostadslängan. Även uthusen genomgick en grundlig reparation. Under senare år har makarna Ballog varit ägare.

Tidigare ägdes egendomen av Elise och Lars Andersson. Elise dog i början av 1930-talet, men maken Lars brukade egendomen med hjälp av barnen Albin och Alice till 1954. Efter Lars Anderssons bortgång i mitten på 1950-talet arrenderade barnen ut jordbruket till Ebba och Gunnar Nilsson, Södra Rörum.

Under senare halvan av 1800-talet var Kristian Pålsson med maken Maja ägare till egendomen. Kristians far Pål Svensson förvärvade egendomen i början på 1800-talet och uppförde erforderliga byggnader för jordbruksdriften. Vid Trulstorpsvägen vid infarten till Skogsbyn byggde Pål Svensson ett undantagshus där han bodde sedan han överlätit gården till sonen. Även Kristian bodde här på äldre dar. Huset, som stod obebott ett antal år, revs och bortforslades 1934.

Södra Rörum 6

De frånstyckade husen ägs av Signe och Rune Brodin. Signes föräldrar, Gerda och Martin Åkerberg, förvärvade hela egendomen och styckade en del av skogsmarken till sommarstugetomter. Signe och Erik Nord köpte den 1953 av Greve Adam Moltke Huitfelt. Gerda och Nils Larsson skötte gården åt greve Moltke under åren 1934-1953.

Tidigare hade gården utarrenderats till Elna och August Holm några år i slutet på 1920-talet och början på 1930-talet. Ingrid och Carl Ohlsson, liksom Carls föräldrar Ingrid och Per Ohlsson var tidigare arrendatorer. August Persson med familj var också bosatta här i slutet på 1800-talet. E W Persson, en av sönerna, blev sedermera handlare i Södra Rörum, E W Perssons Diversehandel.

Från nr 6 avstyckades redan i slutet på 1940-talet ett par tomter. Den ena erhöll makarna Gerda och Nils Larsson som gratifikation efter över tjugo års tjänst hos greve Moltke. Nuvarande ägare är Bo Björnstrand, Höör. Den andra tomten förvärvades av Nils Larsén, Kvesarum, som byggde ett hus i vilket han bodde ett antal år på 1950-talet. Fastigheten integrerades senare i Åkersbergs sommarstugeby. Efter styckningen av nr 6, som utfördes under makarna Åkerbergs ägartid, har en del bebyggelse blivit permanent. Bland andra som bor på området är Elin och Erik Hovberg samt Soli och Jan-Erik Nilsson. En av de permanent boende är Elsa Ohlsson, som under årens lopp nedlagt ett förtjänstfullt ideellt arbete inom föreningslivet i socknen, inte minst i bygdeföreningen.

Från 10:22 styckades en tomt i början på 1950-talet, där Martin Nilsson byggde en bostad. Vid Martins bortgång i mitten på 1980-talet ärvde brodern Evert fastigheten och bor fortfarande kvar.

Från Trulstorp 1:37 styckades en tomt som bebyggdes och blev bostad åt Freddy och Harry Fransson. Numera är Rose-Marie och Gustav Gran ägare.

Från Trulstorp 1:17 avstyckades i början på 1960-talet ett antal tomter för fritidsbebyggelse, varav 1:70 blivit permanent bostad åt konstnärsparet Rut och Östen Nilsson. De övriga bebyggda tomterna på de olika sommarstugeområdena bebos endast periodvis.

Q w e s a r u m

Knut Anderberg och Orvar Rasmusson

Byn som i gången tid präglats av ädlingens slott och torparnas kojor

Kvesarums by gränsar i norr till Sjöberga i Häglinge socken, i väster till Höör, Bosjökloster och Fulltofta, i söder till Bjeveröd och i öster mot Kvesarumssjön. 1388 är det först kända året som gäller "Quixarum" i Dapre härad, nuvarande Frosta härad. Årtalet är hämtat ur ett dokument som finns i ett register över medeltida handlingar tillhörande Ärkestiftet i Lund. I 1522 års uppbördsjordebok, en handskrift i Danska Riksarkivet, talas om Kveseroms "Laeenn". Här nämns en man som heter Pether Agilssen, vilken brukar en gård under Ärkestiftet i Lund. Det är då troligen gården på nr 5 som det gäller.

Under 1600-talets ofredsår var det inte ovanligt att det förekom ödegårdar ute i de flesta byar. 1637 hade "Qvesserums" by i Frosta Härad två ödegårdar.

Kvesarums by hade ursprungligen tio hemmansnummer, varav nio var bebyggda. Som redan nämnts ägdes gården på nr 5 av Ärkestiftet i Lund och beboddes tidvis av ståndspersoner och blev så småningom den dominerande gården i byn. Den låg dessutom lite vid sidan om den övriga byn på en höjdsträckning intill Kvesarumssjön.

Nr 5, som omfattade 1/4 mantal, kom så småningom i privat ägo, troligen i samband med att staten lade beslag på kyrkans egendomar, som sedan såldes ut till privatpersoner. I början på 1700-talet ägdes nr 5 av en kapten von Bönnen.

Kvesarums By.

1734 köptes gården av Häradshövdingen och Friherren Anders Daniel Stierneclou Lillienberg. Dessutom köpte han till nr 3 1/3 mantal.

1764 förvärvades gården av Majoren och Riddaren Johan Cristoffer von Rohr och ägorna till gården utökades åter, nu med halva nr 8.

1787 blev Regeringsrådet och Hovkanslern Friherre Cristoffer Bogislaus Zibeth ägare av gården, som utökades ytterligare 1795, då han förvärvade nr 9 1/4 mantal. 1809 övertog brodern kommersrådet Ebbe Ludvig Zibeth ägarskapet till herrgården, som även han utökade genom tillköp av nr 4 1/3 mantal.

1817 var det åter tid för ägarbyte. Gården köptes nu av Hovmarskalken Greve Erik Gustav Ruuth. Också han utökade gårdens markinnehav genom tillköp av nr 4 1/4 mantal. 1823 såldes Kvesarum till Ryttmästaren och Friherren Malchor Falkenberg. 1842 blev kapten Peter Axel Dahl på Fulltofta ägare till Kvesarums gods och köpte också till nr 1 5/12 mantal.

1857 avled kapten Dahl och gården brukades sedan av hans änka Hennes Nåd Charlotta Kristina Dahl. Hon var en mycket driftig kvinna, som bl a lät uppföra nya ekonomibyggnader på Kvesarum. Två stycken stora gråstenslängor uppfördes väster om gårdens huvudbyggnad, där man bland annat murade in gravstenar i väggarna. De nya byggnaderna skulle ersätta en gammal ekonomibyggnad, som låg öster om huvudbyggnaden. Den hade ökat på allteftersom gården växte i storlek och var då den revs inte mindre än 75 meter lång.

1865 förvärvades Qvesarums Gods av Kunglig Danske Hovjägmästaren Greve Wladimir Moltke Hvitfeldt. Härmed inleddes den verkliga storhetstiden för Kvesarums herrgård. Istället för gårdens gamla och delvis förfallna bostadsbyggnad lät han efter ritningar av den danske arkitekten Ove Petersen, uppföra den nuvarande slottsbyggnaden. Han lät också anlägga en stor vacker park kring slottet. Inom skogsskötseln var han också en föregångsman genom att alla gårdens kalmarker planterades med gran. Åkerarealen utökades också väsentligt genom dikning och nyodling.

1894, då godset övertogs av sonen Ryttmästare Greve Adam Moltke Hvitfeldt, hade det en totalareal av 1.400 tunnland, varav 330 tunnland var odlad mark. Han hade dock inte samma intresse för godsets skötsel som gamle Greven Wladimir Moltke haft. Adam Moltke Hvitfeldt brukade Qvesarums Gods fram till 1917, då han sålde det till advokat Nils Egardt från Malmö. Själv flyttade Greve Moltke till Misseröd vid Höör som han också ägde.

1923 köptes gården av Häradshövding Ernst Wehtje i Malmö och detta satte därmed punkt för storhetstiden. Godset delades härefter upp i tre delar. Slottet och parken samt ett mindre markområde behöll Wehtje för egen del. Skogarna styckades av och såldes till godsägare Tage Hansson, Osby. Själva lantbruksdelen såldes för sig, varvid en del av marken delades mellan torpen, vilka sedan såldes som "Egna Hem".

Kvesarum 4:10

QWESARUMSGÅRDEN

Det som blev kvar av godsets domäner, ca 280 tunnland jämte ekonomibyggnader och förvaltarbostad, köptes av Hanna och Johan Alm 1925. Under hans tid ödelades en del av gårdens ekonomibyggnader av brand 1932. Alm brukade gården till 1946, då han sålde den till Fritz Aldén, som hade den till 1951, då den förvärvades av Rut och Hilding Andersson. Deras son Torsten Andersson övertog den 1980. 1993 sålde han gården till Gösta Möllerfors.

Kvesarum 4:2

GUNNARSBO

Fastigheten var ett dagsverkstorp under Kvesarumsgården. Den siste torparen var Arvid Nilsson, som flyttade till Ynglingarum 1924. Samma år styckades fastigheten av från Kvesarumsgården och såldes som "Egna Hem" till Ida och Gunnar Anderberg. Makarna Anderberg brukade fastigheten till 1958 då sonen Stig övertog den och som han fortfarande brukar.

Kvesarum 12:6

Då Ida och Gunnar Anderberg överlämnade gården lät de avstycka en tomt där de 1958 lät uppföra en bostadsfastighet. Denna såldes 1979 till makarna Annika och Sven Svensson.

Kvesarum 12:7

Denna fastighet är en avstyckning från Kvesarum 4:2. Den ägs av Sonja och Knut Anderberg, där de 1960 uppförde en bostadsfastighet.

Kvesarum 4:7

ÅBERGS

Denna gård brukades kring sekelskiftet av nämndeman Bengt Nilsson och hans maka Magnef. Efter makens frånfälle 1904 sålde änkan gården till greve Moltke. Den brukades sedan tillsammans med Kvesarumsgården till 1923 då den avstyckades som "Egna Hem" och såldes till Ida och August Åberg. Gården var sedan i deras ägo till 1940. Efter detta hade den flera ägare under åren fram till 1944 då den köptes av Frideborg och Olof Göransson. Gården ägs sedan 1990 av sönerna Bengt och Anders, men brukas av Bengt.

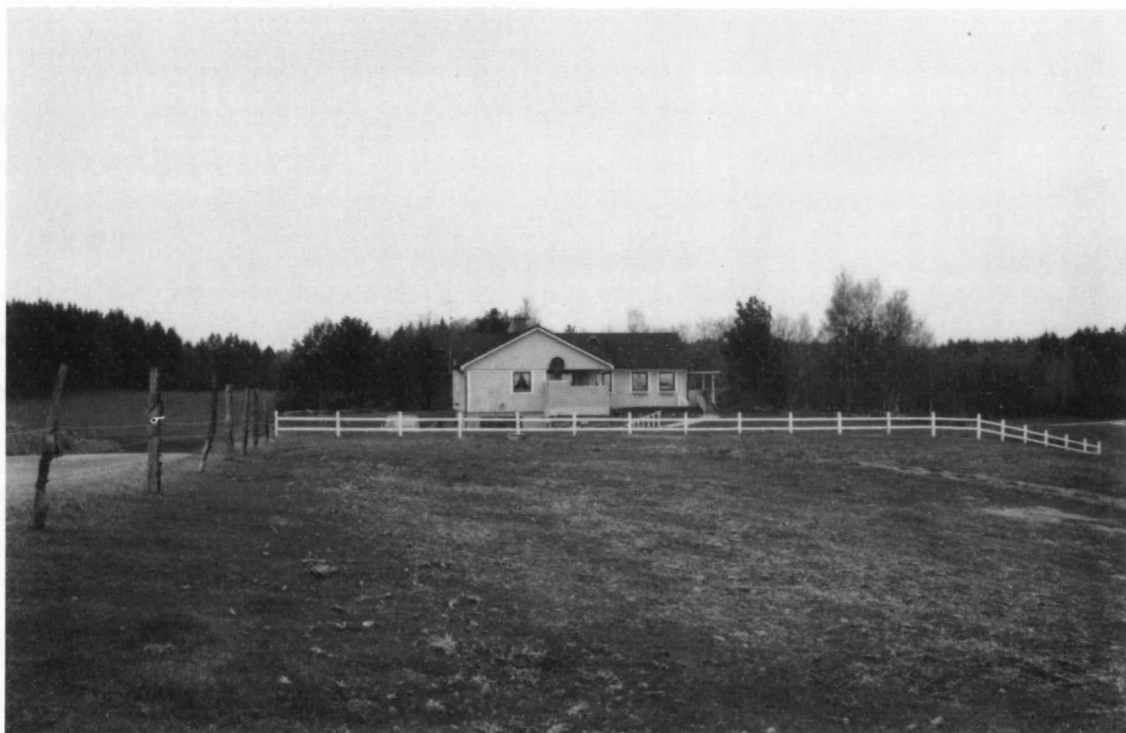
Kvesarum 4:9

LASSEBODA

Före detta torplägenhet under Qvesarums gård, som åren mellan 1918 och 1923 brukades av Emma och Herman Persson Larsén som torpare. Sistnämnda år köptes torpet såsom

”Egna Hem” av makarna Larsén, vilket de sedan brukade till 1947 då det övertogs av dottern Elvira Persson, som sin tur överlät gården till sonen Kjell Persson. 1994 avstyckades 4:8 och 12:12 från fastigheten och såldes till Maj-Britt Gyldemyr. Resten av 4:9 ägs fortfarande av Ingrid och Kjell Persson.

Kvesarum 12:14

Fastigheten är en avstyckning från 4:9 och ägs av Gullan Persson sedan 1967.

Kvesarum 6:4

JÖNS MÅNS

Gården var ett "skatterusthållshemman", som 1866 inköptes av Jöns Månsson och hans hustru Johanna Andersdotter för ett pris av 1.500 Riksdaler riksmünt. Vid enskiftet omkring 1840 flyttades gården ut till denna plats, de s k "Solkullabackarna". 1901 övertog sonen Magnus gården för ett pris av 4.000 kronor jämte ett undantag till föräldrarna på deras livstid. 1927 köpte August Jönsson, som var broder med Magnus och behjälplig med driften av gården, det s k Gruskärret från Kvesarumsgården. Denna mark brukades sedan tillsammans med den marken brodern Magnus ägde på 6:4.

1955 blev Agnes och Hilding Nilsson ägare till fastigheterna fram till 1990 då de övertogs av sonen Bertil.

Kvesarum 6:10

SKOGVAKTARBOSTÄLLET

Fastigheten förvärvades 1927 av Anna och Karl Lövstrand. Karl Lövstrand hade tidigare varit skogvaktare på godset och då bott på fastigheten. De bodde kvar här till 1934 då de sålde den till Selma och Nils Landin. Lövstrand var bland annat en mycket skicklig korgmakare. Makarna Landin bodde här till 1945 då fastigheten köptes av skolläraren Erik Johansson. Den ägs numera av hans son Valter Johansson Falkenberg och hans hustru Margareta.

Kvesarum 7:2

EKS

Detta är en av de tre gårdar i Kvesarum som inte haft någon koppling till herrgården. Den har alltid ägts av självägande bönder.

1831 inflyttade Sven Nilsson, född 1799 i Häglinge och hans hustru Anna Johansdotter, född 1803 i Kollstrarp. Sonen Nils Svensson och hans hustru Hanna övertog gården, som de brukade till 1907 då den överläts till deras dotter Hilma och hennes man Lars Andersson Ek. Deras dotter Eleonora född 1920 äger fortfarande gården. Hon bor kvar på fastigheten men har marken utarrenderad.

Kvesarum 7:4

Fastigheten är en avstyckning från Kvesarum 7:2. Ägare är sedan 1977 Gert Axlin från Malmö.

Kvesarum 7:5

GRÖNDAHLS

Fastigheten avstyckades från Kvesarum 7:2 1935. Konstnären Waldemar Gröndahl började bebygga fastigheten 1939 och bodde sedan kvar här till sin död 1957. Klemens Annell köpte fastigheten ovan nämnda år och sålde den 1959 till David Friström från Höör och den ägs idag av Friströms barn.

Kvesarum 10:7

AHLGRENSTORP 1:1

Torpet bebyggdes 1900 och var tidigare bostad för jägaren på Qvesarums gods. Bland annat hade Lars Andersson Ek, som var jägare på godset, bott här tills han 1907 flyttade till Kvesarum 7:2 och gifte sig med Hilma Nilsson, vars fader då ägde gården på 7:2.

1923 friköptes torpet från Qvesarums gods av Walfrid och Matilda Ahlgren. 1951 överläts gården till sonen Nils och hans hustru Elin. Gården var i deras ägo till 1962 då den såldes till Stig och Britt Thysell, som i sin tur sålde den till nuvarande ägaren Lars Göransson 1972.

Kvesarum 10:9

AHLGRENSTORP 1:3

På en tomt avstyckad från 10:7, uppförde Nils och Elin Ahlgren ett bostadshus 1942, som beboddes av dem till 1951 då de övertog lantbruket efter Nils Ahlgrens föräldrar som då flyttade in i huset där de bodde till 1969 då det köptes av Elin Boman. Kerstin Anderberg köpte fastigheten 1981 och hade den kvar till 1988 då hon sålde den till sin bror Göran Anderberg.

Kvesarum 10:10

AHLGRENS TORP 1:4

Denna fasighet har tidigare varit fritidsbostad, uppförd 1926 av Tora och Hugo Bang. Den ägs sedan 1951 av Ivan Anderberg och bebos permanent.

Kvesarum 11:4

GULA HUS

Denna fastighet har en gång tillhört nr 1 och kom i greve Moltkes ägo i och med att han köpte gården av Jöns Lasson. Huset användes därefter som bostad åt arbetsfolk vid herrgården. 1948 friköpte makarna Elna och Ludvig Jönsson huset, som de därefter ägde till 1978 då det såldes till Roland Kjellsson. 1979 blev Anja och Göran Tillbrant ägare till huset. Sedan 1984 ägs det av Eva och Karl Andersson.

Kvesarum 11:5

Fastigheten har förr varit arbetarbostad, ”stathus”, till Kvesarumsgården, men beboddes sedan av hyresgäster i många år innan den friköptes av Sven Svensson. Huset är idag fritidsbostad och ägs av Bernt Mårtensson från Lomma.

Kvesarum 12:15

LUDVIGSTORP

Torpet har tillhört Qvesarums gods. Den siste torparen var Elna och Ludvig Jönsson, som bodde här mellan 1908 och 1923. Fastigheten köptes som "Egna Hem" av Anna och Charles Lövstrand 1923, vilken de sedan brukade till 1958 då de sålde den till Sylvia och Gunnar Olsson. Deras son Lennart Olsson övertog gården 1980. Marken nyttjas till bete av Stig Anderberg. Torpet var under 1700-talet ett s k Ryttartorp.

Kvesarum 12:20

SÅGTORPET

Fastigheten avstyckades som "Egna Hem" från Kvesarumsgården 1923 och köptes då av Frida och Oskar Andersson, som sedan brukade gården till 1964 då de sålde den till Lennart Fransson. Här bedrivs inte längre något lantbruk utan fastigheten utnyttjas endast som bostad. Den har haft ytterligare ett par ägare i Birgitta och Bengt Edström från 1977 till 1985 och därefter Sonja Almö till 1991, då fastigheten köptes av Jessica Hjärter-Johansson och hennes man Bo Johansson.

Kvesarum 14:1

RIKARDS eller HEBOGÅRDEN

Denna fastighet har heller aldrig varit i godsets ägo. Rikard Johansson, som var född på gården, ägde den till 1928 då han sålde den till Elida och Nils Mårtensson. Dessa ägde den sedan till 1933 då Anna och Johan Johansson övertog gården som de ägde och brukade till 1941. Sistnämnda år köptes den av direktör Bror Jeppsson från Malmö. Gården skiftade sedan ägare flera gånger innan den 1949 förvärvades av Anna-Lisa och Erik Andersson. De äger den fortfarande och bor kvar, men de brukar den inte själv. Jorden är utarrenderad.

Kvesarum 15:2

LUDVIGS (SKOGSTORPET)

Detta är ett torp som ingår i Qvesarums skogar, vilka 1923 köptes av godsägare Tage Hansson från Osby, då Kvesarumsgården delades. Torpet har sedan mitten på 1920-talet arrenderats av Elna och Ludvig Jönsson fram till 1948 då de flyttade fram till "Gula Hus" i byn. Torpet beboddes sedan i flera år av en estländare som hette Noii.

Sedan hyrde Ludvig Jönssons barn torpet som fritidshus. Sedan något år tillbaka används det som jaktstuga av den som arrenderar jakten i området. Torpet ägs av Gustavsborgs säteri, Perstorp, sedan 1979.

Kvesarum 15:4

ANTONSBO

Denna fastighet var tidigare ett torp under Qvesarums gods, men friköptes som "Egna Hem" 1923 av Anton Nilsson. Gården köptes sedan av Alva och Bertil Sigurdsson. Den har sedan dess haft ett flertal ägare innan den förvärvades av godsägare Tage Hansson, som tidigare ägde skogarna på 15:2, där denna fastighet sedan också ingick. Bostadsdelen på 15:4 styckades 1988 ifrån och såldes till Rickard Madsen, som fortfarande äger den.

Kvesarum 15:3

SKOGVAKTARBOSTADEN

På denna plats låg vid tiden för enskiftet Kvesarum nr 1 1/4 mantal. Gården var då den största i byn och brukades av åbon Lasse Jönsson den yngre. Han var född 1802 och gift med Aldina Nilsson, född 1806 i Trulstorp. Deras son Jöns Lasson, född 1831, gifte sig med änkan Anna Persson, född 1834 i Mellby. Dessa övertog sedan gården. På grund av ekonomiska svårigheter fick de sälja den till greve Adam Moltke. Han brukade sedan marken ihop med godsets övriga domäner.

På grunden efter det ursprungliga bostadshuset uppfördes omkring 1923 en ny bostadsbyggnad, som skulle bli bostad åt skogvaktaren på Qvesarums skogar. Skogarna, som tillhörde godset, hade vid denna tidpunkt sålts till godsägare Tage Hansson, Osby. Skogvaktare Nils Persson och hans hustru Emma bodde i skogvaktarbostaden till 1963. Fastigheten ägs och bebos idag av Lena och Mikael Persson.

Kvesarum 10:12

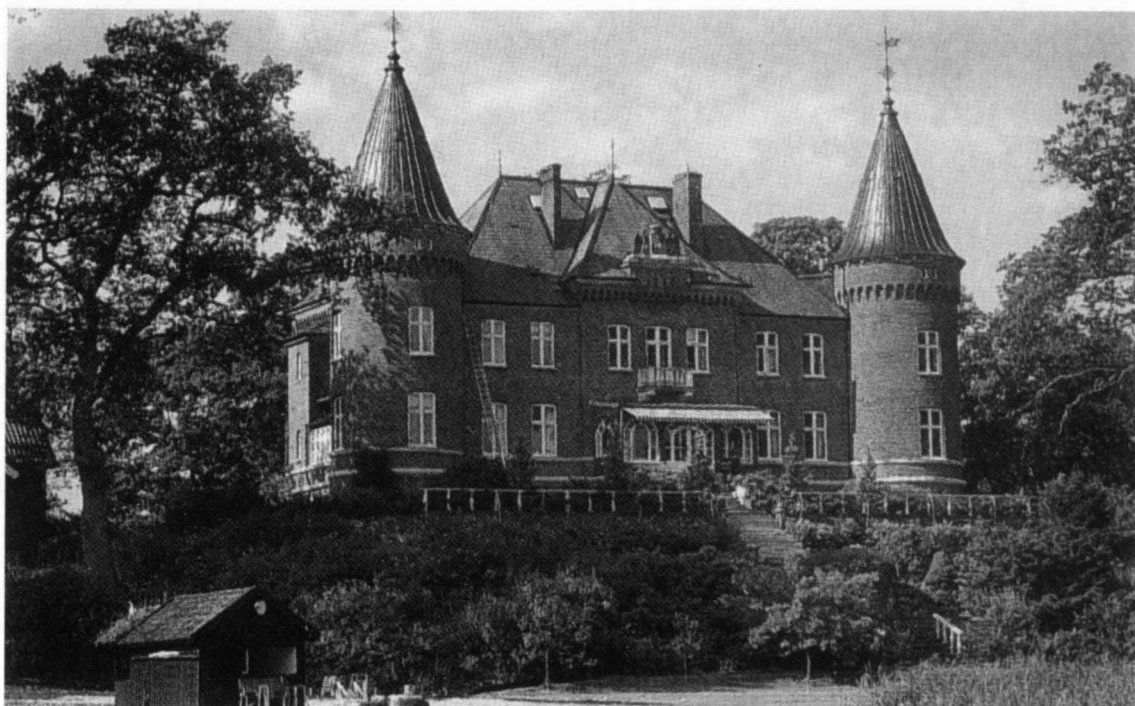

Fastigheten är en avstyckning från Kvesarumsgården 4:10. Den uppfördes i slutet på 40-talet av Frits Ahldén, som då ägde gården. Den var avsedd som arbetarbostad och användes som sådan några år. Den ägdes till 1994 av Thorsten Andersson, som sålde den till Gun-Britt Jönsson och Christer Fäldt.

Kvesarum 10:13

Fastigheten är en avstyckning från Kvesarumsgården 4:10. Den tjänstgjorde tidigare som bostad till gårdens ägare. När Gösta Möllerfors 1993 blivit ägare till Kvesarumsgården, sålde han samma år den s k Patriciervillan till Helen och Per Anders Torsson jämte ett mindre markområde.

Kvesarum 10:6

SLOTTET

Sedan häradshövding Ernst Wethje köpt Qvesarums Gods 1923 lät han, som tidigare nämnts, stycka upp det i mindre enheter. Han behöll då själv slottet med den omgivande

parken, ett mindre markområde utmed sjön och det mesta av godsets del i Kvesarumssjön. Han ägde slottet till 1930 då det såldes till Billy Wingård. Wingård bedrev kanin- och pälsdjursfarm i betydande omfattning.

1937 sålde han slottet till en norrman, konsul Ole Paus. 1949 överlät han slottet till sin son Torleif Paus och hans hustru Ella. Dessa ägde slottet till 1951 då det fick en ny ägare i Dagmar och Frode Lundh. Dessa i sin tur överlät det till Karl-Edvard Lundh, som innehade det till 1962 då det såldes till Ulla och Clas Fredlund. Dessa innehade sedan Kvesarums slott till 1982, då det köptes av Monica och Gösta Möllerfors. Under deras tid som ägare utökades slottsdomänerna med Kvesarum 10:4, en skogsfastighet som de köpte av Truls Lundh.

1993 köpte Möllerfors Kvesarumsgården av Torsten Andersson och återförenade den med slottet. Slutligen köpte han den sk "Kannelockabacken", vilken tidigare tillhört Kvesarumsgården. 1994 sålde Möllerfors slottet med tillhörande domäner, där även gården ingick, till makarna Christina Wachtmeister Feith och Pieter Feith.

Detta är i stora drag en redogörelse av utvecklingen i Kvesarums by med tyngdpunkt på 1800- och 1900-talet.

Kage Ola
av Ernfrid Tjörne

*Kage Ola drog från trakt till trakt
glad för varje lindring
sågs på alla vägar har man sagt
lever än i äldre folks erinring*

*Kage Ola drog sin kärra trött
i det tunga gruset
Kvesarum låg tombeprytt och rött
vid sin sjö i stilla solfallsljuset*

*Han gick in i köked: efteråt
när vi möttes säger
han, med matta blicken skymd av gråt
att han på höloftet bjudits läger*

*- När på Kvesaromma slott ja va
mad ja feck i köked
ärtasö så mède jag ville ha
å sul darté. Men for å sej på stöked*

*Kom grevengan eng om dören ett tu tre -
rädd ble ja ju nock då...
- Håll te goe bara skreg hon te
O de va så gött, så sabla gött så!*

Östenstorp

Gustav Jönsson

Östenstorps by ligger mellan Södra Rörums och Gunnarps byar. Den bestod av 6 st familj jordbruk så långt fram som på 1950-1960-talet. Därefter såldes gårdarna, en del till Viktor Liljenbergs byggnadsfirma i Hörby och resten till Domänverket. Nu är så gott som all mark inklusive åkermarken planterad med granskog, som på sina håll är så stor att gallringsavverkningarna börjat. Av byggnaderna används en del som åretruntboende och en del som fritidshus. Byns hela areal är 421 tunnland.

Före enskiftet av byn år 1838 var byn uppdelad i tre gårdar, nr 1, 2 och 3. Dessa låg samlade tillsammans i en bykärna.

Östenstorp nr 1

Östenstorp nr 1 var den gård som senare blev "Karl Anders". Den ägdes vid skiftet av tre ägare med vardera 1/8 mantal.

En av ägarna hette Jon Jönsson och fick ett skifte om 41 tunnland som vi senare kallade Anton Svenessons gård. Han blev utflyttningsskyldig.

Andre ägaren var Nils Jakobsson, som också blev utflyttningsskyldig. Han tilldelades två skiften om 53 tunnland, varav det största gränsade till Ekastorp och Gunnarp samt ett mindre, som låg vid Mannarpsgränsen.

”Karl Anders” gård

Den som fick kvarboenderätt på Karl Anders gård var Per Muhnter, som också fick två skiften om 42 tunnland, varav det ena var det där gården ligger samt ett utmarksskifte norr om Östentorpsvägen vid gränsen mot Gunnarp. Karl Anderssons släkt kom till gården år 1909 då Carls broder, Emil Andersson, köpte gården av Adolf Persson, som troligen var son till förra ägaren, Per Muhnter.

År 1915 övertogs gården av Emil och Carl Anderssons far, Anders Persson, född 1845 och hans hustru Anna Persson, född 1855.

Äganderätten har sedan övergått till Carl Anderssons syster Ellen Andersson, då Carl Andersson och hans hustru Anna, född Svärd, år 1922 köpte gården av Carls syster Ellen.

Nu ägs marken av Domänverket, frånsett ett skifte om 10 tunnland, där husen är belägna, vilket ägs av Carl och Annas dotter, Hilda Nilsson, som använder husen som fritidsgård. På skiftet finns även två åkrar, som hon arrenderar ut till en lantbrukare.

Olga Jonssons hus

På borte delen av förutnämnda skifte vid Carl Månssons gräns sålde Carl Andersson en tomt på vilken Anders och Ella Nilsson år 1931 byggde ett hus. Sedan de år 1939 hade sålt huset till familjen John och Anna Nilsson från Gunnarp, flyttade de till Södra Rörum. John Nilssons dotter Olga Jonsson bodde kvar i huset till sin död. Huset har sedan skiftat ägare ett par gånger och står nu obebott .

Anton Svenessons gård

En tredjedelsägare av Östenstorp nr 1 var Jon Jönsson, som vid enskiftet 1838 fick Anton Svenessons gård. Jag känner inte till några årtal här, men näste ägare var Jons dotter Hanna och hennes man Ola Nilsson. Ola sålde gården till sin son Carl Olsson med hustrun Thilda. Carl Olsson handlade även med djur. Bl a köpte han upp smågrisar till Wed-bäck i Hurva. Thilda och Carl Olsson köpte ett hus och flyttade till Södra Rörum när de år 1924 sålde gården till Anton och Hilma Svenesson.

Någon gång på 1950-talet övergick äganderätten till Axel och Rut Björk. Dessa sålde senare gården till Domänverket, som styckade av tomter kring husen och sålde dem till fritidshus.

Albin Erikssons hus

På Carl Anderssons skifte vid Mannarpsvägen finns ett hus som byggdes år 1924 av Ferdinand och Thea Hallström. Thea var syster till Carl Andersson. Omkring år 1930 såldes huset till Ernst Erikssons bror Albin Eriksson, som bodde där till sin död år 1967. Huset är sedan sålt och används för fritidsboende.

Östenstorp nr 2

Östenstorp nr 2 var Ernst Erikssons gård. Det fanns vid skiftet fyra ägare. Två av dem fick tilldelat var sitt mindre skifte om 14 tunnland på 3/64 mantal. Den ene var Nils Jakobsson. Hans skifte gränsade till det skifte han erhållit från Östenstorp nr 1 och dessa bildade Cristen Svenssons gård, som senare blev Carl Månssons.

Den andre var Per Muhnter som ägde Carl Anders gård. Han fick ett skifte som blev en förlängning av hans ägor ända ner till Mannarps gräns.

Tredje ägaren var Simon Svensson, som fick ett skifte om 41 tunnland på 3/32 mantal. Detta blev senare delat och blev Nils Franssons och Herman Jönssons gårdar "Kroken". Dessa tre blev utflyttningskyldiga från byn.

Ernst Erikssons gård

Den fjärde ägaren var Per Eriksson, som fick kvarboende rätt. Han fick två skiften, varav det ena låg vid Gunnarps gräns. Gården räknades för 3/16 mantal med en areal av 70 tunnland. Per Eriksson och hustrun Else Trulsdotter köpte gården år 1828 av Hindrik Sjunnesson och Boel Jeppasdotter för 328 riksdaler.

År 1863 överlät Per Eriksson och Else gården till sonen Erik Persson och hans hustru Elna Persdotter. Priset hade nu stigit till 3.000 riksdaler riksmünt. Gården fortsatte att vandra i släkten. År 1888 överlät Erik och Elna Persson gården till sin son Per Eriksson och hans hustru Hanna Nilsson. Priset var nu uppe i 5.500 kronor.

År 1930 köpte deras son Ernst Eriksson gården, som han brukade till 1966. Då sålde han jorden till Domänverket, som planterade fastigheten med gran. Efter Ernst död såldes husen till en familj som använder dem för åretruntboende. Nuvarande ägaren heter Bengt Nordh.

Nils Franssons gård

Som förut nämnts var den delen av nr 2, 3/32 mantal, som kallas Kroken, år 1838 utskiftat till Simon Svensson och hans hustru Else Tykesdotter. I januari 1857 sålde de

gården till svärsonen Anders Åkesson och dottern Hanna Simonsdotter. Samma år i september gjorde de en avstyckning av gården, vilken blev Franssons ställe med Per Andersson och Kerstina Andersdotter som köpare. Ställena räknades därefter som 3/64 mantal vardera. År 1879 sålde Per och Kerstina gården till Per Anderssons svåger, Johan Andersson från Ekastorp.

Följande är ett litet utdrag ur köpekontraktet:

"Stället såldes med alla, såväl yttre som inre, inventarier utom följande:

3 st klädeskistor, 1 skrin, 1 säng, 1 bord, 2 stolar, 1 pall, 1 skänk, 1 birå, 1 vävstol med behör, alla kokkar, tehn och järnkärl, 1 väggur, 2 yxor, 1 handsåg, 1 korg med järn, 1 varpa, alla såväl gång- som sängkläder, 1 får och 1 lamm som skall på sommar och avradsbete för året födas."

Nästa ägare var Frans Nilsson från Hurva, född 1840, och hans hustru Elna Nilsson, född 1836. Frans och Elna sålde gården till sin son Nils Fransson, född 1827, och hans hustru Johanna Persdotter, född 1859. Mellan åren 1929-1937 arrenderades gården av Nils och Johannas dotter Ellen och hennes man Oscar Andersson. De flyttade därefter till Hagstad. Nils Fransson sålde stället till grannen Herman Jönsson år 1956. Husen revs år 1960.

Herman Jönssons gård

Den andra stället i "Kroken" (Hermans) hade Anders Åkesson och hans hustru Hanna avyttrat till Anders Svensson och Else Nilsson. Dessa sålde gården år 1891 till Jöns Ljungdal och Anna Nilsson.

1895 sålde Jöns och Anna Ljungdal gården till Per Andersson och Albertina Björklund. Albertina kom från Trulstorp.

1898 dog Per Andersson, endast 37 år gammal. Albertina var då 33 år och deras tre barn 2, 6 och 8 år gamla. Ekonomin var då så dålig att det blev konkurs. Utdelningen till fordringsägarna blev 27,78 %. Albertina Björklund flyttade till Kvesarum.

1899 köpte Jöns Ljungdal och Anna Nilsson tillbaka gården för 2.700 kronor, vilket var samma belopp som han hade inteckning på i gården. Ljungdals sålde gården till Jöns Andersson (Klock) och hans hustru Elise. Dessa arrenderade då ett torp på Ekeröds kronopark som gränsade till gården.

När Jöns Anderssons son Herman återvände från Amerika efter ganska många års emigration, övertog han gården tillsammans med hustrun Astrid. År 1956 köpte de även Nils Franssons ställe. I början av 1960-talet överlät Herman stället till byggmästare Viktor Liljenberg, som planterade gran på det mesta av marken.

Gårdarna ägs nu av Lena och Nils Lannerheim. De renoverade husen och använder dem som fritidshus. Lena är barnbarn till Viktor Liljenberg.

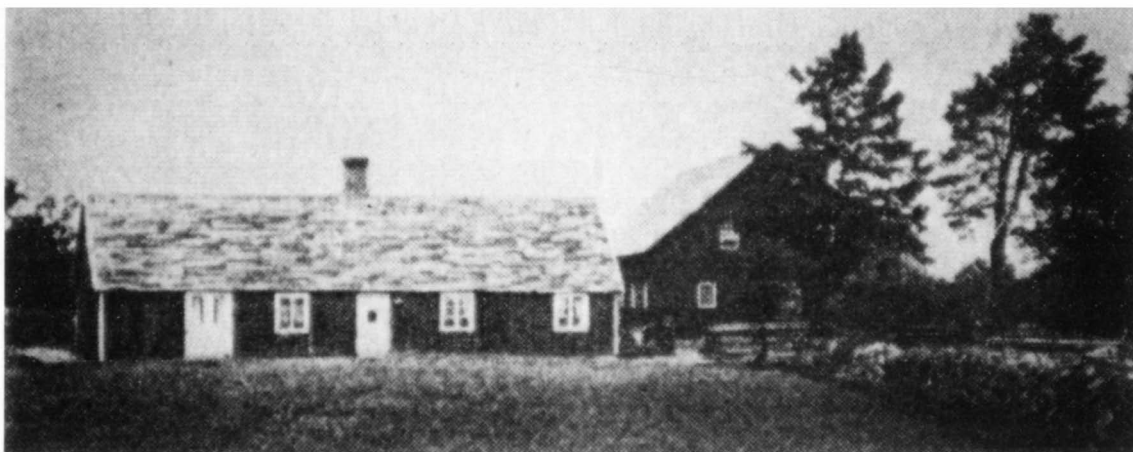
Jöns Anderssons hus

Då Jöns Andersson sålde stället till Herman byggde han ett hus på nr 1:s utmarksskifte på hörnen norr om Östentorpsvägen intill Gunnarps gräns. Det är nu renoverat och tillbyggt och ägs av Jon-Erik och Asta Olsson från Malmö. De använder det som kombinerat fritidsboende och fast boende.

Östenstorp nr 3

Östenstorp nr 3 låg vid andra sidan om vägen mitt emot Ernst Erikssons gård. Den ägdes vid skiftet 1838 av Måns Persson, som fick kvarboenderätt. Senare blev gården sammanlagren med Cristen Svenssons gård till en brukningsenhet. Efter en brand på gård nr 3 år 1905 finns det bara en ruin kvar. Gården bestod av ett långsmalt skifte vid gränsen mot Södra Rörum upp till Ekastorps gräns samt ett utmarksskifte söder om Östentorpsvägen gränsande till Gunnarp i öster. Detta skifte kom senare genom köp att tillhöra Ernst Erikssons gård. Här, liksom ett stycke längre ner på Nils Franssons skifte, fanns en kvarn med tillhörande kvarndammar. Dessa blev skiftade som allmänningar där varje ställe stod som ägare till en viss del av en kvarn. Arealen på gården var ca 133 tunnland.

Måns Persson hade köpt gården år 1830 av sin far Per Larsson och hans hustru Bolla Persdotter. År 1868 sålde Måns Persson och hans hustru Anna Larsdotter gården till sonen Per Månsson och hans hustru Anna Larsdotter. Priset på gården var då 9.666 riksdaler och 67 öre riksmünt.

Vid köpet skrevs även följande undantagskontrakt:

"Sedan vi undertecknade försålt vårt egande Kronoskatte rusthållshemman nr. 3 Östenstorp. Förbehålla vi oss i vår återstående livstid, årligen följande undantagsförmödenheter.

- 1) Till boning och bergningshus hela den öster om gården uppförda längan, som underhålls med tak, m.m. av hemmansinnehavaren, även förbehåles öster om nämnda länga ett par små hagar och ett ängsstycke ut till bäcken.*
- 2) I spannmål: Nitton kbf. råg. Samt tolv kbf. Sex kannor Korn, och Två kbf. en kanna godt malt, allt ren och strid säd som avlämnas i November månad. Sex tunnor jämnstora och friska pantofflor med sexton kapper per tunna, som avlämnas vid upptagningstiden.*
- 3) Till kofoder: Fyra lass välbärjat hårdvallshö med fyrtio lyft per lass, som framskaffas på gällen av hemmansinnehavaren. Åttio lyft, helvten råg och hälvten kornhalm som avlämnas i November månad.*
- 4) En ko, ett får, ett svin kräatur såväl sommar som avradsbetade bland Åboens egna kräatur utan betalning, och lämnas i Mars månad en 14 dagars gammal gris.*
- 5) Nödig eldebrand, samt stickebränsle ständigt hemma på vedkøsten, samt skjuts till och ifrån kvarn för sädens förmalning, även skjuts till och ifrån kyrka om så skulle behövas.*
- 6) 20 skätter hör, som lämnas i November månad, samt fri gång till en pantofflekällare väster om gården.*

Försäkras Östenstorp den 10 Januari 1868.

Måns Persson

Anna Larsdotter

Till fullgörandet av frammomstående undantagsförmåner förbinder jag mig

Per Månsson"

Senare sålde Per och Anna Månsson gården till sin son Karl Månsson född 1879. Karl Månsson gifte sig med dottern på granngården, Emma Cristensdotter. Förutnämnda granngård bildades vid enskiftet 1838 med delar från både Östentorp nr 1 och nr 2. Ägare blev då Nils Jakobsson. Nils Jakobsson sålde senare gården till Christen Svensson och hans hustru Elna Olsdotter, född 1828. Christen Svensson, född 1824, var son till Sven Truedsson i Gunnarp.

När Östentorp nr 3 brann ner år 1905 flyttade Karl och Emma Månsson till Cristen Svenssons gård och övertog även densamma. Oturen följde Karl Månsson, ty år 1924 brann även denna gård ner. Då flyttade Månsson stället upp till vägen, där han byggde nya ekonomibyggnader samt använde ett befintligt hus på andra sidan vägen som boningshus.

1942 sålde Karl och Emma Månsson gården till byggmästare Viktor Liljenberg i Hörby. Liljenberg hade jordbruket utarrenderat till år 1966 då han planterade alla åkrarna med gran.

Förste arrendatorn mellan åren 1942-1945 var Ingvar Nilsson och hans hustru Herta, född Malmberg. Nästa arrendator, som även blev den siste brukaren av gården, var Helge och Brita Nyberg. De brukade gården från 1946 till 1966, då de flyttade från Östentorp till Södertou. Gården ägs nu av Nils och Lena Lannerheim. De hyr ut husen till Uno Nilsson, som driver ett cementgjuteri med en del maskiner installerade i uthusen.

Vessmantorps By - snart ett minne blott

Astrid Andersson

Vessmantorps by har av gammal tradition varit en del av byalaget i Hagstad. I glädje och sorg, på bröllop och begravning och andra högtidsdagar har vi umgåtts. Många av oss har sina rötter här. Länsgränsen har aldrig skilt oss åt. Därför känns det vemodigt nu när endast en av gårdarna är bebodd. Vi tycker att den är värd ett litet avsnitt bland våra andra byar, även om den sedan 1888 hör till Kristianstads län.

Tack vare att Per Svensson på Vessmantorp nr 1 fick förtroendet att förvara handlingarna från enskiftet i byn 1825 och att dessa sedan har gått i arv, finns de väl bevarade fram till våra dagar. Nu har vi möjlighet att dokumentera detta. Ett stort tack till Alf Andersson, Höör, för att vi har fått ta del av dessa gamla dyrgripar. Han är sjätte generationen och den siste i sin släkt som har bott här.

Från Vessmantorp nr 2 har vi inga köpehandlingar tillgängliga. Därför är uppgifterna om de första ägarna knapphändiga. Det är först i mitten av 1800-talet, när Gustav Persson och hans hustru Elna kom dit, som det blir intressant. Av deras dotterson Alve Nilsson, Röslöv, har vi fått veta en del om gården och även fått fotografi från 1920-talet. Det tackar vi för.

Vessmantorps By har en intressant historia. I gamla handlingar har den beteckningen Vessmantorp nr 1 och 2, Söndre Rörums socken Frosta härad och Malmöhus län. I jordeboken 1658, det äldsta arkivet, står den som "*Adelens Utsockne Frälsehemman, ägare Vålborna jungfru Lena Ramel till Ousby och Hörröd med veckodags åliggande för bönderna*".

Olika adelsmän ägde sedan byn:

1692 Baron Podebusch
1725 Herr Dankwardt under Hörröds gård tillhörig
1765-97 Fröknarna Dankwardt under Hörröds säteri
1769 Ändrades namnet till Göingeholm istället för Hörröd
1807 Högvälborna fru Gustafva Dankwardt f. Gyllengranat
1814 Baron Jakob Raab och h.h. Catharina Ulfrika f. Ehrenborg

1814 såldes Vessmantorp nr 1, 3/8 mantal, till "*Ärlige och beskedlige bönderna Per Svensson i Vessmantorp och Bonde Mattisson i Häggenäs*".

Köpekontraktet slutar;

Till yttermera visso hafva vi detta salubref egenhändigt undertecknad och med våra sigill ovanstående bekräftat i vittnens närvaro.

Göingeholm den 26 april 1814.

J. Raab C. u. Ehrenborg

BEVITTNAT:

N. J. Flensburg

G. A. Billing.

1814. Den 26 oktober vid Frosta Härad's lagtima Hösteting beviljades lagfartsupbud för ovanstående Hemman Vessmantorp 1 3/8 mtl.

På Härad'srättens vägnar

Fr. von Bonnecreutz.

Förmodligen såldes Vessmantorp nr 2 samtidigt.

Enskifte i Vessmantorp 1825

På Vessmantorp nr 1 fanns nu följande ägare:

- Per Svensson, 3/16 mantal
- Per Jeppson, 1/16 mantal
- Truls Nilsson, 7/64 mantal
- Lars Nilsson. 1/64 mantal

och Vessmantorp nr 2

- Sven Larsson, 1/4 mantal

Då låg gårdarna på Vessmantorp nr 1 tätt tillsammans intill vägen mot Bosarp. Den gamla brunnen och ruiner finns vid fädriften, nuvarande skogsvägen. Plommonträd och syrener växer fortfarande här. I mitten på 1800-talet härjades gårdarna av brand och byggdes sedan upp lite längre ifrån varandra.

1830 dog Per Svensson på nr 1, 3/16 mantal, och sonen Sven Persson övertog hemmanet tillsammans med sin hustru Elna Larsdotter från Loarp. Han köpte också Per Jeppsons gård, 1/16 mantal. Efter branden byggde Sven Persson sin nya gård söder om vägen till Hagstad på dess nuvarande plats. Han var en betrodd man i socknen och ledamot i olika nämnder.

1867 sålde Sven Persson till sonen Per och hans hustru Anna Nilsson från Häglinge. Gården hade nu beteckningen Vessmantorp nr 1, 1/4 mantal, Häglinge socken Frosta Härad i Malmöhus län. Sven Persson och Elna bodde kvar på sitt undantag till sin död.

1900 övertogs gården av Per Svenssons dotter Hanna och hennes make Nils Persson från Häglinge. Per Svensson bodde på undantag till sin död 1913.

1933 överlämnades gården till dottern Hildur och hennes man Erik Andersson från Ekastorp. De byggde en ny och större uthuslänga och moderniserade bostaden. Liksom på Nils Perssons tid var trädgården välkött med fina gräsmattor och på stengårdsgården runtom låg vitkalkade stenar. Hildur dog 1955 och Erik fortsatte att sköta gården tillsammans med sonen Alf. 1959 gifte Erik om sig med Dagny Hansson från Ynglingarum.

1985 köpte Sven Möller gården. Erik och Dagny flyttade till Hörby. Alf Andersson med hustru Margit bosatte sig i Höör 1973. Därmed gick gården ur släkten efter sex generationer. Nu bor olika hyresgäster i bostadshuset. Uthusen står oanvända och åkermarken är utarrenderad.

Vessmantorp nr 1

1840 ägdes detta hemman av Anders Jönsson, 4/64 mantal, och Anders Persson, 1/64 mantal. Detta hemman är det minsta i byn. De finns kvar som ägare 1871, då de omnämns vid en vägdelning som genomfördes då. Efter branden i byn flyttades byggnaderna upp på backen norr om vägen mot Bosarp.

I slutet av 1800-talet var Ola Nilsson ägare med beteckning nr 1, 7/64 mantal.

1900 köptes hemmanet av Per Jönsson och hans hustru Kristina Nilsson, född 1873. Per Jönsson var född i Hagstad 1858. I unga år reste han till Amerika, men återvände och efter giftermålet bosatte de sig här. De fick sex barn. Redan 1915 dog Per Jönsson och Kristina blev ensam med sin stora familj. De drabbades av ännu en olycka när gården brann, troligen orsakat av ett åsknedslag. Husen byggdes upp igen och familjen kunde vara kvar. Sonen Herman stannade hemma och skötte lantbruket tillsammans med sin mor.

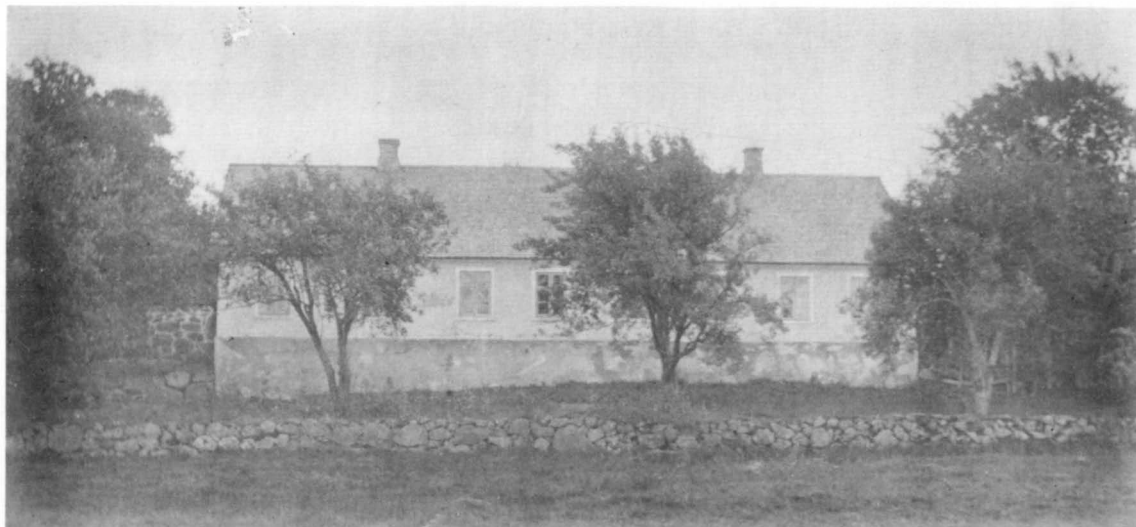
1960 köpte Herman stället. System Olga flyttade hem efter sin pensionering och hjälpte till att passa Kristina under hennes sista tid. Hon dog 1960. Herman och Olga hade en gammaldags och välskött trädgård på sluttningen mot vägen. Grusgångarna löpte runt gräsmattor och rabatter. Blommor av olika slag fanns här från vår till höst. Särskilt minns jag dahlior i många färger, som prunkade på hösten. Runt trädgården växte höga bokar och körsbärsträd.

Herman var intresserad av biodling och här fanns en lång rad med bihus. Varje höst levererade han sin goda honung till släkt och vänner.

Till Herman cyklade vi när vi skulle bli "hårklippta". För 25 öre blev vi fina i håret, både flickor, pojkar och "gubbar". Damerna hade så gott som alla långt hår, konstnärligt uppsatt och behövde inte lägga pengar på frisyren. Ofta var det söndagsförmiddagarna som togs i anspråk för detta. Hade vi tur var brodern Ivar hemma och drog några låtar på sitt dragspel. Kristina bjöd på kaffe och sina goda kanelbullar. Ja det var på 20- och 30-talet. Allt detta fick vi för bara 25 öre!

Efter Hermans död 1985 sålde syskonbarnen till Sven Möller från Norra Mellby, vilken också äger Erik Anderssons gård. Nu är idyllen borta. Husen står tomma och förfaller och trädgården har växt igen.

Vessmantorp nr 2

1/4 mantal

När enskiftet i byn började stod Sven Lasson som ägare. Det var det största hemmanet och kallades Vessmantorpsgården. Den 20 augusti 1829 var Sven Lasson ej överens med åboarna på nr 1 om ägodelningen av inägorna och begärde uppskov ett halvt år för att få besvära sig i Häradsrätten. Åboarna på nr 1 begärde dock att förrättningen måtte fortsätta och lämnade in en skrift för närmare utveckling för sina skäl. Den 5 september samma år hölls nästa sammankomst. En del mindre ändringar av gränserna gjordes och Sven Lasson fick nöja sig med detta.

1840 var ägarna Per Johnsson och hans hustru Anna Åkesdotter. Laga delning av utmarken och stängseldelning förrättades. Per Johnsson anmärkte att han fått för lite äng-hage och mosse i förhållande till nr 1. Intressant från skiftet är allmanningen. Där fick alla hemmanen del i kvarnar och molledammar. Samma sak gällde brydestugan. Fri väg och gångstig över planerna till dessa utstakades. Som "härligheter" omtalas "Snytters måse" och Stora planteringen på utmarken. Den hade samtliga del i. Vad hade man planterat för slags träd? Kunde det möjligen vara ek? Det är intressant att se hur omfattande arbetet med skiftet var. Då skulle all mark graderas och fördelas rättvist så gott det gick.

Nu förflyttar vi oss fram till 1870-talet. Då började en ny epok för Vessmantorpsgården. Gustav Persson och hans hustru Elna var nu ägare. Enligt uppgift kom Gustav Persson från Sätofta och Elna från Karlarp. Kanske byggde de den nya fina gården med sin trädgård och park.

Gustav Persson var en betrodd man inom socknen. Han var också auktionsförrättare och anlätades till att hålla bouppteckningar. Hans namn finns med på många gamla handlingar i bygden. Av sönerna blev P A Gustafsson Hörbys store man och Herman Gustafsson kommunalordförande i Äsphult.

Nu berättar Gurli Andersson sina minnen av Vessmantorp på 30-talet:

Vessmantorpsgården (nr 2)

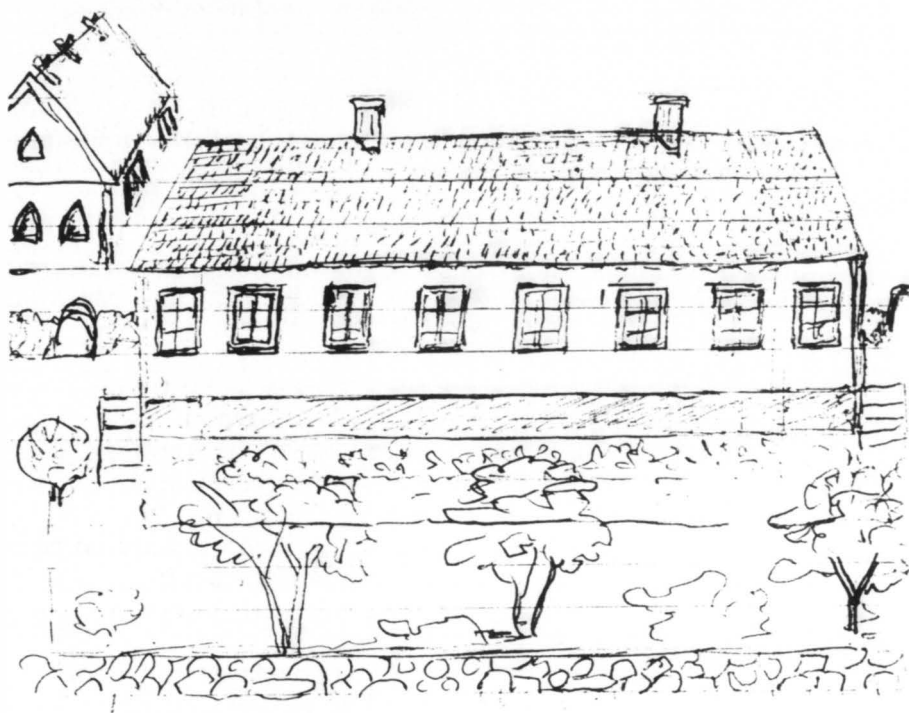
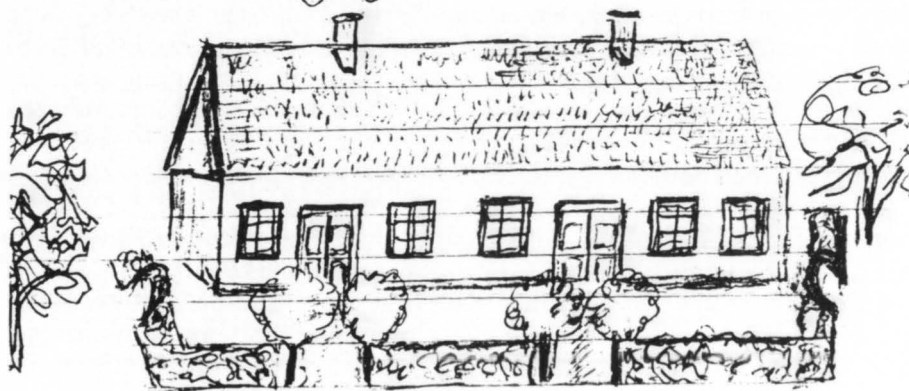
Under senare hälften av 1800-talet ägdes gården av familjen Gustav Persson. 1915 överläts den till äldste sonen Anton Gustavsson, som brukade den till 1920, då han sålde den till brodern Wilhelm och hans hustru Mathilda.

På den tiden var gården en av de vackraste i Häglinge församling. Interiören var gedigen. I köket fanns långbord med väggfasta bänkar. I storstugan skulpterade

ekmöbler och från taket med stuckatur hängde den sjuarmade majolikalampan med de vackraste glasskärmar. Sättugnen spridde sin behagliga värme. En salong med gröna sidenklädda möbler gjorde hemmet ännu vackrare. Hemmet sköttes med hjälp av den lilla trotjänarinnan Celia som funnits på gården i många år. Även exteriören var lika påtaglig. Välklippta bokhäckar med portaler inramade huvudbyggnaden och till den lägre liggande trädgården passerade man trappor vid båda gavlarna där vintergröna och spiréa prunkade.

Wilhelm och Mathilda Gustavsson brukade gården till 1944 då mark och skog såldes till Hushållningssällskapet. Makarna bodde kvar till 1950 då Wilhelm avled och Mathilda flyttade till Östra Häglinge. Olyckliga omständigheter hade gjort att gården mer och mer raserade och endast ruinerna talar om en svunnen storhetstid.

Vessmantorp
Som jag minns det

Gurli Andersson

Appendix 1: Bönners söner, fulldvoxene og tjenstedrenge som tjäner for fuld løn både hos jordeijne og leiebönner, giver uti skatt var o en år 1606:

Ebbe Biörnson, Rörom
Niels Suenson i Gonnerop
Anders Orreson ibd
Neils Bentson i Quiserum
Mogens Bentson i Biövrod
Anders Troelson Quiserom
Haugen Olson i Fundersö
Mårten Olson ibd
Tuue Person i Hayestad
Isac Engleson i Eyuröd
Hans Suensche Rörom
Anders Hallandsson ibd

År 1658 Mantalslängd

Quiserum

Lasse Nilsson, hustru, son o piga
Mickel Pärsson, hustru, piga
Jöns Åkesson, hustru, dräng, piga
Jeppe Jute (Dansk) med hustru
Nils Pärsson m. hustru
Strickar Englesson m. hustru
Lasse Åkesson m. hustru
Oloff Siunesson m. hustru
Olof Olsson m. hustru

Trulstrop

Anders Jönsson hustru, son
Oloff Hinderson m. hustru

Fundersed

Hans Olson hustru, piga
Päder (pähr) Nilson hustru, son
Oluff pärson m. hustru
Truet Simonson hustru

Wesmendtstorp

Suen Mogenson m. hustru
Åke Pärsson m. hustru

Häistedt

Joen Olsson m. hustru
Åke Joensson m. hustru

Egestorp

Bengt Nilsson hustru, dotter
Jeppe Olufson m. hustru

Gunderop

Jeppe Jepson hustru
Lasse Nilsson hustru, dräng

Agerup

Tyke Åkesson m. hustru

Östenstorp

Nils Mogenson m. hustru
Anders Månsson m. hustru
Mickel Suensson hustru, dräng o piga

Egeröd

Päder (Pähr) Nilsson m. hustru
Tuue Pährson m. hustru
Lasse Pärsson
Påveel Andersson m. hustru

Mannerup

Anders Påvelson m. hustru
Årilds (Arilds) Hindrikson m. hustru
Jeppe Truetson m. hustru
Esbiörn Jenson m. hustru

Östanstorp

Joen Nilson
Päder (Pähr) Helling m. hustru

Rörums Wång

Rörom

Niels Skomagare m. hustru
Påel S m. hustru
Bengt Månsson m. hustru
Suen Nilsson m. hustru
Axel Gregorsson m. Hustru
Ebbe Pärsson m. hustru o piga
Nils Pärsson m. hustru
Nils Pärsson m. hustru
Tuuve Berönder (?) hustru o piga
Joen Pärson m hustru
Pauel Nilson m. hustru
brodern...
anders Påuvelsson m. hustru
Pär Andersson m. hustru
Oluff Pärsson m. hustru
Strickar Pärsson m. hustru
Tuuve Månsson m. hustru o piga

INNEHÅLL

Förord	1
Lantbruket i början av 1800-talet i södra Rörums socken	<i>Gottfrid Björkelund</i> 2
Laga skiftesförordningen i Sverige ..	<i>Berit Hermansson</i> 5
Arups By	<i>Gustav Jönsson</i> 7
Bjeveröd	<i>Orvar Rasmusson</i> 10
Ekastorps By	<i>Maj Andersson och Göte Svensson</i> 14
Ekeröd	<i>Åke Rennstam</i> 23
Funderset	<i>Maj-Britt Hillbur</i> 26
Gunnarp	<i>Gustav Jönsson</i> 52
Hagstad	<i>Astrid Andersson</i> 64
Mannarp	<i>Åke Rennstam</i> 77
Södra Rörums Kyrkby	<i>Brita Olsson</i> 97
Trulstorps By	<i>Reinhold Hermansson</i> 128
Qwesarum	<i>Knut Anderberg och Orvar Rasmusson</i> 139
Östentorp	<i>Gustav Jönsson</i> 154
Vessmantorps By – snart ett minne blott	<i>Astrid Andersson</i> 162
År 1658 Mantalslängd	167

S. Rorum

Juli 1957